fókuszban a poszttraumás stressz szindróma

Lélekbe kövült háború

Ne add fel: Állj ellen a keserűségnek!

élő víz

A valóságot kerestem

Szól a vészharang

Ki is volt az egyház ellensége?

híd

evangélikus missziói magazin

MARIKA NÉNI KISKŐRÖSRŐL
Képes beszámoló az 52–53. oldalon

EVANGÉLIKUS MISSZIÓI KÖZPONT • MAGYAR EVANGÉLIKUS RÁDIÓMISSZIÓ

2018. III. szám
http://misszio.lutheran.hu

Tartalom

fókuszban a poszttraumás stressz szindróma

3 **Sérüléseinkkel valamit kezdeni kell** | *Szeverényi János*
4 **Kitekintés** | *Kis Ferenc Balázs*
5 **Baba és terapeutája** | *Deli Eszter Kinga*
6 **A legmagányosabb gyász – elgyászolni a meg nem születetteket** | *Dobóné Somogyi Eszter*
7 **Irgalom** | *Berde Mária*
8 **Újrakezdés a csend erejével** | *S. Sz.*
10 **Reménység** | *Wilhelm Busch*
11 **Lélekbe kövült háború** | *Szák Kocsis Pál*
12 **Az idő gyógyít?** | *Ribár János*
13 **Ne add fel: Állj ellen a keserűségnek!** | *Rick Warren*
14 **Szekta? Tanácsok hozzátartozóknak** | *Dr. Szalai András*
16 **Abortusz utáni szindróma: időzített bomba vagy délibáb?** | *Dobó Dániel*
17 **Diagnózis: Az Úr Józseffel volt** | *Menyes Gyula*
18 **Nem kívánt gyermekből az életvédelem szószólója**
19 **Aki nem alkudott** | *Dr. Győri Józsefné dr. Drenyovszky Irén*
20 **A poszttraumás stressz lélektana** | *Stifner-Kőháti Dorottya*
22 **Áldj meg minket, Úr Isten, az te jóvoltodból!** | *Nagy Zoltán*
23 **Poszttraumás feltámadás szindróma** | *Szakács Tamás*
24 **Amiről lehetetlen beszélni, amiről beszélni kell** | *Tar Kata*
26 **A pánikbeteg próféta gyógyulása** | *Szigeti Jenő*
27 **Vonj sugaradba** | *Weöres Sándor*
28 **Trauma vagy próba?** | *Dr. Veres Sándor Péter*
30 **Luther stresszdresszben** | *Weltler Sándor*
31 **Könyvajánló**
32 **Rejtvény** | *A. L. és Meleg Dávid*
33 **Imádkozzunk!** | *A. L.*
33 **Ima** | *Szabó Lőrinc*

élő víz

34 **KÖRINTERJÚ – Mikor kezdődik az emberi élet?** *Dobó Dániel*
36 **INTERJÚ – A valóságot kerestem** | *Szeverényi János*
38 **TÁJOLÓ – Félelem és reszketés** | *Szabados Ádám*
39 **AKIKRE NEM MÉLTÓ A VILÁG – Richard Wurmbrand** *Adorján Kálmán*
41 **Igehirdetés-részlet Luthertől**
42 **20. SZÁZADI HITVALLÓINK – Ki is volt az egyház ellensége?** | *Ifj. Zászkaliczky Pál*
44 **BESZÉLGETÉS – Keresztyén orvosként Isten küldetésében** *Erdészné Kárpáti Judit*
46 **BELMISSZIÓ – Szól a vészharang** | *Garádi Péter*
50 **KITEKINTÉS** | *Gémes István*
52 **KÉPES HÍREK – „Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen”**
54 **BESZÉLŐ KÉPEK**
56 **KERESZTYÉNÜLDÖZÉS – Döbbenetes adatok 2017-ről: Naponta tíz-tizenegy keresztyén halt meg a hitéért!**
57 **AJÁNLÓ**
58 **HÍREK – Idézhető idézetek – DERŰ**
59 **ÉNEKEM AZ ÚR – Te ültetted, Isten, az Édent**
60 **HIRDETÉS – Országos evangelizáció**

Szeverényi János fotói:
Címlapon és a 7., 10., 12., 13., 15., 16., 18., 24., 25., 28., 35., 41., 46., 48., 52., 53., 54., 55. oldalakon

A csontok megelevenednek
– elhaló gyülekezetek, ébredő lelkek

Az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület konferenciát tart
az erőtlen, szétszóródó, illetve megelevenedő, épülő gyülekezeteinkről, egyházunk helyzetéről
2018. november 17-én 10–16 óráig

Helyszín: Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyházközség temploma (Budapest VIII. ker., Szentkirályi u. 51.)

PROGRAM

Áhítat
Ittzés István

Állapotfelmérés, esélyek felvázolása
Fábry György – Északi Evangélikus Egyházkerület
Szeverényi János – országos misszió
Korreferátum
Bálintné Varsányi Vilma – Felvidék

Megelevenedő gyülekezetek
Zsarnai Krisztián – Nyíregyháza
Grendorf Péter – Angyalföld
Korreferátum
Endreffy Géza – Budaörs

Szünet

Gyülekezetplántálás
Darvas Anikó – Káposztásmegyer
Györfi Mihály – Nyírtelek
Korreferátum
Gáncs Péter – Déli Evangélikus Egyházkerület

Szórvány
Németh Pál, Némethné Tóth Ildikó (ny. lelkészek) – Mohács és környéke
Dr. Garádi Péter – Balaton-felvidék
Korreferátum
Szemerei János – Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület

Záróáhítat
Lupták György – Déli Evangélikus Egyházkerület

Az előadások 15-20, az áhítatok és a korreferátumok 10 perc időtartamúak.

Impresszum

híd

Evangélikus missziói magazin
2018. III. szám
Megjelenik negyedévente

HU ISSN 1787–5749

Kiadó és szerkesztőség:
Evangélikus Missziói Központ – Magyar Evangélikus Rádiómisszió
1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 38–40.
tel./fax: 06 1 400 3057
e-mail: evmis@lutheran.hu
http://misszio.lutheran.hu
számlaszám: 11716008–20157087

Felelős szerkesztő:
Szeverényi János
tel.: 06 20 824 5463
e-mail: janos.szeverenyi@lutheran.hu
www.szeverenyijanos.hu

Munkatársak:
Balog Eszter, Erdészné Kárpáti Judit, Kis Ferenc Balázs, Stifner-Kőháti Dorottya, Szeverényi Jánosné, ifj. Zászkaliczky Pál

Olvasószerkesztők:
Miklósné Székács Judit, Diószegi Rita

Layout, grafikai tervezés, tördelés:
Kreatív Flotta Stúdió
Perl Andrea, Perl János
www.kreativflotta.hu

Nyomdai kivitelezés:
Pauker Nyomdaipari Kft.
www.pauker.hu

Egy szám ára: 600 Ft
Előfizetési díj egy évre: 2400 Ft
Megrendelhető a kiadónál.
Az Evangélikus Élet hetilapban elhelyezett példányok ingyenesek.

Adományokat kérünk és elfogadunk.

magyar nyomdatermék
NYOMDA- ÉS PAPÍRIPARI SZÖVETSÉG

Liam Neeson a *Némaság* című filmben.
A film a keresztyénüldözésről szól.

Sérüléseinkkel valamit kezdeni kell

Többen már a legvédettebb helynek számító anyaméhben megsérülnek. A külső hangok – veszekedések, ajtóbevágások –, ütlegelések, az anya által fogyasztott nikotin, alkohol, gyógyszer hatnak a magzat szervezetére, idegrendszerére. Mások HIV-vírus által fertőzötten születnek. És léteznek a „saját halálukat túlélők", akiket savval, kötőtűvel vagy más módon próbálnak abortálni, mégis megszületnek, mint például a nagy francia színész, *Gérard Depardieu.*

Számos trauma érheti a gyermekeket: háború, éhezés, fizikai bántalmazás, szexuális visszaélés. Azt gondolhatnánk, ez csak a hívők körein kívüli probléma. Némely keresztyén családban is bántják a gyermekeket. A világkeresztyénségen belül, így hazánkban is létezik a helytelen bibliaértelmezésből fakadó rossz, embertelen fundamentalizmus. Szavakkal, de fizikálisan is megfélemlítenek, bántanak kicsinyeket. Ma ennél nagyobb veszély a liberális, a mindent megengedő nevelés, de témánk most nem ez.

A baj nem válogat. Átélhetjük az Istenben való elrejtettséget, őrizetet, hallunk különleges történeteket a gondviselésről, ugyanakkor az is tény, hogy a keresztyének is részesülnek a bukott világ sorsában. Természeti katasztrófa, háború, baleset, betegség, szerettei halála elérhet bárkit. Sokan keverednek ma is deformálódott vallási közösségbe, ahol kiskorúsítják, manipulálják, kihasználják az embereket lelkileg, anyagilag. A legnagyobb istentelenség ez; Istenre hivatkozva, de lényegében Isten nélkül irányítani másokat.

A keresztyénüldözés soha nem volt olyan intenzív és elterjedt, mint napjainkban. Ez cáfolata az úgynevezett „jólét evangéliumának", amely félreértve a Szentírást, azonosítja hitet a testi-lelki-szellemi egészséggel, jóléttel, sikerrel. Az élő hitből fakadhat gyógyulás, gyarapodás, de ez nem automatikus, és nem a földön élő egyház lényege, célja. A hiteles egyház Krisztusát követi. „Ezek követik a Bárányt, ahova megy." (Jel 14,4) Fáradozásban, küzdelemben, áldozatban, a keresztről szóló tanúságtevésben, Isten szeretetében, a Lélek erejével.

Sérüléseinkkel valamit kezdeni kell. „…én, az Úr vagyok a te gyógyítód." (2Móz 15,26) **Isten szeretete, kegyelme, jelenléte életünkben a legfőbb gyógyerő.** A Lélek általi, értelmes, evangéliumi igehirdetés, a lelkigondozás, az élő közösség sokat segíthet. Kísértésünk lehet az állandó múltba révedés, a fájdalmakat tartósító vájkálás, de az is, hogy elfojtsuk, lebetonozzuk rossz emlékeinket. Fel lehet tárni gyermekkori és későbbi sérüléseket tiszta, védett, hozzáértő lelki környezetben. Ki kell, ki lehet mondani: erről nem tehetsz, nem a te bűnöd, ezt mások okozták neked! Ha te is oka vagy, akkor is mondd ki, tedd le, engedd el, légy szabad a múlt démonjaitól! Törjön meg és forduljon áldásra az átok! A kereszt erejéből menj tovább! Vigasztalódva vigasztalj, gyógyítva gyógyíts, szeretve szeress!

SZEVERÉNYI JÁNOS

Kitekintés

Összeállította: Kis Ferenc Balázs

„Ha a gyógyulás alatt azt értjük, hogy a traumatizáló élmény kitörlődik, elfelejtődik, és a hasonló helyzetekben soha nem érintődik meg az illető, az irreális elvárás lenne. Ez az élmény örökre meghatározó jellegű mérföldkő lesz az egyén életében, amellyel együtt tud élni jó esetben, sőt fejlődhet általa, ez pedig már nem PTSD,* hanem az úgynevezett PTSG, vagyis »posttraumatic stress growth«, magyarán a »trauma utáni növekedés«" – mondja *Györffy Ágnes* pszichológus, a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédkórház Mentálhigiénés Alosztályának vezetője.

https://www.honvedelem.hu/cikk/49687_posztttraumas_stressz_amikor_elakad_a_lemez

A *shell shock (gránátsokk)* kifejezés az első világháborúban harcoló katonák harctéri körülményekre adott reakcióit hivatott leírni. A reakciót feltehetően a súlyos harcok, a folyamatos tüzérségi tűz és a nem szűnő stressz váltotta ki. A tünetei között a pánik, a halálfélelem, döntésképtelenség, álmatlanság, fejfájás, bénulás, rángások, időszakos vakság vagy némaság szerepelt. A második világháború idején ezt a jelenséget a *combat stress reaction*, azaz *harctéri stresszreakció* kifejezéssel helyettesítették, ma a hasonló tünetegyütteseket *poszttraumás stressz szindróma*ként tartják számon.

A kép 1917-ben készült Ypres mellett egy ausztrál kötözőhelyen. A bal alsó sarokban ülő sérült katona arcán az úgynevezett „ezer méteres nézés" figyelhető meg, mely a shell shock gyakori kísérő tünete.
http://innoartegyesulet.hu/elsovilaghaboru/erdekessegek/a-shellshock/

Mit ne tegyünk egy PTSD-ben szenvedő szerettünkkel?

1. Ne adjunk könnyed válaszokat, és ne ringassuk naivan abba a hitbe, hogy minden rendbe fog jönni!
2. Ne állítsuk le, amikor a félelmeiről és az érzéseiről kezd beszélni!
3. Ne adjunk „jó tanácsot", hogy mit kéne csinálnia!
4. Ne hibáztassuk minden kapcsolati és családi problémáért a PTSD-jét!
5. Ne bagatellizáljuk vagy tagadjuk el a szerettünk traumáját!
6. Ne adjunk ultimátumot, és ne lépjünk fel se fenyegető, se követelőző módon!
7. Ne éreztessük vele, hogy gyengének gondoljuk, amiért nem tud úgy vagy olyan sebességgel megküzdeni ezzel, mint mások!
8. Ne éreztessük a szerettünkkel, hogy áldania kellene a szerencséjét, hogy nem lett rosszabb!
9. Ne kezdjünk el a saját élményeinkről és érzéseinkről beszélni!

https://www.helpguide.org/articles/ptsd-trauma/helping-someone-with-ptsd.htm

PTSD-statisztikák az Egyesült Államokban

- A népesség hetven százaléka élt át valamilyen traumát (ez még nem PTSD)
- Minden ötödik traumatúlélőnek PTSD-je van
- Az amerikaiak nyolc százaléka PTSD-ben szenved
- Nők esetében kétszer akkora a PTSD esélye, mint a férfiaknál
- A súlyos traumát túlélők körében hatvan-nyolcvan százalék a PTSD esélye
- Minden második mentális betegséggel küzdő járóbeteg PTSD-ben szenved

http://www.healmyptsd.com/ptsd-symptoms

A *Combat Paper Project* lényege, hogy a katonák azokból az egyenruhadarabokból, amelyeket harc közben viseltek, tradicionális kézművestechnikával papírt készítenek, majd a papírra saját készítésű lenyomatokkal egy mintát, rajzot vagy valamit felvisznek, ami kapcsolatban áll a harctéren megélt traumákkal. Ez a dekonstrukció – az uniformis áttranszformálása – gyógyuláshoz vezetheti a harctéri borzalmakat elszenvedőket. Olyan, mint valami szakrális rituálé: megszabadít a gyötrő emlékek nyomasztó hatásától, miközben megajándékoz az új létrehozásának élményével.

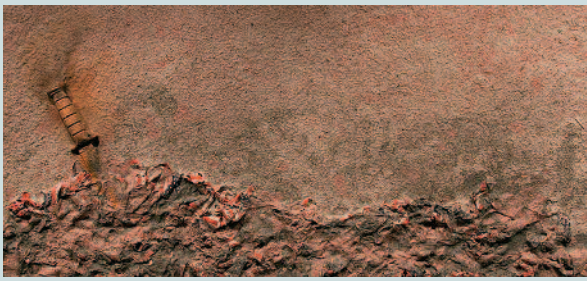

Jon Michael Turner How Many? című képe

http://gallerypsziche.blog.hu/2016/02/07/harcteri_traumak_kezelese_muveszetterapiaval

* PTSD: posttraumatic stress disorder; a poszttraumás stressz szindróma elnevezése a nemzetközi szakirodalomban, szó szerinti jelentése: trauma utáni rendellenesség.

Megértő hozzáállást segítő gondolatok a PTSD-betegtől a családjának, barátainak

1. A tudás hatalom – minél jobban megismered a kiváltó okot, a lelki reakciót, a figyelmeztető jeleket, annál kevésbé tűnik majd a PTSD idegennek, és annál jobban tudod a gyógyulási folyamatomat támogatni.
2. A trauma megváltoztatta a lelkemet és talán még az agyamat is. Nem tudom ugyanonnan folytatni, ahol korábban voltam.
3. PTSD-vel nem látok tisztán. Most minden pillanatot veszélyesnek, kiszámíthatatlannak és fenyegetőnek élek meg, miközben rémültnek és erőtlennek érzem magam.
4. A traumát követően a valódi énem visszavonult, és egy megküzdő én jött elő. Ez az én ott is veszélyt lát, ahol nincs, mások az értékei és a prioritásai, mint a valódi énemnek.
5. Nem tudom mindig irányítani a viselkedésemet. A PTSD a túlélés egy eltúlzott állapota.
6. Nem vagyok logikus. A túlélésemet segíti, hogy az agyam primitívebb funkciói nagyobb szerepet kapnak, míg az emberi funkciók, mint az elemzés és döntéshozatal, háttérbe szorulnak.
7. Nem tudom egyszerűen csak túltenni magam rajta. A trauma hatása olyan mértékben felborította a kémiai és pszichológiai folyamataimat, hogy az idő és a jó szándék önmagában kevés.
8. Éppen megküzdési üzemmódban működöm: ha nem is ismerem be, akkor is tudom, hogy valami nincs rendben.
9. Nem utállak. Valahol mélyen tudom, hogy nem te vagy a PTSD oka, de sajnos néha mégis úgy szólok hozzád, mintha az lennél. (Mert nem tudok közvetlenül a PTSD-hez szólni.)
10. Jó, hogy itt vagy velem. A PTSD elszigetel másoktól, és ha nem is vagyok önmagam, sokat számít, hogy itt vagy velem.

http://www.healmyptsd.com/10-tips

Fontos, hogy senki se diagnosztizálja magát vagy bárki mást PTSD-vel: erre csak pszichiáter szakorvos jogosult. Mivel a pszichológiai/pszichiátriai betegségek tünetei általában sokrétűek és jórészt nehezen megfoghatók, megfelelő osztályozásuk, csoportosításuk és súlyosságuk megállapítása szakember feladata. Megtörténhet, hogy más probléma áll a nehézség hátterében.

Baba és terapeutája

„Ha apám, anyám elhagyna is, az Úr magához fogad engem."
(Zsolt 27,10)

A harmincas éveim elején úgy éreztem, hogy az életem kirakósának darabkái sehogy sem illenek egymáshoz. Nem tudtam még azt sem, hogy hiányoznak-e részek, vagy csak egy teljesen más képet kellene összeraknom belőlük, mint amelyet már jó ideje annyira görcsösen próbálgattam. Segítségre volt szükségem. Valakire, aki képes átlátni a helyzetem, velem gondolkodni, velem érezni.

A segítséget akkor pszichoterápia formájában nyújtotta felém Isten. A terapeutával a Kékgolyó utcában találkoztam először. A magánrendelése mellett ott dolgozott onkopszichológusként. Ott halt meg az apám is. A hely egyezése akkor véletlen egybeesésnek tűnt, nem ezen a vonalon kerestem szakembert. Visszanézve azonban megmutatja azt a pontot, ahonnan a munkát el kellett kezdenünk. Elgyászolni az apám.

Szeretem önállóan megoldani a feladatokat, és ebben az esetben is felmerült bennem, hogy miért nem tudtam egyedül túljutni ezen az életszakaszon. Ahogy haladtunk egyre mélyebbre a beszélgetéseinkben, úgy kezdtem el szembesülni azokkal a korábbi hiányokkal, amelyek megakadályozták, hogy érzelmileg bele tudjam engedni magamat a gyászba.

A terápia legelején a pszichológus azt mondta, hogy csoda, hogy magamtól eljöttem hozzá. Igaza volt. Ha nem tapasztaltam volna meg azt, hogy Jézus a legeslegmélyebb elkeseredésemben mellém ül, és együttérez velem, valószínűleg nem indultam volna el összerakni a kirakóst. Észre sem vettem volna, hogy az első hiányzó darabja előttem hever.

A *Baba és terapeutája* ebben az időszakban született, és több másik képpel együtt sorozattá állt össze, melynek *A gyermekkor megszelídítése* címet adtam.

DELI ESZTER KINGA

A legmagányosabb gyász – elgyászolni a meg nem születetteket

Ha egy nő elvetél, szembe kell néznie a gyászfolyamattal, és nem mindegy, hogy a környezete mennyire támogatóan áll a helyzethez. Talán ez a legmagányosabb gyász, hiszen olyan valakit kell elengednünk, aki még meg sem született. A gyermekünk volt, és nem tehettünk érte semmit. Nem volt több, mint egy remény, de már a terveink, életünk részévé vált. Egy anya ilyenkor nemcsak a magzatát gyászolja, hanem mindazt az elképzelést, mely szertefoszlott vele együtt.

A *tagadás fázisa* teljesen egyértelmű volt. Agyunk azonnal reagál a rossz hírre, azonnal tagad. Amikor kiderült az első ultrahangvizsgálat alkalmával, hogy nincs szívhang, késő estig bújtam a netet, és kerestem bármit, amibe bele lehetett kapaszkodni, ami alátámasztja, hogy valójában nincsen semmi gond. Kellett valami, ami elaltatta azt a belső meggyőződést, mely már hetek óta kí-

sértett, hogy valami nem stimmel ezzel a terhességgel. Megtaláltam a kapaszkodót: talán csak korai volt az ultrahangvizsgálat! Minden rendben lesz!

A következő vizsgálatok azonban más eredményt hoztak. Így szembe kellett néznem az elkerülhetetlennel: ez a baba sosem fog megszületni. A bennem kavargó érzések indulatba csaptak át, és kezdetét vette a *harag fázisa.* A férjem számára talán ez volt a legnehezebb. Minden indulatom és haragom ellene fordult. **Majd megtámadtam Istent!**

Nem volt több, mint egy remény, de már a terveink, életünk részévé vált.

Az *alkudozás fázisa* már-már az épelméjűség elvesztésének határát súrolta. Alkudoztam a férjemmel, Istennel. Hol mindennél jobban akartam ezt a babát, hol már csak egy kis betolakodóként tudtam rá gondolni, akitől szabadulni akartam, kitépni magamból és eldobni minél messzebb! Követeltem, hogy tűnjön el, és ne fosszon meg attól, hogy újra várandós lehessek, mert ő volt az ok és az okozat, a szeretetem, a ragaszkodásom és a gyűlöletem tárgya egy személyben. Összeomlottam!

Innen már tényleg csak egy lépés volt a *depresszió fázisa*, a feladás, a minden mindegy állapot. Hiába tett meg értem a férjem bármit, csak sírtam, és próbáltam meggyőzni, hogy már soha többé semmi nem lesz jó! Mert minden elveszett, mindennek vége, soha többé nem lesz értelme a létezésemnek! Hiszen képtelen voltam megvédeni önmagamtól önmagamban a saját gyermekem! Nem kívántam mást, mint meghalni a gyermekemmel együtt.

De végül az élni akarás győzött!

Kiderült, hogy az elhalt baba mellett egy másik is volt, aki továbbfejlődött, elakadva a petevezetékemben, és kirepesztette azt. Ezért azonnal életmentő műtétre volt szükség, és ott, a műtőasztalon minden megváltozott. **Ott, a legszürreálisabb helyen és helyzetben elfogadtam az elfogadhatatlant.** Isten békessége győzött a halál felett a lelkemben!

Emlékszem, a műtét után, amikor a férjem bejött hozzám, rám nézett, és az első szava ez volt: „De szép vagy!" Ő, aki a legjobban ismer, azonnal meglátta, hogy a lelkemben dúló vihar lecsendesedett. Visszagondolva az elmúlt hetek érzelmi viharára, nem tudok elég hálás lenni a férjemnek azért, hogy ennyire mellettem állt, és bár megtépázta a házasságunkat, egymásba kapaszkodva mégis meg tudtunk birkózni a veszteségünkkel.

Megtapasztaltam, mit jelent, amikor a gyász és a fájdalom beszűkíti a tudatot. Amikor az ember nem lát mást, csak a saját fájdalmát.

Egy magzat elvesztésében az a legnehezebb, hogy megfoghatatlan marad. Tetszik az a gondolat, hogy az új élet először a leendő anya lelkében születik meg, majd testet ölt, és a fogantatás pillanatától már élő gyermekként tekinthetünk rá. De sajnos van, akit a halál még a születése előtt elragad, és a mai kor embere kizárta a halált az életéből. Próbálunk úgy élni, mintha nem létezne, és amikor megtörténik, egyszerűen nem tudunk vele mit kezdeni.

A temetés szertartása nagyon sokat segít az elbúcsúzásban – talán nem is fogjuk fel, mennyire. A magzatukat elvesztett anyáknak azonban még a végső búcsú szertartása sem adatik meg.

Amikor hazajöttem a kórházból, éreztem, hogy a lezárásnak valamilyen módon muszáj megtörténnie. Talán, ha nem azokban a napokban van mindenszentek, eszembe sem jutott volna a megoldás. Megkértem a férjemet, hogy menjünk ki a temetőbe, keressünk egy megfelelő helyet, ahol gyertyát gyújthatunk meg nem született gyermekeink emlékére. Fogtam otthon két befőttesüveget, két gyertyát és a két terhességi tesztet, melyet a várandósság elején csináltam, és elindultunk a temetőbe. A temetőben ott volt Krisztus keresztje. A két üvegbe belehelyeztem a két tesztet, és meggyújtottam egy-egy mécsest mindkettő mellett. A kisfiunk, Noel is kapott egy ledes mécsest, melyet ott felkapcsolhatott és elhelyezhetett. Majd átöleltük egymást, imádkoztunk, és eleredtek a könnyeim. De ezek akkor már a gyógyulás könnyei voltak. Az elengedés könnyei és a hála könnyei a családomért.

DOBÓNÉ SOMOGYI ESZTER

A történet előzményei és folytatása az esztiteka.blog.hu oldalon olvashatók.

Berde Mária

Irgalom

Ki soká nem borul emberi vállra,
Ahhoz a fák egyszer közelhajolnak.
Ki soká nem figyel emberi szájra,
Ahhoz egyszer a falevelek szólnak.
Ki soká nem örvend az emberekkel,
Egyszer a kertben, harmatkora reggel
Megérti, mit csíznek a csíz üzenget,
S mit a szél ujja a fákon kipenget.

Ki soká nem olvas emberi könyvet,
Az megtanulja, mit a felhők írnak.
Ki soká nem lát egy emberi könnyet,
Azért az esők patakokat sírnak.
Ki földi csókot immár sose kóstol,
Arra az ég lehajlik csillagostól,
S megérzi egyszer, hogy az Isten szája
Csókol a napban is reája.

Újrakezdés a csend erejével

Azt hittem, hogy agyonnyom az este komor, sötét levegője, amikor elhangzott a férjem szájáról, hogy *mást szeret, és mással kíván együtt élni.* Egy világ dőlt össze bennem. Azt éreztem, hogy mindennek vége: a testi-lelki szövetség eddig tartott. Becsapva és elárulva éreztem magam. Egész éjjel nem aludtam a megalázottság érzésétől, és ez így ment még nagyon hosszú ideig. Évekig nem tudtam kikeveredni ebből a lelki „másállapotból". A későbbiekben bekövetkezett önmagamra találást és házasságunk évek múlva való végleges lezárását számos segítőnek, segítségnek köszönhetem. Talán hasznossá válnak ezek a sorok azok számára, akik most élik át azt az érzést, hogy itt a vég, nem érdemes tovább élni… Egykor én is így éreztem, mégis túléltem. Az alábbiak voltak a kapaszkodóim, hogy ne fújjon el a szél.

Sokan voltak, akik a hittel bátorítottak. Nagyon fontos gondolatokat kaptam Istenről, aki mennyei seregeivel harcol értünk, és akinek egyáltalán nem mindegy a sorsunk. Szívembe zártam József történetét a Bibliából, és én is hittem: Isten a rosszból is jót fog kihozni. Bátorítottak, hogy bízzam rá magam a Szentlélekre, aki vezeti az embert, és ha Isten megengedett egy nehéz élethelyzetet, akkor ki is fog abból vezetni. Tudatosan hittem ezekben.

Volt, aki versekkel biztatott. Valaki az Isten oltókéséről szóló verset ajánlotta a figyelmembe: Isten farag, és addig farag, amíg olyanok nem leszünk, amilyennek ő elképzelt. Akkor értettem meg, hogy minden fájdalom és kudarc által Isten alakít és formál. Egy kilencvenöt éves néni *Kipling Ha...* című versét ajánlotta a figyelmembe, annak egyik fontos gondolatára utalva: ha a kudarc és a sikert is le tudod győzni, akkor leszel igazán boldog ember.

Tudom, hogy sokan imádkoztak értem. Ez a tudat olyan erőforrás volt, amely szó szerint megtartott, főként a csalódás első két hetében, amikor csak feküdni tudtam, nem ettem és nem ittam. Szép lassan magamhoz tértem, mert az imádságok, főként édesanyám imádságai az ágyam végénél esténként visszahoztak az életbe.

Jót tett maga a csend is a sok bátorító szó mellett. Az a csend, amikor az ember nem tudja, mit hoz a holnap, mi lesz vele, kinek kell egyáltalán, lesz-e valaha családja, gyereke, vagy egy kukába való szemét csupán, akit összegyűrtek és kidobtak. Az a csend nélkülözhetetlen, mert egyszer csak megszólal, és rájövünk, hogy nincs vége az életnek, mégiscsak megy tovább. Rájövünk, mit hibáztunk, mulasztottunk vagy rontottunk el. A csend az önmagunkra találás ideje, a megbékélésé, az újrakezdésé, vagy mint az én esetemben, felkészít a kapcsolat áldással való, szép lezárására.

A kék váza története bölcs kis történet. Ha egyszer megreped, lehet úgy állítani, hogy a hibája a fal felé van fordítva, de akkor is... a repedést nem lehet eltüntetni. Amíg „forgattam a vázám", amíg teltek az évek, rá kellett jönnöm, hogy fényévekre vagyok attól, ahogyan élni szeretnék. Ez a kis történet is lendületet adott a lezáráshoz.

Voltak, akik hasznos könyveket adtak az elengedésről. Mindegyikből tanultam valamit. Egy otthoni faliújságra kiírtam magamnak az idézeteket, naponta olvasgattam őket, elmélkedtem rajtuk. A Bibliából kimásoltam magamnak ezt az igét: „A megrepedt nádszálat nem töri el, a füstölgő mécsest nem oltja ki..." (Ézs 42,3)

Filmeket néztem. Kedvencem lett a *Zorba, a görög* című film, amikor nevet az összeomláson, és rájöttem, hogy nekem is lehet nevetnem a saját életemen, bukásomon. Az az idézet, hogy „Táncolj, majd megjön hozzá a zene is...", felejthetetlen számomra.

Saját, személyes történeteket meséltek el ismerősök a maguk válságáról és megoldásairól – amiket sohasem gondoltam volna. Ezek is a segítségemre voltak. Valaki azt mondta, hogy amikor őt csalta meg a férje, ő tudta, hogy ott befejeződött minden. Én nem tudtam, mi következik, lesz-e békülés. Teljes bizonytalanságban éreztem magam. Azt tudtam, hogy ha valakit szeretek, akkor fél lábbal is, a világ végére is elmegyek érte, hogy vele lehessek. Ezek az érzések lassan kezdtek elmúlni, ha a férjemre gondoltam, aki más társat választott magának.

Felírtam az örömöket, bánatokat, kiírtam magamból a gondolatokat egyedüllétemben.

Mit kezdjek a csalódással? A csalódottság érzéséből is van kiút, a megbocsátás útja – erre magamnak kellett rájönnöm. Meg kellett bocsátanom a férjemnek és magamnak is, hogy voltak hiányosságaim, melyekre nem figyeltem oda. A csalódásból megbékélés lett, de ehhez sok idő kellett.

A barátok rengeteget segítettek. Egy idős bácsi így vigasztalt, népies egyszerűséggel, mosolyogva: Kutyaharapást szőrével! És milyen igaza volt! A barátság, a barátok megtartó erejét le sem tudom írni. Nagyon hálás vagyok a barátaimnak! Egy-egy elmélyült barátság olyan lendítő erőt adott, boldogságot, hogy újra kezdtem örülni az életnek.

A zenélés és az úszás is sokat segített. Volt úgy, hogy amikor rám jött a sírás, a bánat, a gyász, a mély fájdalom, akkor zenéltem. Meghívtam valakit a baráti körből, aki kísért. Máskor elmentem úszni. Nagyon sokat segített a mozgás, és amúgy is: az uszodában senki sem látta, hogyan ömlött a könny a szememből. Senki sem firtatta, mitől lett vörös a szemem, a sírástól vagy a klórtól, esetleg mindkettőtől.

Ami rossz az életben, attól szabadulj meg minél előbb, és ami jó, ahhoz ragaszkodj. Így szólt az egyik jó tanács akkoriban, melyhez fel kellett nőnöm, hogy megértsem és megcselekedjem. Meg kellett érteni, hogy az élet teljessége mennyi öröm, boldogság, ugyanakkor mennyi csalódás, bánat és szomorúság is. Nagy bölcsesség, ha valaki a jó és a rossz között okosan és gyorsan tud dönteni. Az önismeret fontosságára döbbentettek rá ezek a sorok.

A munkámat nagyon szerettem. Belevetettem magam egy új munkába, ahol hagytak dolgozni, ahol elismertek, ahol támogattak. Mai napig nagy szeretettel emlékezem vissza azokra a kollégákra, akikkel munkaidő után ide-oda beültünk, akikkel közösen kirándulni mentünk.

Fogadalmaim is voltak. Megfogadtam, hogy többet nem keserítem meg sem a magam, sem egy másik ember életét. Megértettem, hogy a boldogság ajtaja kifelé nyílik. Rendezetlen élethelyzetem miatt lecsúsztam számomra fontos, mélyebb barátságokról. Nem volt más út: beadtam a papírt a bíróságra, melyet rémálmaimban sem tettem volna meg soha. Azon a napon mégis megtettem.

A válás borzalmasan fájt. A válás tehát csak évekkel később következett be, amikor az idő bebizonyította, hogy jó volt együtt felnőni, de végül mindketten máshová érkeztünk meg. Mindenesetre fontos volt a válásig az a pár év, hogy tisztán lássuk további utunkat, hogy ismét találkozzunk, és hogy mindketten tisztességesen és szépen lezárjuk a kapcsolatot. Három év után sikerült tisztán látni és lezárni egy már romjaiban sem létező házasságot. Mégis nagyon fájt a válás, és ezt is ki kellett heverni...

Minden nap új kezdet: ajándék a boldogságra és a másik boldogítására. Naplót kezdtem vezetni a hétköznapokról, felírtam az örömöket, bánatokat, kiírtam magamból a gondolatokat egyedüllétemben. Máig is őrzöm mint a nehéz évek gyötrődésének emlékétés bizonyságát annak, hogy ki lehet jönni minden nehézség-

ből Isten kegyelmével, hittel, önismerettel, a barátok, szerető családtagok és még mennyi minden segítségével. Ebbe a mottóba belekapaszkodtam. Évek múlva ismét férjhez mentem, és gyermekeink születtek. A családomért mindennap hálát adok Istennek, mert tudom, hogy mekkora ajándékot jelentenek számomra.

A csendet magamban őrzöm: azt a csendet, amely társam lett a gyötrődések idején, amely alkalmat adott arra, hogy szétessen, aminek szét kellett esnie, és Isten a szétesett darabokból valami újat építsen fel. Ez a csend mindig szembesít azzal, hogy honnan kezdtem újat egy úrvacsora alkalmával, amikor kimondtam: „Legyen meg a te akaratod!" Tudom, hogy onnan kezdődött minden további. Azóta hiszem és vallom, hogy az úrvacsorában erő van, és hogy aki Istenre bízza magát, az megtartatik, és sohasem lesz ördögszekér-életű, akit ide-oda fúj a szél a sivatagban, hanem virágzó növénnyé változik, és további hajtásokat hoz egy olyan kertben, ahol mindennap növekedés van szeretetben. Ez a boldogság kérhető Istentől, és csak az ő kegyelme útján adatik meg. Én így hiszem.

S. SZ.

Reménység

Már volt négy gyermekünk, amikor a kis Eberhardunk megszületett. Egyáltalán nem tudom leírni, mekkora örömet okozott ez a gyermek a szüleinek és testvéreinek.

Egyszer, késő este, amikor aludni tértünk, feleségem még egyszer kivette ágyából a tizennégy hónapos kisfiút. És szívem legmélyéig megrémültem, amikor megláttam, hogy a kicsi – mintha mélyen aludna – a fejét oldalra lógatta. Felkiáltottam: „Meghalt a gyerek!" Kirántottam feleségem kezéből, és azonnal elrohantam vele a közeli kórházba. Ó, ezek a borzasztó pillanatok, amikor ezzel a szeretett, halott gyermekünkkel rohantam az éjszakán át!

Az orvosok megállapították a thymushalált, melyet egy mirigy okoz. Ez nekem semmit sem mondott. A Szent Isten elvette gyermekemet.

A munkám szólított. És mégis olyan kábult voltam. Sokan jöttek, hogy vigasztaljanak minket. Akkor tapasztaltam meg, hogy ember a másik embert nem tudja vigasztalni. Mindaz, amit az emberek mondtak, nem jutott le a fájdalom mélységeibe. Jézus azonban tud vigasztalni. Meghallottam szavát: „az én békességemet adom nektek..." (Jn 14,27) Szavát igazzá tette.

Ilyen időkben ismételten elhangzik a kérdés: vajon egészen komolyan vesszük-e a reménységet, amelyet Jézus ajándékoz? Megadtam erre a magam válaszát, amikor belevésettem a kicsi márványkeresztbe: „A Pásztor karjában és ölében". Tudom, hogy gyermekem el van rejtve Jézusnál.

WILHELM BUSCH

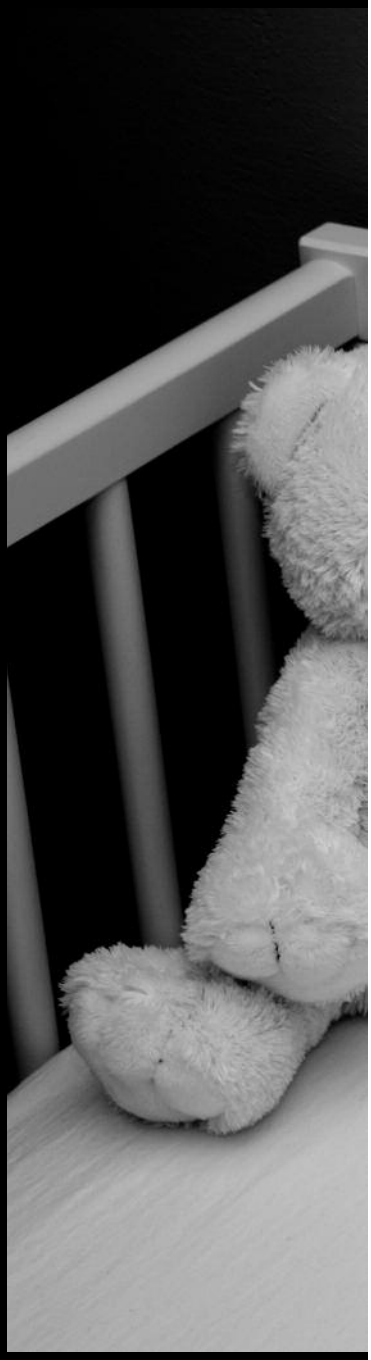

Lélekbe kövült háború

„Amikor megházasodtunk nagyapátokkal '19-ben, Miska bácsit, a bátyját már eltemettük" – mesélte nagyanyám. Gyurka bácsi, a másik, a ház körül dolgozgatott mint öreg legény. A József utcában laktak, a Berényi út mentén. Kaszálni járt a körgát után az egy szem lónak és Bimbónak, a tehénkének. Ennyi maradt a háború után a gazdaságból, meg az a néhány disznó és baromfi.

„Nagyapátok a negyedik fiú volt, őt már nem hívták be a hadseregbe." Éppen elég bánat jutott a szülőknek, apovkának és Judit mamának így is. Jánost, a legidősebbet már '14 őszén vitték. Szerbiába vonultak. Menyasszonya sírva kísérte ki az állomásra, de ő mosolyogva, büszkén ment a sárga hajtókás csukaszürke zubbonyában a többi baka között a rézfúvós katonazene pattogó ütemére. A csabai lakosság virágokkal ünnepelte a katonákat, és éltette a királyt, Ferenc Jóskát.

Jánost többé nem láttuk. Néhány levél még jött tőle, de már Galíciából. Kevés szavú életjelek. Aztán érkezett egy pecsétes levél. Mamóka zokogva olvasta, hogy a Beszkideknél halt hősi halált. Huszonhét éves volt.

Miska, a második sem járt sokkal jobban. Ő az olasz frontra került, Isonzóba. '16-ban aknaszilánkot kapott a tüdejébe. Hadikórházba került, majd mikor már menthetetlen volt, hazaengedték. Akkor már nem sok ideje maradt, csak fonnyadozott az ágyban. Mamóka sokat sopánkodott miatta. Ápolta, gondozta, de hiába, nem érte meg a következő karácsonyt.

Gyurka bácsit '16-ban vitték el, ősszel. Akkor még Miskától jó híreket kaptunk. Két bátyám nekem is ott volt az olasz fronton, Doberdónál. Ők hazakerültek. Egyikük sem nősült meg.

Gyurka bácsi is szótlan, koravén ember lett, pedig fiatalon szeretett tréfálni meg énekelni. Ő az utolsó transzporttal érkezett haza '18 őszén. Huszonöt éves volt. Aki visszajött a katonavonattal a széttaposott bakancsban, kopott katonaruhában, már nem ő volt. Sokat szenvedtek, áztak, éheztek, fagyoskodtak a sziklákba vájt lövészárkokban, gáztámadásban, srapnelek között, halálfélelemben kerülgették az olaszok pergőtüzét. Két évig volt a halál torkában.

Sokat ült a tornácon egy kézzel faragott, négylábú sámlin, és távolra nézett. Nagyon távolra, talán Doberdóig, ahol több utcabeli is elveszett. A gondolatai ott maradtak. A szemei és fülei is. Hiába jött haza, a jelenbe nem tudott átlépni, a hazacipelt súlyos teher nem engedte. Megfosztotta a háború a lelkét felemelni képes isteni szeretettől, vagy megtalálta végül? Soha nem fogjuk megtudni.

„Mi ismerjük és hisszük azt a szeretetet, amellyel Isten szeret minket. Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és Isten is őbenne. Abban lett teljessé a szeretet közöttünk, hogy bizalommal tekinthetünk az ítélet napja felé, mert ahogyan ő van, úgy vagyunk mi is ebben a világban. A szeretetben nincs félelem, sőt a teljes szeretet kiűzi a félelmet; mert a félelem gyötrelemmel jár, aki pedig fél, nem lett tökéletessé a szeretetben." (1Jn 4,16–18)

SZÁK KOCSIS PÁL

Az idő gyógyít?

A családtag elvesztése normális esetben nagy megrázkódtatás. Gyászolunk, és elsősorban a halálra asszociálunk. Elementáris erejű veszteség, jóvátehetetlen, de gyógyítható. Gyógyszere kizárólag az igaz, tiszta, szent reménység. Az a reménység, amely a temető kerítésénél távolabbra irányítja lelki figyelmünket. Az pedig nem a közhelyek egyik legnagyobbika, nem az idő.

Ha csak az idő a gyógyszer vagy a gyógymód a gyászra, akkor arra vágyunk, hogy múljon el a fájdalom „egészséges" gyógyulás nélkül. Csak a fájdalmas tünetek múljanak el. A híres jelszó: „majd az idő begyógyítja a sebeket", hamis, álságos, ártalmas és veszélyes, mert ezzel a módszerrel az egészségünk (teljességünk) nem nyerhető vissza, azaz nem meggyógyulunk, csak a felszín alá gyömöszöljük – mélyre le – azt, amit látni sem szeretnénk. Nem tagadjuk, az „időnek" lehet némi szerepe a veszteség okozta rombolás átvészelésében, de nem az igazi, csak hazug kábítószer. Mint amikor operációt igénylő gyulladás lép fel a szervezetünkben, de a gyulladás múlása után a műtétet negligáljuk, mert a tünet elmúlt, ám a veszedelem forrása megmaradt, és idővel majd újra fellángol, veszedelmesebb módon, mint előzőleg. **A gyász mint veszteség igazi ellenszere, gyógyszere az áldást adó, azaz gyógyító erejű, szent reménység.**

A kisfiú nagyon beteg volt. A lelkész meglátogatta a családot, a kisfiút, s fájó és megértő szívvel látta az elkeseredést az édesanya részéről, aki néma fájdalommal igazgatta gyermeke feje alatt a kispárnát. Az úgynevezett családfő ekkor már messze járt, nem volt ereje elviselni a veszteség terhét, elmenekült. Párszor még meglátogatta őket a lelkész, és megható volt számára a kisfiú fáradt, de bátor mosolya. S beszélt neki Jézusról, igyekezett színessé tenni a bibliai történeteket. A beteg kisfiúnak különösen tetszett az az eset, amikor Jézus kisgyermekeket ültetett az ölébe, a keményszívű tanítványai ellenkezésével nem törődve. Az édesanya némán, láthatóan érzéketlenül hallgatott. A lelkész úgy vélte, hogy ellenséges vele szemben, de megértette elkeseredettségét. Megtörtént a temetés, a vasárnapi istentiszteleten a megemlékezés is. A feketébe öltözött édesanyát a nővére támogatta, bár ő egyenesen tartotta magát, s mint aki spórol a könnyeivel, meredten nézett az oltár és a szószék felé. Ő volt a lelkész egyik tévedése, mert úgy vélte, soha többet nem látja ezt a gyászoló anyukát a templomfalakon belül. Nem így történt. Ettől kezdve nemcsak az istentiszteletek, hanem a bibliaórák kitartó látogatójává vált. Hónapok teltek el így, és ő még mindig ment, ott volt, még ha a ruhája nem is nagyon színesedett meg, bár a talpig feketétől lassan megszabadult. A lelkész látogatásakor hangzott el a részéről: megértettem, hogy **el kellett engednem a kedves kisfiamat, mert Jézus mondta, hogy „engedjétek hozzám" őket.** Nekem így kellett hozzá engednem őt. Fáj. Nagyon. De hiszem, hogy jobb helyen van nála, mint nálam. Ott már nem beteg.

Igazán és valóságosan nem az idő gyógyít, hanem ez a megmagyarázhatatlanságában különleges csoda. Ennek a csodának hit a neve, melynek lényege a feltétel nélküli bizalom Jézus felé.

Az ifjú házaspár nagy szeretettel ápolta az idős, jóságos nagymamát, aki lehetővé tette számukra az élet megkezdését lakása jelentős részének átengedésével. Kedves, hívő néni volt, állandó helye volt a templomban. De jött a kor, a betegség, az utolsó küzdelem. A kórház kiadta, de az ifjú pár tudta szeretetből és hálából fakadó kötelességét. Már napok óta félig-meddig távol volt ettől a világtól a nagymama, de a vég-

leges távozás késlekedett. A lelkész megérkezett az úrvacsorával. Utána még kicsit üldögélt a haldokló ágya mellett a fiatal pár társaságában. A nagymama egyszer csak mintegy utolsó erejével így szólt: most már hagyjatok pihenni (eddig sem zavarták, nem erre vonatkozott a kérés). Másnap korán reggel szólt a telefon, és jött a hír, hogy a nagymama azon az éjjelen békésen elaludt, pihenni tért Jézus kebelén. Az ifjú pár attól kezdve, amikor csak tehette, ott ült a templomban a nagymama helyén. Kedvesen mondták, nekünk kell folytatnunk, amit a nagymama abbahagyott. Ez a mi utunk is.

Nem az idő gyógyít! Ez csak egy rossz frázis, egy buta közhely, egy hitvány önbecsapás. Persze kell az idő a lelki dolgok beéréséhez. **Az idő csak eszköz, módozat, hogy eljusson a gyászoló szívünkig az igaz, szent reménység** akkor is, amikor drága családtagunkat veszítjük el.

Meghatódva állapíthatjuk meg, hogy óriási a gyász irodalma. Ám hatalmas a halál birodalma. Ha egymagunkban szállunk szembe vele, vesztünk. Vereségre lennénk ítélve, ha csak egyedül, magányosan küzdenénk bűneink, mulasztásaink, megkötözöttségeink terhe alatt. Egyik fontos dolgunk ebben az életben arra hallgatni, aki bármilyen élethelyzetben azt mondja nekünk: Jöjjetek énhozzám… kiszabadítalak titeket!

Nézzünk meg néhány igehelyet, amely leírja az élő reménység következményét, az üdvösség felé irányító gyógyulást:

„Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugvást adok nektek." (Mt 11,28)

„Ezenfelül tudjátok, hogy az idő sürget: ideje már az álomból felébrednetek, mert most közelebb van hozzánk az üdvösség, mint amikor hívőkké lettünk." (Róm 13,11)

„…hogy higgyenek, és megismerjék az igazságot az igazi kegyesség szerint az örök élet reménységére, amelyet Isten, aki nem hazudik, örök idők előtt megígért…" (Tit 1,1b–2)

még… Jn 14,1kk; a teljes 1Kor 15 – és nagyon sok további igében kapunk gyógyító üzenetet a halál legyőzőjétől, Jézustól.

RIBÁR JÁNOS
A szerző evangélikus lelkész, tanatológus.

Ne add fel: Állj ellen a keserűségnek!

„Meztelenül jöttem ki anyám méhéből, meztelenül is megyek el. Az Úr adta, az Úr vette el, áldott legyen az Úr neve! Még ebben a helyzetben sem vétkezett Jób, és nem követett el megbotránkoztató dolgot Isten ellen." (Jób 1,21–22)

A gyász az élet része, de nem engedheted, hogy egy gyászos időszak gyászban élt életmóddá váljon. Egy adott ponton el kell engedned!

Különbség van a siratás és a kesergés, a sírás és a keserűségben való dagonyázás között. Lehet, hogy egy veszteség elmélyít, az viszont nem lehet, hogy ezentúl az határozzon meg téged. Egy veszteség része az érettségednek, de nem a személyiségednek.

Isten a kegyelmét adja, hogy túléld azt, amin épp átmész. Más emberek másképpen kapták a kegyelmet, így lehet, hogy rossz tanácsot adnak neked. „A felesége ezt mondta neki: Még most is ragaszkodsz ahhoz, hogy feddhetetlen maradj? Átkozd meg Istent, és halj meg! De ő így felelt neki: Úgy beszélsz te is, ahogyan a bolondok szoktak beszélni! Ha a jót elfogadtuk Istentől, a rosszat is el kell fogadnunk. Még ebben a helyzetben sem mondott Jób olyat, amivel vétkezett volna." (Jób 2,9–10)

Jób ellenállt a keserűségnek, és nem neheztelt. A keserűség meghosszabbítja a fájdalmat, nem enyhíti, csak még jobban megerősíti. „Ügyeljetek arra, hogy senki se hajoljon el Isten kegyelmétől, hogy a keserűség gyökere felnövekedve kárt ne okozzon, és sokakat meg ne fertőzzön." (Zsid 12,15)

Jób három lépésben segít újrafókuszálni:

1. **Rendezd el a szíved!** Ez azt jelenti, hogy bocsáss meg. „De én nem tudok megbocsátani!" – mondod. Ezért van szükséged Krisztusra az életedben; ő megadja az erőt a megbocsátáshoz.
2. **Fordulj Istenhez!** Kérd őt, hogy jöjjön a szívedbe, és gyógyítsa meg a sebeidet, segítsen, és adjon erőt a következő napra, hétre, hónapra.
3. **Szembesülj újra a világgal, határozottan és bátran!** Sokan, amikor megsebesülnek, visszahúzódnak, és azt mondják: „Többé senkinek nem engedem meg, hogy bántson!" Visszavonulnak az életből. Jób azt mondja, hogy pont az ellenkezőjét kell tenni: folytasd az életed, ne vonulj ki belőle! Térj vissza a világba!

Jób életének boldog vége lett: „Az Úr pedig jobban megáldotta Jóbot azután, mint azelőtt." (Jób 42,12a) Jób átment mindezen a sok fájdalmon, de mindezek ellenére Isten még jobban megáldotta az élete hátralévő részét, mint a korábbit.

Nem szeretnéd te is ezt az életedben? Így szólni: „Istenem, nem érdekel, hogy öt vagy ötven évem van még hátra. Kérlek, áldd meg az életem folytatását jobban, mint az eddigi életemet!"

Jób életének ez a tanulsága: nem számít, ki sértett meg, vagy mióta cipeled a fájdalmat, vagy mennyire mély sebeket hordozol. Isten képes az életed hátralévő részét az életed legjobb részévé tenni, ha hajlandó vagy megbocsátani, elengedni a neheztelést, és megenyhülni annak irányában, aki megbántott.

Segítő kérdések elmélkedéshez, beszélgetéshez:

- Miért könnyebb a gyász időszakában magunkba roskadni, mint emberek között lenni, akik segíthetnek továbblépni?
- Hogyan tapasztaltad vagy láttad a keserűség legyengítő hatásait?
- Mit szeretnél elérni az életed hátralevő részében Isten segítségével? Mit kell elengedned, hogy teljesen szabadon munkálkodhasson benned és általad?

RICK WARREN
Forrás: Napi remény blog

Szekta? Tanácsok hozzátartozóknak

Magyarországon több mint háromszáz kisegyház működik, melyekhez a lakosság 2-3%-a kötődik. Nem is törődünk velük egészen addig, amíg egyik szerettünk vagy barátunk nem kerül valamelyikkel kapcsolatba. Ilyenkor sokan megijedünk, főleg akkor, ha tévé- és rádióriportok révén ijesztő kép alakult ki bennünk az úgynevezett „szektákról".

Mi szekta és mi nem?
A szekta megnevezés eredetileg a keresztény egyház(ak)ból valamilyen okból kivált és tőlük tanításában, lelkiségében és szervezetileg eltávolodott kisegyházakra utalt. A tévében általában a gyilkosságra vagy öngyilkosságra fanatizáló vallási közösségeket szokták „leszektázni". Ilyenek nálunk – egyelőre – nincsenek. Néha elhangzik a destruktív (azaz romboló hatású) jelző is olyan esetekben, amikor például családok szakadnak szét, emberek mennek tönkre lelkileg vagy anyagilag

Csak azért, mert valaki az átlagnál elkötelezettebben éli meg azt, amit hisz, nem feltétlenül szektás, és közössége sem feltétlenül szekta. De érték- és irányvesztett korunkban egyre nehezebb megkülönböztetni egymástól az elkötelezett hívőt a megtévesztett, mások által manipulált áldozattól.

Miért lesz valaki vallásossá?
Egy hozzátartozó vagy barát halála, szerelmi csalódás, tanulmányi kudarc vagy baleset mind felidézhetik az emberben az élet alapvető kérdéseit. Ezekre a kérdésekre pedig a vallások válaszolnak. Tény, hogy óriási a vallási kínálat, és a legtöbb ember egyszerűen képtelen tájékozódni. Mit tegyünk, ha szerettünk egy számunkra ismeretlen közösséghez csatlakozott?

A kapcsolat fenntartása
- Fontos, hogy a párbeszéd megmaradjon, hiszen ha nem állunk szóba egymással, akkor nem fogjuk tudni, hogy mi jár a másik fejében.
- Hagyjuk, hogy ő maga mondja el mindazt, amit fontosnak tart a közösségről!
- Kerüljük az érzelmi zsarolást, a sommás ítéletet!
- Ne beszéljünk róla vagy a közösségéről sértő módon!
- Vitatkozás helyett inkább kérdéseket tegyünk fel, így neki is segítünk tudatosabban végiggondolni a történteket!
- Biztosítsuk szeretetünkről és megértésünkről!
- Elhamarkodott véleménynyilvánítás és meddő vitatkozás, a téma indulatos rövidre zárása helyett inkább kérjük a megértését és gondolkodási időt!

Megbízható információ szerzése
- Ne sajnáljuk az időt, a pénzt és az energiát, hanem szerezzünk információt a tájékozódáshoz!
- A külvilággal erősen szemben álló közösségek az új tagoknak a még be nem szervezett vagy túl sokat kérdezősködő hozzátartozóit az ellenségek közé sorolják, negatív befolyást tulajdonítva nekik. Ez ellen csak a minden ellenére való szeretet használ.
- Keressünk ismertető szakirodalmat az adott csoportról; ezután érdemes elkérni a saját ismertető anyagukat, és azt összevetni a róluk szóló kritikákkal!
- Keressünk fel szaktanácsadót vagy ismeretterjesztő szolgálatot!
- Amikor az adott vallási közösség hitnézeteiről vagy gyakorlatáról beszélgetünk az érintettel, mindig kérdezzünk rá a saját személyes véleményére, hogy önálló gondolkodásra késztessük!
- Látogassunk el az adott közösség alkalmaira, hogy a saját szemünkkel lássuk, miről is van szó! Megkérhetjük, hogy velünk együtt látogasson el egy hasonló, de általunk „normálisnak" tartott közösségbe is.

Amikor eljön az ideje, a történteket közösen kell feldolgozni.

A hatás megfigyelése
Érdemes figyelni a változásokat, amelyeket a közösség a szerettünkben kiváltott. Nincs olyan vallási szervezet, amely kizárólag rossz hatással lenne a tagjaira. Ha valóban rossz hatás éri, és ezt ő is belátja, ugyanakkor megérti, hogy az itt kapott jót máshol is meg lehet tartani, akkor könnyebben lép ki.

Pozitív hatás, ha valaki az addiginál magasabb erkölcsi mércét tesz magáévá, leszokik szenvedélyéről, megszabadul egy függőségtől, önmagáért és családjáért felelősséget vállalni tudó emberré válik.

Negatív hatás, ha valaki lelkileg szenved, fizikailag leromlik, anyagilag tönkremegy, a vallási célokat minden más elé helyezi, családját és kötelességeit ezek miatt elhanyagolja, tanulmányait abbahagyja, érdeklődési köre beszűkül, a közösségétől túlzott függésbe kerül.

A konfliktusok okának feltárása – kérdések az önvizsgálathoz:
- A vita tényleg csak az adott vallásközösség megjelenésével kezdődött? Nem lehet, hogy csak felszínre hozott valamit, ami már eleve ott volt?
- Azelőtt mennyire törődtünk egymás gondolataival, félelmeivel, vágyaival?
- Nem volt egyoldalúan vallásos vagy anyagias az értékrendszerünk?
- Nem volt túl szigorú vagy túl engedékeny a nevelési módszerünk?

Ha a konfliktusok valódi forrása ilyen dolgokban rejlik, de a „felek" képtelenek

ezzel szembesülni, akkor gyorsan eltidegenednek egymástól, *függetlenül* attól, hogy maga az adott vallási közösség teljesen „normális" vagy közismerten vitatott. Ha azonban a család tagjai képesek szembenézni önmagukkal és egymással, képesek bocsánatot kérni egymástól, az igazi gyógyulást hozhat, és csökkentheti vagy meg is szüntetheti a „szekta" vonzását.

A nyitva hagyott ajtó

Ha végleg el akar menni, fontos vele tudatni, hogy visszavárjuk. Ha jó kapcsolat szakad meg, ő maga is szenved, akárhogy titkolja, és a sebek előbb-utóbb felfakadva segíthetnek neki a visszatérésben. Ezt sok minden elindíthatja, de elsősorban a csalódások. A már elbizonytalanodott, kétségekkel küszködő tag első kérdése önmagához ez: „Van, aki visszavár?" Ha nincs, akkor inkább marad, mert a legrosszabb ismert is jobbnak tűnik az ismeretlennél.

Kilépés és visszatérés

Maga a kilépés minden vallási közösségből más, és eltérő mértékű megrázkódtatást jelent. Fontos pontosan tudni, hogy az adott vallási közösségben hogyan állnak a kilépőhöz. Erre a szempontra taggá lett szerettünk figyelmét is érdemes felhívni, hogy hogyan bánnak a kilépőkkel; lehet, hogy egy napon vele is ez fog történni.

A csalódás miatt kilépett vagy kiközösített tag rendszerint sérült, kiégett és elkeseredett. Múltja még feldolgozásra vár, jelenét és jövőjét pedig bizonytalannak látja. Hozzátartozói egyfelől örülnek annak, hogy visszakapták, másfelől ők is sérültek, ezért az indulatból fakadó hibákat el kell kerülni:

– Ne hülyézzük le, ne oktassuk ki, ne erőltessük, hogy vonja le és mondja el a tanulságot, és ne várjunk tőle bocsánatkérést! Amikor eljön az ideje, a történteket közösen kell feldolgozni.

– A kilépés, kiközösítés, a túlságosan intenzív hitélet megszakadása után mindig egy kisebb-nagyobb szellemi vákuum marad, amelyet valami más, igazabb, jobb, egészségesebb szellemiségnek kell betöltenie. Enélkül az ember nem tud önmaga számára is elfogadható, egészséges módon viszonyulni a világhoz vagy Istenhez.

DR. SZALAI ANDRÁS
www.apologia.hu

Abortusz utáni szindróma: időzített bomba vagy délibáb?

Sok nő utólag is helyes döntésnek véli az abortuszát:
„Amikor tizenhét éves voltam, muszáj volt egy késői abortuszra mennem huszonegy hetes terhesen... A trauma ellenére, amit az élmény okozott, azóta is meg vagyok győződve róla, hogy helyesen cselekedtem, és sosem bántam meg."

„1997-ben, harmincegy éves koromban volt egy abortuszom. Négy gyermekem volt már akkor... Számomra az egész egy hatalmas megkönnyebbülés volt, és sosem bántam meg, hogy így döntöttem."

Mások viszont meg vannak győződve róla, hogy életük legszörnyűbb döntése volt:
„Húszéves voltam, amikor abortuszom volt... Sose gondoltam volna, hogy ennyire szörnyű lesz... Először azt gondoltam, hogy helyesen cselekedtem, és mindenki más is ezt mondta, de egy idő múlva hirtelen elkezdtem bűntudatot érezni. Ez volt az a pillanat, amikor felismertem, hogy megöltem a gyermekemet... Azóta folyamatosan valamiféle ürességet érzek, mintha valami hiányozna az életemből, de úgy tűnik, senki sem ért meg."

„Volt egy abortuszom. Ez volt a legrosszabb dolog, amit valaha is tettem az életemben... Most, három évvel később rémálmaim vannak, depressziós vagyok, és mindig arra a gyermekre gondolok, akit megöltem a saját kényelmem érdekében."

Az orvostudomány jelenlegi hivatalos álláspontja szerint az abortusz utáni szindróma (angolul: post abortion syndrome – PAS) nem létezik. Nehéz persze bizonyítani az abortusz és egy olyan pszichés tünetegyüttes közötti ok-okozati összefüggést, ahol a tünetek olykor évekkel vagy akár évtizedekkel az abortusz után jelentkeznek. Persze ez sem lenne lehetetlen feladat, hiszen sok orvosnak, aki ezzel a jelenséggel foglalkozik, sikerült ezt megtennie. Hogy az abortusz utáni szindróma létét egyelőre miért nem ismeri el mégsem hivatalosan az orvostudomány, abban sokféle lehetséges ok közrejátszhat, ezeknek részletes elemzésére most nem teszek kísérletet. A lényeg, hogy láthatjuk, hogy **a Sátán minden erejét latba vetve védelmezi az abortuszok végrehajtásának gyakorlatát.**

Az a legnagyobb baj azzal, hogy a hivatalos orvostudomány nem ismeri el az abortusz utáni szindróma létét, hogy ezáltal az abortuszon átesett nők gyógyulását nehezítik vagy akadályozzák meg. Ha ugyanis egy abortuszon átesett nő azt hiszi, hogy egyedül van a fájdalmával és kétségbeesésével, sokkal nehezebben kér segítséget, mint ha tudja, hogy nincs egyedül ezzel. A helyzetet nehezíti, hogy akár az abortusz okozta nagy lelki kínok mellett is nehéz valakinek beismernie, hogy rosszul döntött, amikor az abortuszt választotta, mert azzal azt is be kellene ismernie, hogy megölette a saját gyermekét... Egy ilyen helyzetben nyilvánvaló, hogy az ember körömszakadtáig fogja védelmezni a döntése helyességét. Amíg azonban ezt teszi, gyógyulást sem találhat. **Ha viszont eljut a beismerésig, megnyílhat előtte a szabadulás útja is.** Igazi szabadulást csak Jézus adhat ebből a bűnből is, de ő képes megadni a teljes szabadulást. Az abortusz tragédiájának mélysége miatt azonban a szabadulás folyamatában a szabadulni akarónak nagy valószínűséggel szüksége lesz szakértők segítségére is, akik végig tudják vezetni a megbocsátás elfogadásának folyamatán.

Az abortusz utáni szindróma tehát valóságos betegség, még akkor is, ha nem minden abortuszon átesett nőt érint azonnal és ugyanolyan mértékben. Az alábbiakban az abortusz utáni szindróma gyakori lehetséges tüneteit közöljük:

– **Bánat:** szomorúság a baba elvesztése miatt, önsajnálat a krízishelyzet miatt.
– **Bűntudat, önvád:** sok nő tudja, hogy megölette a gyermekét, és az emiatt érzett bűntudat nem hagyja nyugodni.
– **Nyugtalanság, félelmek:** sok nő egyszerűen képtelen megnyugodni az abortusza után, ami akár hasfájást, fejfájást és kábultságot is okozhat.
– **Öngyűlölet, önpusztítás:** az önvád vezethet önpusztító cselekedetekhez is (alkohol, kábítószer, szexuális kicsapongások).
– **Depresszió**
– **A babáról való megemlékezés kényszere:** például minden évben megemlékezik a meg nem született gyermek várható születésnapjáról.
– **El nem múló gyász:** temetés hiányában lezáratlan marad.
– **Zárkózottság**
– **Szexuális érdeklődés elvesztése:** ha ide vezet a szex, akkor inkább az egésztől elzárkózik.
– **Gyermekek vagy terhes nők kerülése**
– **Sürgető vágy az újbóli teherbeesésre:** az elvesztett gyermek pótlása.
– **Rossz előérzetek:** úgy érzi, tette miatt szörnyű sorsot érdemel, fél attól, hogy sohasem lesz újra terhes vagy korán meghalnak a következő gyermekei.
– **Öngyilkossági gondolatok:** olykor ezek is megjelennek.

Ha Önnek is volt abortusza, és úgy érzi, segítségre lenne szüksége az átélt események feldolgozásában, keresse bátran a **Kiáltás az Életért Egyesület**et!
24 órás segélyvonal:
06 70 225 2525
e-mail: info@terhessegkozpont.hu
Cím: Budapest, VI. kerület, Nagymező u. 49. I. em. 1., 50-es kapucsengő

DOBÓ DÁNIEL

Forrás:
https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2006/oct/27/healthandwellbeing.society
http://www.abort73.com
https://drlwilson.com/Articles/ABORTION%20SYND.htm
Gondolkodjuk együtt az abortuszról – *a Kiáltás az Életért Egyesület kiadványa*

A szerző fotója

Diagnózis: Az Úr Józseffel volt

Az utóbbi időben sokszor eszembe jut a bibliai József története. Számos alkalommal elolvastam már Mózes első könyvéből. Láttam filmen is, és tanítottam hittanórákon. De csak mostanában vált életszerűvé számomra, amikor egy-egy jelenetében magamra vagy a környezetemre ismerhetek benne. Azt próbálom kutatni, hogy József hogyan tudta feldolgozni az életének tragédiáit. Mi a titka? A bibliai szöveg ugyanis erről nem tudósít. Vagy mégis? Ami biztos, hogy élete válságos időszakainál többször is ezt olvassuk – mintegy zárójelentésként: „…de az Úr Józseffel volt."

Jákób agyonszeretett és elkényeztetett fiát – tulajdonképpen az őszintesége miatt – meggyűlölik a testvérei. Tényeket közöl róluk apjuknak, amit ők árulkodásnak tartanak. Büszkén mesélt álmaiban „virtuálisan" is föléjük magasodik. Egyszer aztán a pusztában nyájukat őrző bátyjai meglátják Józsefet, amint feléjük közeledik. Hirtelen elhatározásból összeesküdnek ellene, és egy kiszáradt verembe dobják. Innen midjáni kereskedők húzzák ki, és eladják őt rabszolgának, így Egyiptomba kerül, apjuk felé a testvérei azonban József halálhírét költik. Ő viszont Potifárnak, a fáraó testőrsége parancsnokának a házába kerül, ahol a főember felfigyel arra, hogy ahol József megfordul, ott áldás kíséri a munkáját. Reá bízza mindenét. Itt élete látszólagos csúcspontján hamis vád miatt váratlanul még mélyebbre, börtönbe kerül, ahol több évi sínylődés után mégis egyfajta karriert fut be, hiszen a börtönfelügyelő jobbkeze lesz. Miután álmokat fejt meg a börtönben, újabb két évre feledésbe merül a külvilág számára. Csak akkor emlékeznek meg róla, amikor a fáraó álmát kell megfejteni. Utolsóként gondolnak rá, és a „futottak még" kategóriából állítják a fáraó elé. Megfejti az uralkodó álmát is, és ezzel megmenti az éhínségtől Egyiptomot, a környező népeket és saját családját is. Élelemért jövő testvéreit próbára teszi, a végén pedig megismerteti magát velük. Újra együtt lehet a család. Harminc évesen szinte az akkor ismert teljes világ és Egyiptom ura lesz. Álma beteljesül, és kimondja a megbocsátó igazságot testvérei felé: „Ti rosszat terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt."

József átéli a szörnyű traumát, hiszen saját testvérei akarnak megszabadulni tőle. Amikor pedig örülhetne egy kis karriernek, akkor tisztességéért – hamis váddal – még mélyebbre kerül egy börtönben. Újabb csapás. És azt sem lehetett könnyű feldolgoznia, ahogy megismertette magát a testvéreivel.

Bár nem ismerjük a lelkivilágát, az biztos, hogy bízott Istenben. Maga mögött érezte Isten jelenlétét. És tudta, hogy minden körülmény és látszat ellenére az Úr nem akarhat neki rosszat. Minden őt ért trauma beleilleszkedik Isten tervébe. Évekig volt rabszolga, és évekig ült börtönben. Mégsem írta át erkölcsi értékeit az aktuális elvárásoknak megfelelően, hogy mentse magát. Nem omlott össze, nem átkozódott, nem írt fellebbezést. Ezért állhatott mögötte az Úr, és ezért tudta beteljesíteni a tervét. József csendben várta, hogy életének mélypontjait hogyan használja fel Isten az ő és környezete érdekében.

József története bátorítás azok számára, akiknek az életében tragédia történt. Hisszük-e, hogy Istennek terve van életünk nemszeretem napjaival is?

MENYES GYULA

Nem kívánt gyermekből az életvédelem szószólója

Az anyukám még tizennyolc éves lány volt, amikor egy iskolabálon táncolt egy idősebb férfival, aki attól kezdve elkezdte őt követni és fenyegetni, hogy ha nem fekszik le vele, akkor feljelenti a kommunista pártnál az édesapját bizonyos okok miatt. Az anyukámnak az édesapja volt a mindene, ezért engedett a zaklató zsarolásának. Ekkor lett anyukám állapotos velem. Saját édesanyja összeverte őt, nem hitte el, hogy erőszakból fogantam, és arra kényszerítették, hogy menjen hozzá a megerőszakolójához.

Szüleim házassága nagyon rossz és szenvedésteli volt. Apám nem adott haza pénzt, így anyukám és én sokat sírtunk az éhségtől. A szüleim 1956-ban Németországba emigráltak, engem hét évvel később engedtek ki hozzájuk, kilencéves koromban. Mindketten három helyen dolgoztak, nem sokat törődtek velem, de néha nagyon elvertek. Apukám gyakran hangoztatta, hogy fiúnak kellett volna születnem. Reményvesztett lettem, és segítséget keresve találkoztam az egyik tanárommal, aki az okkultizmusba vezetett. Amikor rájöttem, hogy ez mivel jár, már késő volt: attól kezdve naponta jelentek meg borzalmas szellemek, hogy kínozzanak engem. Gyakran az öngyilkosság keringett a fejemben, már csak az időpontját kerestem, de azért vártam egy reménysugárra. Mindennap félelemben éltem. Otthon apám többször próbálkozott hol anyukámat, hol engem megölni, míg végre tizenhét éves koromban elváltak.

Egyszer egy régi osztálytársnőm meghívott egy ifjúsági keresztyén teázóba. Ott éreztem először, hogy elfogadnak, ezért gyakran jártam oda. Ott meséltek nekem arról, hogy az Úr csodákat művel ma is, de amint hazamentem, a démoni kínzás folytatódott. Kértem Istentől, hogy ha ő valóban létezik, mutassa ezt meg nekem. Próbáltam segítséget kérni valakitől, de az ifjúsági körben azt mondták, hogy elutazott. Otthon megpróbáltam felvágni az ereimet, és ekkor megszólalt a csengő. Ez az ember állt az ajtómban. Azért jött, mert az Úr azt mondta neki, hogy rögtön forduljon vissza, és jöjjön el hozzám. **Tökéletes időzítés volt, innen tudtam, hogy az Úr él, és törődik velem.** Jézus megtalált, és karjaiba zárt, teljesen megszabadultam az öngyilkosság szellemétől, majd lassan megtisztított, és gyönyörűvé tette az életemet.

Arról, hogy erőszakból fogantam, csak negyvenéves koromban hallottam az anyukámtól. Mivel még nem ismerte az abortusz lehetőségét, megszült engem. Még csak három hónapos voltam, amikor újra teherbe esett, de addigra már hallott az abortuszról, így tizenkét hetes terhesen végrehajtottak rajta egy legális abortuszt. Ezután soha többé nem tudott teherbe esni.

A legtöbb országban először a nemi erőszak által teherbe esett nőknél engedélyezik az abortuszt. Az a mentség, hogy egy gyermeket megölnek apja bűntette miatt, ajtót nyit az abortusz legalizálásának. Az emberek azonban nem ismerik fel, hogy a nemi erőszak által okozott trauma soha nem gyógyul meg az abortusz okozta trauma által. Miért kellene egy gyermeket halálbüntetéssel sújtani az apja bűne miatt? „Ne kelljen meghalniuk az apáknak a fiakért, a fiaknak se kelljen meghalniuk az apákért; mindenkinek csak a maga vétkéért kelljen meghalnia!" (5Móz 24,16) Hiszem, hogy minden gyermek egy áldás, attól függetlenül, hogy nemi erőszak által fogant-e vagy sem.

Kicsi gyermekként legbelül mintha tudtam volna, hogy volt egy fiútestvérem, és sokszor úgy játszottam, mintha ő is ott lenne. Amikor erre rákérdeztem a szüleimnél, ők mindig nemmel válaszoltak. Egy napon édesanyám az én fogantatásom körülményeivel együtt őszintén bevallotta nekem, hogy megfogant egy testvérem, de három hónapos korában abortálták. Korábban úgy éreztem, hogy az anyukám nem kötődik hozzám érzelmileg. Úgy hiszem, hogy az abortusza járult hozzá ehhez. Az apukám csak idős korában, tőlem hallott erről az abortuszról. Már meghalt, de halála előtt még Jézushoz vezethettem. Teljesen meg tudtam bocsátani a szüleimnek. **Az Úr begyógyította a sebeimet, és helyreállította a szüleimmel való kapcsolatomat.**

Hiszem, hogy mindenkinek van egy elhívása az életben, ezért egy ártatlan emberi lény meggyilkolása helytelen döntés. Ha egy emberrel megtehető ez, bárkivel megtehető. Bármelyikünk lehet a következő.

Ildikó 1975-ben emigrált az Amerikai Egyesült Államokba, Texasban él férjével és három gyermekével, birtokukon fiatalok felé szolgálnak. Sokat utazik életvédelemmel foglalkozó szervezetekkel mint az életvédelem szószólója.

Forrás: Szabó László baptista lelkész 2017-ben született szakdolgozata: Az abortusz és a nemi erőszak útján kialakult terhességek indikációjának keresztyén etikai vizsgálata

Aki nem alkudott

Emlékezés Drenyovszky János evangélikus lelkészre

Az 1950-es évek elejétől *Benczúr Laci bácsi* otthonába hívta az ifjakat az egyetemi bibliaórára, annak betiltása miatt. Szinte érzem aranyos felesége, *Márti néni* melegszendvicseinek ízét és illatát. Egyetemista bátyáimmal jártam ezekre az alkalmakra, itt ismerkedtünk meg férjemmel is.

Egyszer egyik társunk, *Koczor Miklós* így illusztrálta egyházunk államhatalomhoz való alkalmazkodását:

„Tegyük fel, az állam azt mondja: Tíz bénító injekciót kell beadni az egyháznak!

Válasz: Jaj, nem lehetne csak hetet?

Állam: Jó, de akkor ezt nektek magatoknak kell beadni!

Később azonban a maradék hármat is beadatták."

Ilyen körülmények között mégis volt lelki ébredés. Idősebb bátyám, *Drenyovszky János* fasori gimnazista korában megtért, és valóságos polihisztor létére a soproni evangélikus teológiára jelentkezett három osztálytársával együtt. Egész életében sokat olvasott, írt, több nyelven beszélt, lengyelül is, és kutatta a rokoni kapcsolatokat. Szerette a klasszikus zenét, sokat fényképezett, nagy műszaki érdeklődése volt, cserkészvezető volt, sokat kirándult, és később sokat túrakajakozott.

Soproni két éve után a teológiát átköltöztették Budapestre, a Fasorba, majd a Lendvay utcába. Végzés után Soltvadkerten *Sikter András* mellett, majd Nyáregyházán *Lupták Gyulá*nál, Zuglóban *Scholcz László* mellett volt segédlelkész, majd Vértesketheyen, Zalaszentgróton és a Józsefvárosban szolgált.

A kiváló evangelizátor és teológus, *Káldy Zoltán* püspök megalázóan bánt azokkal a lelkészeivel, akik nem álltak be az alkalmazkodók sorába, sőt még kritikát is gyakoroltak. János bátyám kifogásolta, hogy az evangélikus egyház belenyugszik abba, hogy a templomon kívül csak a sérültek, aggok, iszákosok között végezhet hivatalos szolgálatot. Káldy püspök ezt „diakóniai teológiának" hirdette, János pedig „teológiai diakóniának" nevezte, kifejezve, hogy a teológia igazodik az állami elvárásokhoz.

Közben teológiát végzett felesége is elhagyta, így már nem mehetett szószékre. Az Evangélikus Országos Levéltárban dolgozott, majd *Juhász Géza* volt evangélikus lelkész a Zrínyi Nyomdába hívta korrektornak. János nekünk soha nem panaszkodott senkire. A legrövidebb tényközlésekből tudhattuk meg a változások hátterét. Bár kerülte az egyházi alkalmakat, de hitét megtartotta, és fogas kérdésekkel, példákkal terjesztette unokaöccsei és turistatársai között is az evangéliumot. **Mindig azon volt, hogy felfedezett kincseit megossza azokkal, akiket szeretett.** Így vitt el minket például a sas-hegyi védett területre, ahol a jégkorszak emlékeivel találkozhattunk, vagy az Operába *A kékszakállú herceg vará*t meghallgatni, hogy *Bartók* zenéjével barátkozzunk. Óva intett minket a képmutató magatartástól.

Nyomdai korrektori munkája mellett önkéntes tevékenységet folytatott a turisták között, útjelzéseket állított helyre, vízitúrákat szervezett. Végül kajakjával Dunakesziről Vácra igyekezve érte a halálos vízi baleset. Magas vízállásnál, a surányi kőgátnál talált rá a rendőrség egy örvény felett köröző kajakjára. Mivel egy vízhatlan tokban megtalálták az iratait, azonnal értesíteni tudtak, hogy János eltűnt. Hol keressük? Az aznapi útmutatói igéből eszünkbe villant Lukács 15,7: **„...egyetlen megtérő bűnös miatt nagyobb öröm lesz a mennyben, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akiknek nincs szüksége megtérésre."** Bizonyosságot kaptam, hogy János az Úrnál van, és nagy öröm van a mennyben. De hogy történt? Szemtanúktól megtudtuk, hogy látták, amint a felborult kajakból vizet mereget, és úszva tolja, majd eltűnt. Öt nap múlva teste ugyanott jött fel a víz színére. Azonosítása előtt mennyei erősítést kaptunk az aznapi igéből: „Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban; elvettetik gyalázatban, feltámasztatik dicsőségben; elvettetik erőtlenségben, feltámasztatik erőben." (1Kor 15,42–43)

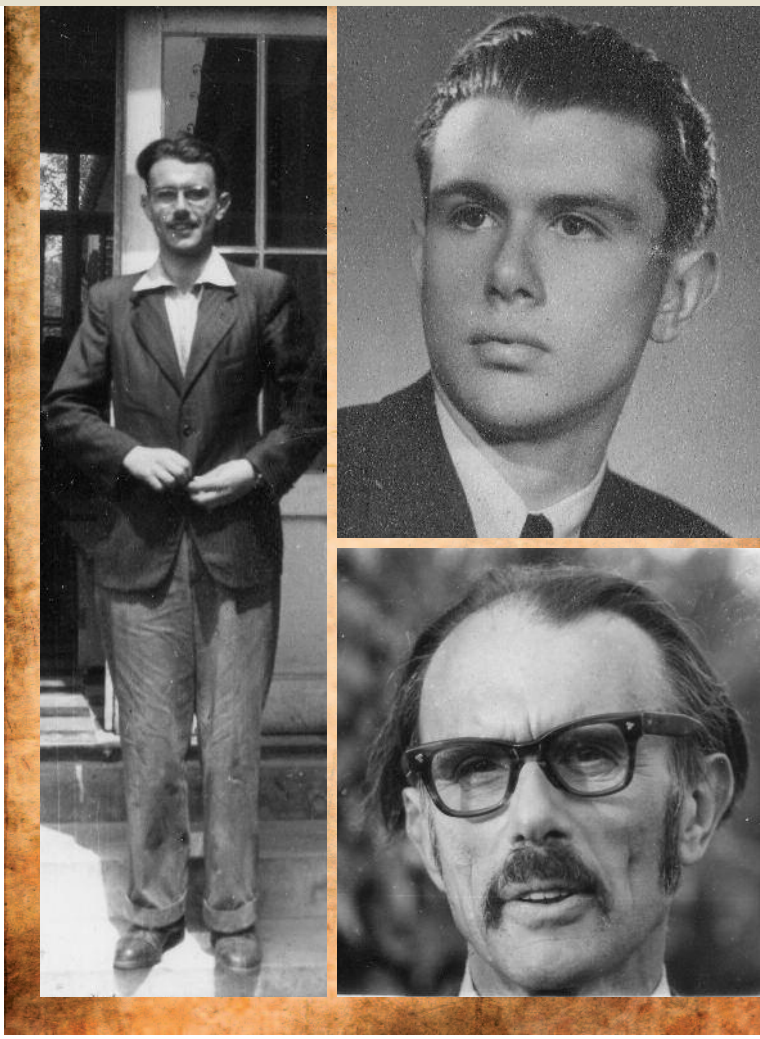

Mindez harmincnégy éve történt, János éppen ötvenhárom éves volt.

Segítsen minket a Szentlélek, hogy észrevegyük és becsüljük azokat, akiket megaláztak, elhagytak. Dicsőség Istennek, hogy Jézus Krisztus kiontott véréért az őt szeretőknek a dicsőség hervadhatatlan koronáját adja.

Urunk, irgalmazz!

DR. GYŐRI JÓZSEFNÉ
DR. DRENYOVSZKY IRÉN

A poszttraumás stressz lélektana

Beszélgetés *dr. Süle Ferenc* pszichiáterrel, pszichoterapeutával, az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet (OPNI) volt Vallaslélektani Pszichiátriai Osztályának főorvosával. A téma, ahogy a laikus beleássa magát, olyan hatalmas, hogy csak kötetekben és konferenciákon lehet részletesen kifejteni. Süle főorvos úr alábbi összefoglalója azonban vezérfonalunk lehet. Érdemes az elmélyülés érdekében fellapozni a témába vágó köteteit is *(Vallás-patológia, Egy új világ építése, Téboly, terápia, spiritualitás).*

Főorvos úr, mi a poszttraumás stressz közérthető definíciója?
Egész életünk tele van kisebb-nagyobb ártalmas hatásokkal, amelyekkel küzdenünk kell. Traumának azokat a hirtelen kialakuló vagy tartósan fennálló, súlyosabb helyzeteket nevezzük, amelyek *maradandó rombolás*t okoznak bennünk. Ezek a hatások lehetnek testi, anyagi, lelki és szellemi természetűek vagy ezek kombinációi is, de mindenképpen az egész ember voltunkat érintik. Ezekkel a súlyos frusztrációkkal szemben csatát vesztettünk. Hogy egy frusztráció mennyiben válik traumává, az személyiségfüggő is. Például ugyanaz a szerencsétlenség, amely több embert ér, csak némelyeket betegít meg. Ennek az orvosi elnevezése a PTSD, a poszttraumás stressz zavar.

Korunkban mintha jellemzőbb lenne, mint mondjuk pár száz évvel ezelőtt, vagy legalábbis napjainkban már sokat és nyíltan kérdezünk, beszélünk róla. Ez talán hasznos is lehet, mert így tudatosulnak lelki folyamatok, amelyek bennünk zajlanak.
Zaklatott, sok tekintetben elembertelenítő korunkban, a „jóléti társadalmakban" az emberek már maguk találják ki a különféle traumákhoz vezető romboló, sokszor már ördögi utakat. A különbség az egy-két évszázaddal korábbiakhoz képest a *józan ész csökkenés*ének és a természetes *ösztönvilágunkkal való kapcsolat elfojtás*ának a fokozott volta, a degenerálódás. „A cél halál, az élet küzdelem, s az ember célja e küzdés maga" – ahogy *Madách* mondja. Valóban: személyiségünk fejlődése kisgyermekkorunk óta a problémákkal való küzdelem mentén halad. Az élet harcaira a gyerekeket fel kell készíteni. A teljesen frusztrációmentes nevelés megbukott. A túlzott jólét degenerál! A problémát a benne ütköző ellentétek okozzák, amelyeket szeretnénk megoldani, összeépíteni. Az ellentétek lehetnek anyagi, lelki vagy szellemi-spirituális természetűek és ezek kombinációi. A problémamegoldó, integráló működést nevezi *C. G. Jung transzcendens funkciók*nak.

Sokan már kisgyermekkorukban átélnek traumákat (például fél- vagy teljes árvaságra jutás, alkoholista és/vagy agresszív szülők, intézetben, a család melegétől távol töltött évek, baleset, maradandó egészségkárosodás), amelyeket vagy sikerül feldolgozniuk, vagy ki-ki hurcolja magában évtizedeken át. Mindannyian érintettek lehetünk a poszttraumás stresszben? Mi a legkorábbra tehető előfordulása az életben?
Ne felejtsük el, hogy egyéni életünk legnagyobb változással, fejlődéssel járó kezdeti szakasza, a születésünk maga is egy hatalmas trauma! Van lélektani irányzat, amely szerint a szülés szakaszainak élményei alakítják ki a későbbi válságos állapotainkkal való megküzdési mintáinkat: a gyengeségeit és erősségeit.

Amint átmegyünk a méhen belüli élet paradicsomi állapotából a pokol élményébe, amikor megindulnak a születés méhösszehúzódásainak összepréselő élményei, amelyekből nincs kiút, menekülési helyzet, csak a fájások közti szünetek jelentenek enyhülést, majd jön az újabb összehúzódás – mindez az anyának is fájdalmas, hát még a magzatnak! Ahogy lassan megnyílik a méhcsatorna, és megindul a kitolás küzdelme, majd az új világba érkezés maga szintén fájdalmas élmény. Először is úgy érzi a csecsemő, hogy megfullad, hiszen megszűnik a köldökzsinóron keresztül az oxigénellátás. A tüdőhólyagocskáknak fel kell szakadniuk ahhoz, hogy levegőhöz jusson. Ráadásul hideg van, és vakító fény tölt be mindent. Csak ezek után pihenhet meg az anya testének melegén a „szép új világra" érkezett jövevény... A császáros gyermekeknek az élet küzdelmeire felkészítő, e hatalmas stresszel járó folyamatnak egy része értelemszerűen kimarad.

A minket érintő komoly problémákat lehet azonban úgy is nézni, mint az élet tanítómestere által a fejlődésünk érdekében adott feladatokat. Ezt ismeri a maratoni futó, a magashegyi hegymászó és minden sportoló, de mindenki más is, aki a magasabb céljáért keményen küzd. A keresztyén ember számára az evangélium örömhíre pedig nemcsak a halál utáni életre vonatkozik, hanem a mindennapi jelenünkre is. Pál apostol egyenesen arra tanít, hogy teljes örömnek tartsuk, amikor különféle megpróbáltatásokba esünk – mert ezeken át fejlődhetünk.

Az Ön nevéhez köthető a ma már sajnos nem működő vallaslélektani pszichiátriai osztály az egykori OPNI-ban. Kik azok a „vallási sérültek", akiknek szakorvosi segítségre van szükségük?

Mi a vallaslélektani pszichiátriai osztályunkon olyan, az életük problémáiba lelkileg belebetegedett embereknek próbáltunk segíteni, akik különféle vallásokat, spirituális irányzatokat követtek. Nagyon különféle szellemi problémamegoldó próbálkozásokat láthattunk itt. A pszichiáterek azonban idegenkedtek a spiritualitástól, a lelkészek és vallásosak féltek a lélektantól. A Keresztény Orvosok Magyarországi Társasága is csak a biológiai orvoslással foglalkozik érdemben. Pedig tulajdonképpen minden vallás az ember fejlesztésén dolgozik, és egymástól még tanul(hat)nánk is. Miután megszüntették magát az országos intézetet is, a következő évtizedek azt bizonyították, hogy az osztályunk tulajdonképpen egy korlaboratórium is volt.

A keresztyén ember sem mentes a sérülésektől, traumáktól...

A keresztyén ember alapvetően optimistán áll hozzá az élet nehézségeihez. Ez persze nem jelenti azt, hogy az élet harcaiban nem szerzünk sebeket, akár súlyos traumákat is. Mindebben azonban kereshetjük a fejlődésünk érdekében kapott lehetőségeket! A problémáinkkal tehát küzdenünk kell, nem letagadni őket, elbújni előlük.

Teljes örömnek tartsuk, amikor különféle megpróbáltatásokba esünk.

A keresztünket hordozni kell, Jézus erre tanít. Az európai vallásos életből elveszett az örömhír, az evangélium. Ezért ürülnek ki Nyugat-Európában a templomok, ezért nem tudja a vallásos szemlélet a természettudomány fejlődését egyeztetni a saját felfogásával.

Sajnos a vallásos nevelés és életszemlélet maga is okozhat torzító traumákat, és lehet hamisságokon alapuló. Még komolyan hívők esetében is lehet sok tévút. *Bolyki László* 2017-ben megjelent könyve, a *Pedig mi azt hittük – Valláskárosultak evangéliuma* például igen tanulságos a címben megjelölt valláskárosultaknak is.

Mi, akik nem vagyunk orvosok, mit tehetünk akkor, ha – egyáltalán – felismerjük, hogy a környezetünkben valaki poszttraumás stressz szindrómában szenved?

Hogyan segíthetünk ebben egymásnak? Életünk különböző szintjein nyújthatunk segítséget: anyagiakban, lelki támasz nyújtásával és szellemi, spirituális szinten is. Ez utóbbi a legnehezebb és a leglényegesebb, de nem ismerjük eléggé a spiritualitás lényegét, ami a krisztusi szeretet. Nem értjük eléggé a szeretet lényegét. Pedig ennek a valódi megélésében van a megoldás.

STIFNER-KŐHÁTI DOROTTYA

Áldj meg minket, Úr Isten, az te jóvoltodból!

Valahogy mindig is olyan buta szónak tartottam azt, hogy stressz. Valami nem igazi, csinált, mesterkélt. Annyi stresszes idő volt történelmünkben! Soha nem tudtuk, mikor mire ébredünk. Dévény felől betörő, magukat keresztesnek mondó sáskahadak tombolása, hogy aztán ne lehessen rendesen közlekedni a hegyekben az eldobált vértektől, tatárok, kétszer is, a kun „migránsok integrációja", az Anjou-ház koronázása körüli csetepaték, kiskirályok „böllenkedései" és persze a török. Talán volt az Árpádok idejében olyan kor, amikor egy-egy generáció életéből kimaradt az igazi, a nagy háború, de azóta talán csak most, bár ez sem biztos. Azt ne higgyük, hogy csak nekünk jutott ki ez a sors! Mi, emberek már csak ilyennek rendeztük be ezt a földi világot, melyet **Édenkert formájában készen kaptunk, de aztán keletebbre kellett vonulnunk.** A földi lét csupa stressz. És frusztráció.

Mai logikánk szerint a tatárjárás iszonyatát alig élhette volna túl ember ép elmével és ép lélekkel. Az ezt követő generációknak sorra azzal kellett volna foglalkozniuk, hogy ezt a népirtást, genocídiumot hogyan dolgozzák fel. Főleg amikor kiderült, hogy ebben az egész iszonyatban Velence keze is benne volt. Egy keresztyén köztársaság szívesen feláldozott volna bennünket, csak hogy a maguk üzlete jól menjen. Nekünk szerencsénk volt, kétszáz év múltán már Bizáncnak nem. Akárhogy is, de *Tiborc* méltán morgolódott, és *Nagy Antal, Dózsa* is. A Kárpátok mente később sem lett amolyan bokréta Isten kalapján, nem lett „varázshegyi szanatórium".

Ha okos orvosok komoly írásait figyelembe veszem, itt már réges-régen egy agyonfrusztrált, traumatizált, pszichopata népességgel kéne várnunk önnön végzetünknek sanyarú beteljesültét. Hogyan lehet ennyi mindent átélni? Itt már egy nemzetnek torzult lélekkel kellene vergődnie! Hát hozzá lehet szokni a stresszhez? Meg lehet tanulni az együttélést vele? Oké, rendben, a felettes én átveszi az irányítást, satöbbi. De akkor is! Mi van a lélekkel? Nem torzul? Nem üt vissza mindaz az iszonyat, melyen ember és nemzet átment? **Mekkora mellékvese képes ennyi adrenalint termelni, mely egy nemzetet ezer esztendőn át szinten tud tartani?** Nem tréfa, amiről itt szó van! Százötven éven át nem tudta az ember, hogy amit elvetett, ki aratja majd le. Ám a végeredmény is önmagáért beszélt. Tolna vármegyét, mire a török alól felszabadult, alig tízezer lélek lakja. Hiszek *László Gyulá*nak, és elhiszem, hogy az Alföldön egymást érték az Árpádok idején a falvak, ahol nem volt falu, ott hatalmas tölgyesek adták a fát, a makkot a kondának, és összefüggő csatornák mentén magas szintű kertgazdálkodás folyt. Volt mit felprédálni százötven év alatt!

A hódoltság végére az emberek a városokba húzódtak, a falvak helyét mára csak dűlőnevek őrzik. A csatornák mente elmocsarasodott, a fákat palánkvárak építésére használták el, helyükön pedig – úgy, ahogyan a dalmát tengerpart erdőségei helyén –, ma a *Zorán* által megénekelt „fehér sziklák" virítanak, mert a fák beépültek Velence cölöpjeibe és hajóiba, csak futóhomok és szik fehérlett három emberöltő múltán. Çok teşekkürler! Köszönjük! A magyar népességet pedig az osztrák és flamand zsoldosok nem engedik vissza régi lakóhelyeikre a határok mentén, oda menekült rácot, oláhot, tótot és persze svábot, németet költöztetnek. Karlóca után a térképre felrajzolhatjuk immár Trianont!

És a nép nem idegbeteg, nem mutat kóros elhajlásokat. Menjünk csak vissza most egy kicsikét az időben! Ötven éve stresszel immár a török. Jön egy reneszánsz úr, *Balassi,* aki pennát ragadván magyarul kezd írni. Mi úgy tudtuk, hogy nehézkes nyelvünk alkalmatlan volt a magas irodalom megszólaltatására, ilyen *vogmuk* meg *veretu* szavakkal nem lehet magas művészetet csinálni. Nem tudunk arról, hogy lett volna valami *Kazinczy*-féle nyelvújító ez idő tájt itt, a pannon régióban. **De jött Bálint, és olyanokat írt, amiket előtte még soha senki:** „Ez világ sem kell már nekem nálad nélkül, szép szerelmem". Vagy: „Adj már csendességet, lelki békességet, mennybéli Úr!" Itt egy gördülékeny, vérbő magyar nyelv szólal meg, melynek nincsen előzménye a korábbi írott hagyományban. De jött Balassi, a semmiből, és úgy használta ezt a nyelvet, hogy a mai ember lelke is eltelik szépségével. Más senki sem forgatta így a szót, korábban sem, de vele egy új korszak nyílt.

„Inter arma silent musae", „Háborúban hallgatnak a múzsák" – írja *Ciceró*. Vagy mégsem? Stressz és neurózis helyett egy új, magyar költészet. Megszületik továbbá az, amit ma népművészetnek nevezünk. Évszázadok kultúrája ölt testet új formában. Még az sem kizárt, hogy a háborús trauma hozza ki mindezt a nemzetből.

Egyre azonban fel kell figyelnünk. A legvéresebb harcok idején, amikor az emberélet semmi értéket nem képviselt, páratlan virágzásba borul a kultúra. Nem egyszerűen a kultúra, az egyházi költészet, a szakrális irodalom, melynek hátterében hitéletünk eleven megújulása állt. **A múzsákat a hit szólaltatta meg, bizonyságul, hogy van, és hogy erős, és hat!** Ahol pedig eleven és termékeny a hit, ott nincsen depresszió, nincsen stressz és nincsen semmi torzulása a léleknek. A kor pszichiáterei a lelkészek voltak, a gyógyító beszélgetés pedig a gyónás. Mai, békebeli gondjainkra ugyan mi lehet a gyógyír? Akarunk róla beszélni? Hát nekünk tényleg Mohács kell?

NAGY ZOLTÁN

Poszttraumás feltámadás szindróma

Mindannyian estünk már át traumákon. Halálosakon vagy „csak” kellemetleneken. Lehet ugyan, hogy legkirívóbb és tömeges formában a veteránokon diagnosztizálták a poszttraumás stressz szindrómát, mégis sokunké lehet e tünetegyüttes, mert háború nélkül, a hétköznapi életünk részeként is kaphatunk teljes lényünket és életünket meggyötrő sebeket. Minden ilyen sérülésünk egy-egy kisebb-nagyobb halál...

Mennyi és mennyi traumajellel találkozhatunk nap mint nap! A reménytelenségtől üres tekintetek az utcán. Könnyben úszó szemek. Fájdalomtól eltorzuló arcok. Magukba visszahúzódó, belülről önmagukat marcangoló emberi roncsok. Tragikus balesetek helyszíneinél még évek múltán is naponta friss virág. E jelek mindmind arról árulkodnak, hogy mindennek vége, feldolgozhatatlan a fizikai és még inkább a lelki megrázkódtatás.

Túl lehet élni? Akkor is, ha kimondhatatlanul fáj? Amikor nem lehet pótolni semmivel azt, aki eltávozott az élők sorából? Akkor is, ha olyan nagy a csapás, hogy minden, de az égadta világon minden kicsúszott a lábunk alól? Ha az élet is elveszítette értelmét? Ha Istent magát veszítettük el?

Hogyan lehet egy ilyen – akár szó szerint is – pokoli mélységből kikecmeregni?! Amikor nem csupán egyesek hagytak el, hanem kapcarongyként hajított el az, aki a legfontosabb emberi kapocs kellett volna legyen. Amikor nemcsak, hogy embertársamban csalódtam mélységesen, de messze kegyetlenebbül önmagamban: „Elhagyott engem az én szívem is.” *(Reményik)* Ennél még a halált is inkább kívánja az ember!

Hogyan lehet elkerülni, hogy egy ilyen traumába életem végéig beleragadjak, hordozva „dicső áldozattudattal” a poszttraumás stresszemet, és stresszeljek vele másokat is?!

Valaki azt mondta édesapám halálakor: jó nekem, mert hiszek, és reménykedhetem a feltámadásban. Nem vette ugyan számításba, hogy ennek a hitnek ára volt, és bizony életem legmélyebb időszakának kínjai között született meg, három évtizede – ha úgy tetszik, egy poszttraumás stressz szindrómának köszönhetően. Nem vette azt sem számításba, hogy ez a hit végső soron mindenki előtt nyitva áll. Nem ragadható ugyan magunkhoz önerőből, mégis mindenki megkaphatja Isten ajándékaként.

Mindezt egybevetve viszont teljesen jól látta: összehasonlíthatatlanul könnyebb lesz annak, aki hisz a feltámadásban, mert ismeri a feltámadott Krisztust! A traumámból kigyógyulni magam is csak akkor tudtam, amikor a sírját elhagyó Jézus megszólított, és megajándékozott az öröklét előzetesével, a feltámadás ízelítőjével. **Jézus sebei helyettem véreztek, ezért a magam traumasebei begyógyulnak feltámadása révén.** Mert az örök élet belépett ebbe a világba az első jeruzsálemi húsvétkor, és előre megadta a végső boldogság ígéretét a Krisztus-hívőknek. Hogy többé már ne a sebek, fájdalmak, sérelmek okozzanak bennem halálos tünetegyütteseket, hanem a mennyei ajándékok együttese tűnjön föl életemen, és mások számára is hirdesse már most Jézus uralmát a traumáim felett. A poszttraumás stressz szindróma legjobb orvossága a poszttraumás feltámadás szindróma!

SZAKÁCS TAMÁS

Amiről lehetetlen beszélni, amiről beszélni kell

Élet a soa után

Több mint hetven éve történt. Miért beszélünk még mindig a zsidók által *soá*nak, *teljes pusztulás*nak nevezett holokausztról? Nem kellene már túllépni ezen? Ez a kérdés felmerül mind az érintettek, mind a többségi társadalom részéről. Igen, túl kellene lépni, de a lélek órája másként jár, mint a pragmatikus józanságé. Ahogy még ma is találnak fel nem robbant második világháborús bombákat egy-egy építkezés során, ugyanúgy a lélek bugyraiból még ma is bukkannak fel ki nem beszélt emlékek, fel nem dolgozott veszteségek. Az én édesanyám hétéves volt '44-ben, de több mint ötven évnek kellett eltelnie, hogy az első soa-filmet meg merje nézni. A soa traumája generációs szinten legalább ötven évig szunnyadt a lelkek mélyén, és végezte láthatatlanul romboló munkáját. **Ezért egy egész nemzedék egy kibeszéletlen, rettenetes titok árnyékában nőtt fel.** „Nagyon sok titok volt, és nemcsak azért volt titok, mert titokban akarják tartani, hanem mert annyira mély fájdalom van rárakódva, hogy ez rányomta a bélyegét a mi generációnkra is." (2)

„Amikor '45-ben kiderült, hogy senki nem jön vissza, anyám súlyosan megbetegedett, és mire kikerült a betegségből, hófehér lett a haja. És soha, de soha nem beszéltünk erről." (1) „Nem beszéltek erről semmit a szüleim, de ez nem mentesít attól az érzéstől, szorongástól, amit a ki nem mondott szavak jelentettek. Nem tudták ezt elfelejteni, és aztán én is vittem magammal a kimondatlan szavak csomagját, terhét." (2)

Nemcsak az érzelmi sokk tett pecsétet a szájakra, hanem a rettegés is, hogy ez megismétlődhet. A lágerekből hazavergődő zsidóságnak azzal kellett szembesülnie, hogy szomszédaik – tisztelet a kivételnek – széthordták

a holmijukat, és beköltöztek az otthonaikba. Hogyan folytatható az élet ott, ahol abbamaradt? Egyáltalán, ki értheti meg és ki fogja elhinni ezeket a felfoghatatlan rémtörténeteket? A hallgatás ösztönös önvédelem is volt. Az utódok azonban hallották a ki nem mondott szavakat, zsigereikben érzékelték a félelmet, a titkot, és szégyellték magukat valamiért, amiről azt sem tudták, hogy micsoda.

Hogyan folytatható az élet ott, ahol abbamaradt?

„Gyerekként volt valami sejtésem. Hat-hét éves koromig voltak álmaim szögesdróttal, katonákkal, rabruhás emberekkel. Tizenhét-tizennyolc éves lehettem, amikor ez először szóba került otthon. Ezt kezdettől fogva sejtettem, és valami szégyellnivaló dolognak éreztem. Valami olyasmi volt, amit jobb nem piszkálni." (2) „A szüleim is halkabban beszéltek, és érezni lehetett a levegőben a feszültséget. A mai napig megvan az emberekben, hogy a zsidó az egy ronda szó, és valami olyan, amit titkolni, szégyellni kell. Ezzel sokáig magam is így voltam." (2)

Ez már a hetvenes évek végétől megindult, nem kellett ötven év engedett a poszttraumás hallgatás szorítása. Felnyíltak a zsilipek, megjelentek a könyvek, filmek és visszaemlékezések. **Sokan úgy döntöttek, hogy felhagynak a bujkálással, feltörik a hallgatás pecsétjét.** „Rájöttem arra, hogy ha továbbra is szégyellem a zsidóságomat, akkor tulajdonképpen ráteszek egy pecsétet, hogy egy szégyellnivaló, bűnös dolog, amibe beleszülettem. Tehát erről teljesen nyíltan kezdtem beszélni az újságban, a tévében. Úgy gondoltam, akkor tudok a legtöbbet segíteni, ha nem titkolom tovább." (2)

Egy soa-árva hányatott sorsa ellenére félelem nélkül néz a jövőbe. Neki a hite adott erős kapaszkodót: „Élni csak előre lehet, tehát föladni sosem szabad. Ha az ember megszületett, akkor a Teremtőnek célja volt vele. Ha azt az ember fölismeri, akkor ki tud teljesedni. Ha nem ismeri föl, akkor elvész a tömegben." (1)

És végül álljon itt egy rendkívüli bizonyságtétel *Eva Mozes Kor*tól, aki Auschwitzban testvérével együtt szenvedő alanya volt *Mengele* kegyetlen ikerkísérleteinek. 1995-ben képzeletben leültette Mengelét maga mellé: „Kikerestem a szótárból húsz durva szót, amelyeket hangosan felolvastam a képzeletbeli Mengele füle hallatára. **Majd ezt mondtam: mindezek ellenére megbocsátok neked.** Jó érzés volt, hogy nekem, a kísérleti nyúlként használt páriának hatalmam van az auschwitzi Halál Angyala fölött." Majd Auschwitzban találkozott egy volt náci orvossal. Mindketten felolvastak és aláírtak ott egy-egy dokumentumot. Az orvos egy a kegyetlenségeket beismerő és bánó, Éva pedig egy amnesztiát hirdető nyilatkozatot. „Szabad lettem Auschwitztól és Mengelétől. Mi is ez a megbocsátás? Az öngyógyítás, az önfelszabadítás aktusa. Minden áldozat reménytelennek és tehetetlennek érzi magát. Nem tudjuk megváltoztatni, ami történt. De azt igen, hogy ehhez mi hogyan viszonyulunk."

Jézus-hívő zsidóként megtapasztaltam a megbocsátásban rejlő erőt. A zsidó Messiás pészachi áldozata kielégítette a Törvény követelését, így részesülhettem az isteni amnesztiában. Szabad vagyok nemcsak a soától és az újabb üldöztetéstől való félelemtől, hanem a bűn leigázó hatalmától is.

„...hogy ellenségeink kezéből megszabadulva, félelem nélkül szolgáljunk neki..." (Lk 1,74)

TAR KATA
Zsidók Jézusért szervezet

Az Eva Mozes Kor teljes történetét bemutató kisfilm megtekinthető a YouTube-on.

Az idézetek egy hosszabb interjúsorozatból származnak.
(1): 1. generációs interjúalany
(2): 2. generációs interjúalany

A pánikbeteg próféta gyógyulása

Illés, aki három napig rohant, hogy egy rekettyebokor alatt meghaljon

Illés nem esőcsináló volt, hanem az Úr prófétája, aki azt tudta tenni, amit Isten tenni akart. Nem az ő ötlete volt, hogy ne essen az eső, sem az, hogy mikor szűnjék meg a szárazság. Sok bibliamagyarázó elképzelhetetlennek tartja, hogy a Karmel-hegyi győzelem után megtörténhetett az, amiről az Királyok első könyve 19. fejezetében szó van. Hogyan lehet ez? Nem csak a posztmodern világban betegedhettek meg korunk divatos betegségében, a depresszióban az emberek.

A történet úgy kezdődik, hogy amikor Illés győzött a Baal-próféták felett, Jezábel hiúságát sértette a próféta népszerűsége. Megfenyegeti a prófétát, aki eddig semmitől sem félt. Ami ezután következik, az igen meglepő: „Illés megijedt, felkerekedett, és ment, hogy mentse az életét." Elfeledkezett arról, hogy Isten nem csak addig oltalmaz és vezet, amíg a ránk bízott feladatot végrehajtjuk. A királynő nem hóhért, hanem hírvivőt, nem kivégzőparancsot, hanem puszta fenyegetést küld Illéshez. Ő mégis pánikbeteg lesz. A Karmelnél bátran cselekedett, most kétségbeesve fut, mintha mindent elfelejtett volna. Talán szemrehányó szavakkal is korholnánk Illést: „Egy próféta soha nem lehet depressziós. A depresszió kicsinyhitűség, és aki Istenben bízik, az nem hitetlenkedhet." Csakhogy Illés mindezt tudta, és bizonyára százszor szebben, meggyőzőbben el tudta volna prédikálni kortársainak ezt az igazságot, most mégis futott. Így érkezett a júdeai Beérsebába, mely legalább háromnapi járóföldre volt az izraeli fővárostól, Jezábel palotájától.

Hamar kiderült, hogy Illés nem Jezábeltől félt igazán, hanem önmagát veszítette el, hiszen „Legényét ott hagyta, ő pedig elment a pusztába egynapi járóföldre. Odaért egy rekettyebokorhoz, és leült alá. Azt kívánta, bárcsak meghalna, és így szólt: Elég most már, Uram! Vedd el az életemet, mert nem vagyok jobb elődeimnél!" Ez a látszólagos bűnvallomás sok mindent elárul a prófétáról. Sokat várt a Karmel-hegyi csodától. Azt gondolta, hogy Isten kétségbevonhatatlan cselekedete megváltoztatja a népet, és teljes, alapvető, mindenre kiterjedő reformáció megy végbe a nép életében. De tévedett. Az emberek megcsodálták Isten cselekedetét, megijedtek, Isten hatalmát szóban elismerték, de az életük, magaviseletük, belső értékrendjük nem változott. Most Illés úgy érezte, hogy egyedül maradt, és hiábavaló mindaz, amit eddig cselekedett. Nem akart többé az emberekkel vesződni. A 21. századi ember depressziójának tökéletes képe ez a jelenet. Nekünk is megvannak a magunk rekettyebokrai, ahol halni készülünk. Illés „lefeküdt, és elaludt a rekettyebokor alatt". Keserűen vallja: nem vagyok jobb. Nem, az önmagunkról szőtt álmaink a depresszió mélyén nem adnak reménységet.

Isten nem hagyta jóvá azt, hogy prófétája a pusztában alszik egy rekettyebokor alatt. Angyalt küldött, hogy felébressze, és nem korholta szemrehányó szavakkal. Csak fel akarta ébreszteni, és táplálni akarta prófé-

táját, akinek csak egy kis pogácsára meg jó szóra volt szüksége. Ha elfáradunk, ha úgy érezzük, hogy munkánk meddő volt, akkor bennünket is ébresztgetni, táplálni akar Isten. Úgy tűnt, hogy az angyal fáradozása nem ért célt. Illés ugyan felkelt, evett és ivott, de újra visszaaludt. Ezért „az Úr angyala másodszor is visszatért, megérintette, és ezt mondta: Kelj föl, egyél, mert erőd felett való út áll előtted!" Isten nem mondott le Illésről. A feljegyzés szerint „Ő fölkelt, evett és ivott, és annak az ételnek az erejével ment negyven nap és negyven éjjel az Isten hegyéig, a Hórebig". A Hóreb Beérsebától mintegy négyszáznyolcvan kilométerre van, ezért negyven nap viszontagságos vándorlás várt Isten emberére. Az Úr sajátos „munkaterápiája" ez. Illésnek volt mit végiggondolnia negyven nap alatt.

Nekünk is megvannak a magunk rekettyebokrai, ahol halni készülünk.

Illés azért gyógyult meg a depressziójából, mert a megbízást engedelmesen vállalta. Eddig a maga életét mentette, most Istenre bízta önmagát. Nem az önbizalma tért vissza, hanem a látása gyógyult. Amikor a próféta a Hórebhez ért, behúzódott egy barlangba. Ekkor váratlanul megszólította az Úr. Kérdezett: „Mit csinálsz itt, Illés?" A meglepődött próféta szíve minden keserűségét kiöntötte az Úr előtt: „Sokat buzgólkodtam az Úrért, a Seregek Istenéért, mert Izráel fiai elhagyták szövetségedet, lerombolták oltáraidat, prófétáidat pedig fegyverrel ölték meg. Egyedül én maradtam meg, de az én életemet is el akarják venni."

Bár engedelmeskedett az Úrnak, úgy tűnik, hogy a depresszióból még nem gyógyult ki. Az emberek cselekedeteitől nem lát el Istenig. Csak a saját tettét látja, meg azt, ahogyan vele viselkedtek. Illés az önsajnálattól nem látta a másik embert, nem tudta szánni Izraelt. De Isten megmutatta neki önmagát. Illés az Úrral szívesebben találkozott volna a hegyeket tépő szélben, a földrengésben vagy a tűzben. Ez sokkal látványosabb és meggyőzőbb lett volna. De Isten a halk, szelíd szót szereti, mert nem lenyűgözni akar, hanem a szívünkre beszélni. Isten megjelenése után ismét ugyanazt kérdezte Illéstől: „Mit csinálsz itt, Illés?" És ő, mintha mit sem tanult volna, ugyanazt válaszolta.

Isten nem vitatkozik Illéssel, hanem hármas megbízatást ad a prófétának, mert csak így tudja a céltalanság érzéséből kiszabadítani. Két királyt kell királlyá felkennie, és meg kell keresnie prófétautódját. Még egy oka volt annak, hogy Illés új küldetést kapott: ahhoz, hogy a próféta meggyógyuljon, le kell győznie magában a pótolhatatlanság illúzióját. Illés azt hitte, hogy egész Izraelben csak ő imádja igazán Istent. Ezért nem látta a testvéreit, azt a hétezret. „De meghagyok Izráelben hétezer embert: minden térdet, amely nem hajolt meg a Baal előtt, és minden szájat, amely nem csókolta meg azt." Illésnek meg kellett tanulnia, hogy minden ítélet mögött ott rejtőzik a kegyelem. Mi is sokszor gondoljuk, hogy egyedül maradtunk, nincs társunk a hitben. Isten a mi szemünket is meggyógyítja a vakságtól, hogy észrevegyük a hétezret, akikért vagyunk.

SZIGETI JENŐ

Weöres Sándor

Vonj sugaradba

Vonj sugaradba Istenem!
mint madár a fészkére, szállnék hozzád,
de látod, a rét örömei közt
elpattant a szárnyam csontja.
Végy kosaradba Istenem!
mint hal a horogra, sietnék hozzád,
de látod, a gyürüző mélynek
rám-tekeredett ezernyi hínárja.

Lelkemet mért áztatod
maró-lúgban évek óta,
ha sose végzel a mosással?
Kondérodban a tüzes lé
minek fortyog körülöttem,
ha sohase puhulok meg?
Mit akarsz szőni belőlem,
ha mindig szétmállok, mint a szecska;
Gonoszaid megtérnek, de hozzám
sose jön el a te országod.

Szívemet kétféle húzás tépi,
egyre lyukasabb, egyre zavartabb –
ládd-e, sokszor már azt se tudom,
melyik a te horgod zsinegje
s melyik a mélység inda-köteléke.
Vonj hevesebben! ön-erőmből
nem jutok én soha hozzád.

Trauma vagy próba?

A „poszttraumás” kifejezés azt sugallja, hogy a trauma túlélhető. Van élet utána is, bármi legyen az, aminek következtében a személy elvesztette tartását mentális, akarati működésében.

Ha a traumáról így gondolkodunk, nem lephet meg bennünket az a tény, hogy az emberiség története egy súlyos traumával kezdődött. Milyen más fogalmat lehetne használni arra a fordulatra, mely az első embert akkor érte, midőn a minden létező szükségét eddig betöltő Valaki egyszer csak szembesítette őt hiánylény mivoltával?[1] Páratlan a páros lények között. A hiány, melyre az első férfi ráeszmélt, oly sokkolóan érhette, mint azóta bárkit, aki komoly megrázkódtatást él át. Fel nem készülhetett rá, ki nem számíthatta, el nem kerülhette. Nemcsak az hozta *zavarba,* hogy szembe kellett néznie csonka lényének esendőségével, hanem az is, hogy a probléma megoldásához eddig bevált gondolkodása (értelmes célja) és képessége nem elegendő (hozzáillő segítőtársat nem talált). **Ádámot egy nem tapasztalt állapot taglózta le: *a tehetetlenség*.**[2]

A trauma helyzetében a személy *képtelen koordináltan* cselekedni, a megrázkódtatás olyan fiziológiai jelenségekkel jár, hogy életfolyamatai akár le is állhatnak, kérdésessé téve további létezését. Orientációs zavar, emlékezetkiesés, módosult tudatállapot is előállhat azon egyszerű oknál fogva, hogy az illető – észlelve testi és mentális állapotának drasztikus romlását – megijed, mert azt érzi, nincs ereje a folyamatot ellensúlyozni.

Joni Eareckson – aki tengerparti fejesugrása következtében nyakszirttörést szenvedett – könyvében így emlékezik az átéltekre: „Éreztem, hogy már nem soká tudom visszatartani a lélegzetemet. Ekkor újabb áramlat emelt meg. Tudatomon arcok, gondolatok, emlékek suhantak át. Barátaim. Szüleim. Dolgok, amik miatt szégyenkeztem. Talán Isten szólít, hogy adjak számot cselekedeteimről? Joni! – ért hozzám tompán a hang, mint valami parancs. Isten? Halál?"[3]

Isten a teremtett világ látható elemeiből alkotta meg az embert, hogy aztán önmagát lehelje belé, hogy gyermeke élő lélekké legyen, s közösségben élhessen vele. Az Isten-képmás embernek – Ádámnak tehát – előbb-utóbb át kellett élnie, hogy lesznek olyan váratlan helyzetek további életében, melyekben addigi tapasztalati tudása nem elégséges a probléma megértéséhez és kezeléséhez.[4] Isten ezt az állapotot nevezte nem jónak. A *nem jó* Isten szóhasználatában nem a rossznak a szinonimája, inkább azt jelzi, hogy valami nincs még elkészítve, befejezve, hiányzik, hogy terve teljességre jusson. Azt olvassuk: Isten *ezért* mély álmot bocsátott Ádámra. Ez a döntése egyben azt is jelentette, hogy a férfi hagyja abba, adja fel, szüntesse meg azt, amit megoldásként elkezdett, mert ez úgysem vezethet eredményre. Nem ez Isten akarata.

A poszttraumás szindróma meghatározó vonása az *ismétlődés*. Hajlam az esemény vagy ahhoz hasonlítható helyzet megismétlődésére, illetve visszatérés gondolkodásban és érzelmekben a történtekhez. Pszichológiai magyarázat szerint ez következhet az előfeszítés *(priming)* jelenségéből.[5] Megfigyelés, hogy a veszélyes behatás idegrendszeri beállítódást hoz létre, miáltal az ember érzékszervei és figyelmének iránya, fókusza[6] kiéleződik a kellemetlen hatás elővételezésére. Ezzel igyekszik a „szervezet" a káros hatással szemben védekező erejét fokozni. Az ilyenkor történő zsigeri, testi reakció olyasféle, mint mikor forró tárgy érinti testünket, s automatikusan visszarántjuk. A jövőben kerülni fogjuk a tárgy közelségét.

Ha a Biblia számunkra az élet könyve, akkor nem kerülhetjük meg azt a kérdést, hogy Isten miképpen van jelen a traumát okozó eseményekben. Valahogyan úgy, ahogyan Jézus megkísértésének történetéről olvassuk, hogy a Lélek kivitte a pusztába, hogy a gonosz megkísértse. A próba helyzete váratlan, hiszen célja éppen az Istenhez ragaszkodás mértékének a feltárása és nyilvánvalóvá tétele. Alkalom annak megtapasztalására, hogy a kísértés helyzetében Isten nemcsak képes, de meg is teszi, hogy *megtartja* a meggyengült hitű embert.[7] **Ezek szerint amit ma traumának nevezünk, Isten nézőpontjából valójában próba.** Ádámék ebben az értelemben előbb külön-külön, majd együtt kerültek próba alá. Először, amikor a férfi ráébredt arra, hogy nincs párja, majd az asszony a kísértés helyzetében, mely kettőjük közös traumájához vezetett.[8] A történtek után viselkedésükben ott találjuk a *poszttraumás szindróma* spirituális-lélektani jellemzőit: a zavart, a szégyent, a félelmet és a haragot. A megrázkódtatást követően elfordultak Istentől, viselkedésükkel Istent vádolták (a kígyó adott; *az asszony, akit nekem adtál!*).

Az első emberpárral történtek ellenpéldáját Jézus Krisztus megkísértésének történetében láthatjuk. Jézusban nem volt semmi bűn, hiszen egylényegű az Atyával, ám testi mivoltában mégis embernek bizonyult. Emberként élt, és önként, saját akaratából vetette alá magát az Atya akaratának. A megkísértés – a tanúk látása szerint – emberileg váratlanul érte. Viszont ami történt, abból láthatjuk, *semmi* olyan gondolat nem volt benne, melyet a kísértő megragadhatott és felszíthatott volna, hogy eltérítse az Atyától vett céljától.[9] A próba, a gonosz kísértése *poszttraumás szindrómát* nem idézett elő benne.

Az embert Isten autonóm lénynek teremtette, aki döntési képességgel bír. Gondolkodási szabadsága adja kísérthetőségét. A gonosz ezért mindig találhat támadási pontot. A trauma életre vezető feldolgozása az ember Istennel való kapcsolatától függ. Az első emberpárban nem merült fel, hogy Istenhez forduljanak, amikor zavar támadt kettőjük között. De később sem, amikor megjelent lelkükben a szégyen és a félelem. Nem tették. Talán mi, mai utódok is késve vagy egyáltalán nem tesszük. Őssüleink élete és tragédiája a poszttraumás szindróma kezelésének teológiai irányára mutat. A megrázkódtatás nem Isten büntetése, hanem az ember autonóm döntésének következménye és a bűn közbejöttének velejárója. Az Isten személyéről való gondolkodás napvilágra jön a traumában. Feldolgozásában a feladat annak számbavétele, hogy ez a gondolkodás mennyire felel meg a teljes valóságnak.

Az Atya első zsengeként küldte Jézust, hogy bemutassa, milyennek szánta az embert. S ha a teremtés hajnalán legbecsesebb teremtménye el is bukott, ez nem jelenti azt, hogy ne lenne hatalma s végtelen kegyelme arra, hogy a bukott emberekből Jézus-képű istengyermekeket formáljon, sokszor éppen a traumák próbái által.

DR. VERES SÁNDOR PÉTER
A szerző pszichológus, a Baptista Teológiai Akadémia tanszékvezető egyetemi tanára.

1 Hans Walter Wolff: *Az Ószövetség antropológiája.* Harmat, Budapest, 2003. 44–45. o.
2 A mentális rendellenességek kórmeghatározó kézikönyve (DSM IV.) szerint a tünetegyüttes elemei: 1. A traumatikus esemény újraélése; 2. Elkerülés; 3. Csökkent válaszkészség (ez a tehetetlenség egyik velejárója); 4. Fokozott arousal, szorongás és bűntudat. Vö. Ronald J. Comer: *A lélek betegségei – Pszichopatológia*. Osiris, Budapest, 2000, 206. o.
3 Joni Eareckson, Joe Musser: *Joni.* Primo Kiadó – Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1992. 7–9. o.
4 Más kérdés persze, hogy Ádám rendelkezett Istentől egy más típusú tudással, melyet a kijelentés hordozott.
5 „Akkor beszélünk előfeszítésről (vagy primingről), ha egy elem bemutatása (észlelés) befolyásolja annak későbbi észlelését vagy feldolgozását." Vö.: Alan Baddeley, Michael W. Eysenck, Michael C. Anderson: *Emlékezet.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010. 137. o.
6 Ugyan zsigeri beállítódás jön létre, ám vele egy időben egy tudati döntés is születik.
7 „Jó az Úr! Oltalom a nyomorúság idején, gondja van arra, aki hozzá menekül." (Náh 1,7)
8 Azt gondolja a traumát túlélő, hogy megmenekült, és él. Az élet azonban Krisztus. Az ő megismerése nélkül az ember valójában halott. A trauma felébreszthetné, ha megértené, hogy a halálból az életre ébredés lehetőségét hordozza.
9 „Atyám, ha lehetséges, távozzék el tőlem ez a pohár; mindazáltal ne úgy legyen, ahogyan én akarom, hanem amint te." (Mt 26,39)

Luther stresszdresszben?

Csak első látásra idegen *Luther*-től a megadott téma, hiszen a szerkesztői felkérő levélben felsorolt tizenegy pont közül Luther hatban érintett. 1. Közeli családtag halála, amikor Erzsébet, majd később Magdolna nevű leányuk meghalt. 2. Természeti katasztrófa átélése: megúszta a „viharélményt". 3. Várakban élt „őrizet" alatt. 4. Hamis vádakkal sokan támadták. 5. Testi-lelki betegségek gyakran gyötörték. 6. Végül a szektákkal is nem egyszer meggyűlt a baja: rajongókkal, lázadókkal, fegyvert ragadókkal. A képeken mintha maga a reformátor is stresszdresszben állna előttünk…

Ennek ellenére Lutherről sok mindent lehet mondani, csak azt nem, hogy stresszben élt volna. Nemcsak azért, mert ez a kifejezés akkoriban még ismeretlen volt, hanem mert – ha létezett volna is – a reformátor akkor sem öltötte volna magára ezt a „világi öltözetet". Szokatlan látvány egy gördeszkázó pap, egy futballdresszt magára öltő egyházi méltóság.

Ismert történet, hogy egy reggel *Kata asszony* gyászruhát öltött, mivel azt látta, hogy a férje napok óta búskomor. Amikor Luther megkérdezte tőle, hogy kit gyászol, azt válaszolta neki, hogy az Istent, aki a jelek szerint meghalt. „Hogy mondhat ilyet?" – vonta kérdőre a reformátor, mire az asszony lakonikusan csak ennyit mondott: „Már hogyne gyászolnám Istent, amikor a férjem napok óta úgy viselkedik, mintha valóban meghalt volna!"

Luther életszemlélete nagyon egyszerű: hinni a Krisztusban, ezzel együtt pedig folyamatosan csatázni a világgal. **A reformátor nem stresszel, ellenkezőleg, ő hozza stresszhelyzetbe a világot az evangélium által!** Ezért is idegen korunktól, mert Luther Krisztus keresztjével a szívében egy pillanatig sem igazodik a világhoz. Tény, hogy amit gondolt, mondott róla, azon fél évezred múltával sem tudta túltenni magát a világ.

Isten igéje így tanít: 1. „Megromlottak, nem fiai már, hitványak; fonák és hamis ez a nemzedék." (5Móz 32,5) 2. „Ne szeressétek a világot, se azt, ami a világban van." (1Jn 2,15a) 3. „Jézus pedig ezt mondta: Én ítéletre jöttem e világra, hogy akik nem látnak, lássanak, és akik látnak, vakká legyenek." (Jn 9,39) 4. „Aki elvet engem, és nem fogadja el az én beszédemet, annak van ítélő bírája: az az ige, amelyet szóltam, az ítéli el őt az utolsó napon." (Jn 12,48) 5. „Szabaduljatok meg végre ettől az elfajult nemzedéktől!" (ApCsel 2,40b) 6. „És ne igazodjatok e világhoz, hanem változzatok meg értelmetek megújulásával, hogy megítélhessétek, mi az Isten akarata, mi, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes." (Róm 12,2)

Mennyire igazak napjainkban is *Heinrich Böll* szavai: „Az egyház hagyta, hogy a világ színpadára rángassák: ott játssza mérkőzéseit – bedeszkázott kapuk előtt." Pedig mit ér az olyan egyház–világ találkozó, ahol a szemben álló felek nem mernek, nem akarnak, de ha akarnának, sem tudnának gólt rúgni egymásnak? Milyen egyház az, amely nem sózza meg a világot, nem sóz rá a világra? És milyen világ az, amely folyamatosan arról panaszkodik, hogy csípi a szemét a só?

Luther stresszdresszben? Szó nem volt róla! Sokkal inkább a „megigazultság páncéljában" (vö. Ef 6,10–20!), hogy Isten szent igéjével ő ültesse vádlottak padjára a világot. Valahogyan úgy, ahogyan *Hamlet* atyjának szelleme kizökkentette az időt. Vagy ahogyan *Mozart* kormányzójának szelleme döntötte végromlásba a gaz csábítót…

„Atyám árnyéka fegyverben!" – mondja Hamlet az első felvonás végén. Immár ötszáz éve Luther árnyéka a megigazulás páncéljában kísérli meg helyrehozni a kizökkent időt. Ám az utódok nem szakadnak el ettől az elfajult nemzedéktől, hanem azzal áltatják magukat, hogy stresszben élnek, miközben csak a ma divatját követik, és a korszellemet szolgálják…

WELTLER SÁNDOR

Könyvajánló

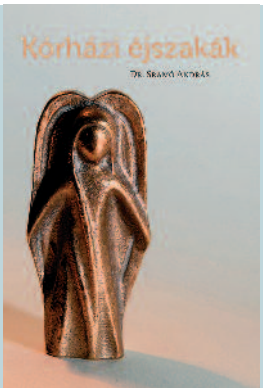

Sramó András: ***Kórházi éjszakák***
Luther Kiadó, 2017
A legnagyobb érték a közhelyektől, sallangoktól mentes, hiteles, tiszta szó. Ami a szót tisztává, hitelessé teheti, az a szenvedés. *Dr. Sramó András* könyvét azoknak ajánljuk, akik ezt a mélységet megjárták, vagy éppen benne vannak. Ajánljuk a „nem vallásosaknak", mert hiányzik belőle mindaz, ami az Istenről, hitről és imáról szóló megnyilatkozásokat gyakran hiteltelenné, banálissá teszi. Ajánljuk a „vallásosaknak" is, akik nyitottak arra, hogy a bibliai tartalomra akkor is ráismerjenek, ha nem szó szerint idézve találkoznak vele.

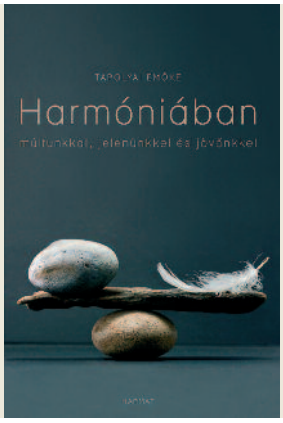

Tapolyai Emőke: ***Harmóniában múltunkkal, jelenünkkel, jövőnkkel***
Harmat Kiadó, 2017
Veszteségeink, negatív tapasztalataink arra tanítanak: hiába reménykedünk egy szebb jövőben. Mibe kapaszkodjon, aki nap mint nap egyfajta „római arénában" érzi magát munkahelye, kapcsolatai vagy házassága miatt? Múltunk meghatározó része jelenünknek, ahogy a jelenhez való viszonyulásunk is meghatározza jövőnket. De hogyan kezeljük múltunkat, hogy felébredhessen bennünk a remény? És mit kezdjünk a jelenünkkel, hogy megragadhassuk a holnapot?

Joachim Bauer: ***A testünk nem felejt – Kapcsolataink és életmódunk hatásai génjeink és idegrendszerünk működésére***
Ursus Libris Kiadó, 2011
Valóban öröklött génállományunk határozza meg döntő mértékben sorsunk alakulását? Hazájában alapművé vált könyvében *Joachim Bauer* határozott nemmel válaszol a kérdésre. Életvitelünk és emberi kapcsolataink minősége roppant fontos, és rendkívüli jelentőségük van a gyermekkori élményeknek, mivel a stressz befolyásolja az agy fejlődését.

Doris Van Stone, Erwin W. Lutzer: ***Dorie – A lány, akit senki sem szeretett***
Harmat Kiadó – Nyitott Szív, 2014
Édesanyja már a fogantatásától kezdve elutasította *Dorie*-t. Naponta érzékeltette vele, mennyire csúnya, és hogy nem méltó a szeretetre. Majd árvaházba adta, ahol az intézet vezetője rendszeresen megverte. Később kegyetlen nevelőszülei bántalmazták.

Dorie igaz története rávilágít arra, hogy Isten szeretete, megbocsátása és kegyelme minden sérelmet és szomorúságot fölülírhat. Másrészt viszont felvet egy sürgető kérdést: mi a mi felelősségünk a bántalmazottak iránt? A sebek szépen lassan begyógyulhatnak, de a hegek örökre megmaradnak. A seb kínjának az elviseléséhez fájdalomcsillapító szükséges, a heggel már együtt lehet élni. Tőlünk függ, hogy a körülöttünk élők sebekkel élnek vagy hegekkel.

A könyvek megvásárolhatók, megrendelhetők a kiadóktól.

Rejtvény

Ki mondta kinek a megfejtésként függőlegesen olvasható mondatot? Hol találjuk a Bibliában?

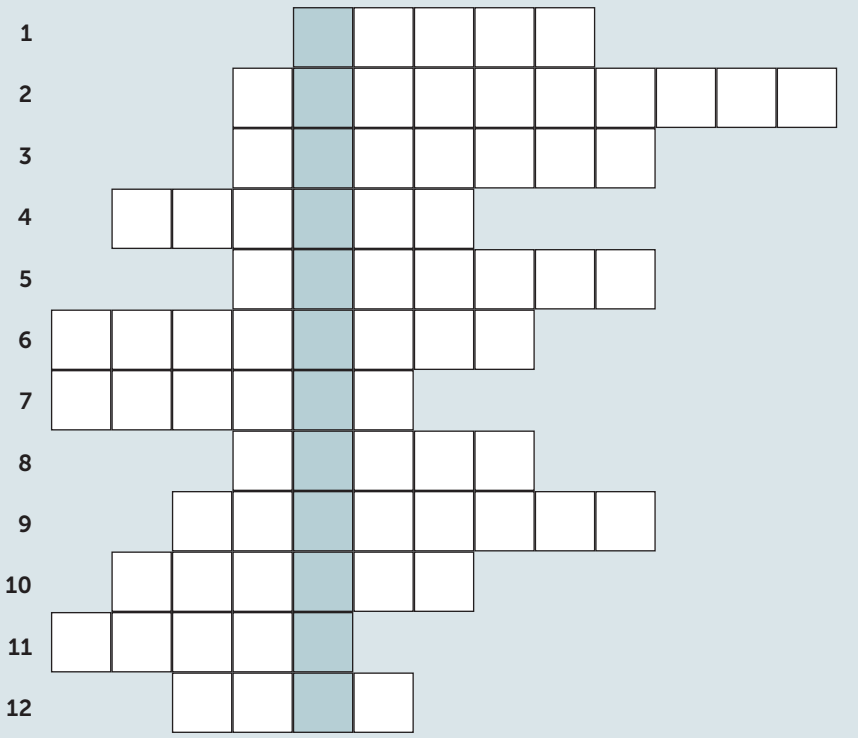

1. Milyen nemzetiségű volt a kincstárnok, aki a Fülöppel való beszélgetés végére megtért?
2. A szó jelentése: *jó hír.*
3. Ennél a tónál várakoztak a betegek a gyógyító vízmozgásra.
4. Élethelyzet, mely változtatásra késztet.
5. Ez a próféta válaszolta Istennek: „Itt vagyok, engem küldj!"
6. Az Énekek énekében szereplő menyasszony neve.
7. Erős negatív hatás, lelki vagy testi sérülés.
8. A név jelentése: *kőszikla.*
9. Az Ószövetség utolsó könyve: ... könyve.
10. A szó jelentése: *küldött.*
11. Ebben a városban találkozott Jézus a samáriai asszonnyal.
12. A Biblia utolsó könyvének utolsó szava.

Az előző rejtvény megfejtése:
1. Anániás és Szafira (ApCsel 5,1–11), 2. Agrippa (ApCsel 26,28), 3. Péter (ApCsel 10,34), 4. Rúben (1Mózes 37,29), 5. Pál apostol (ApCsel 9,26), 6. A gazdag ifjú (Mk 10,21b), 7. Száraj (Sára) (1Mózes 16,6).

A. L.

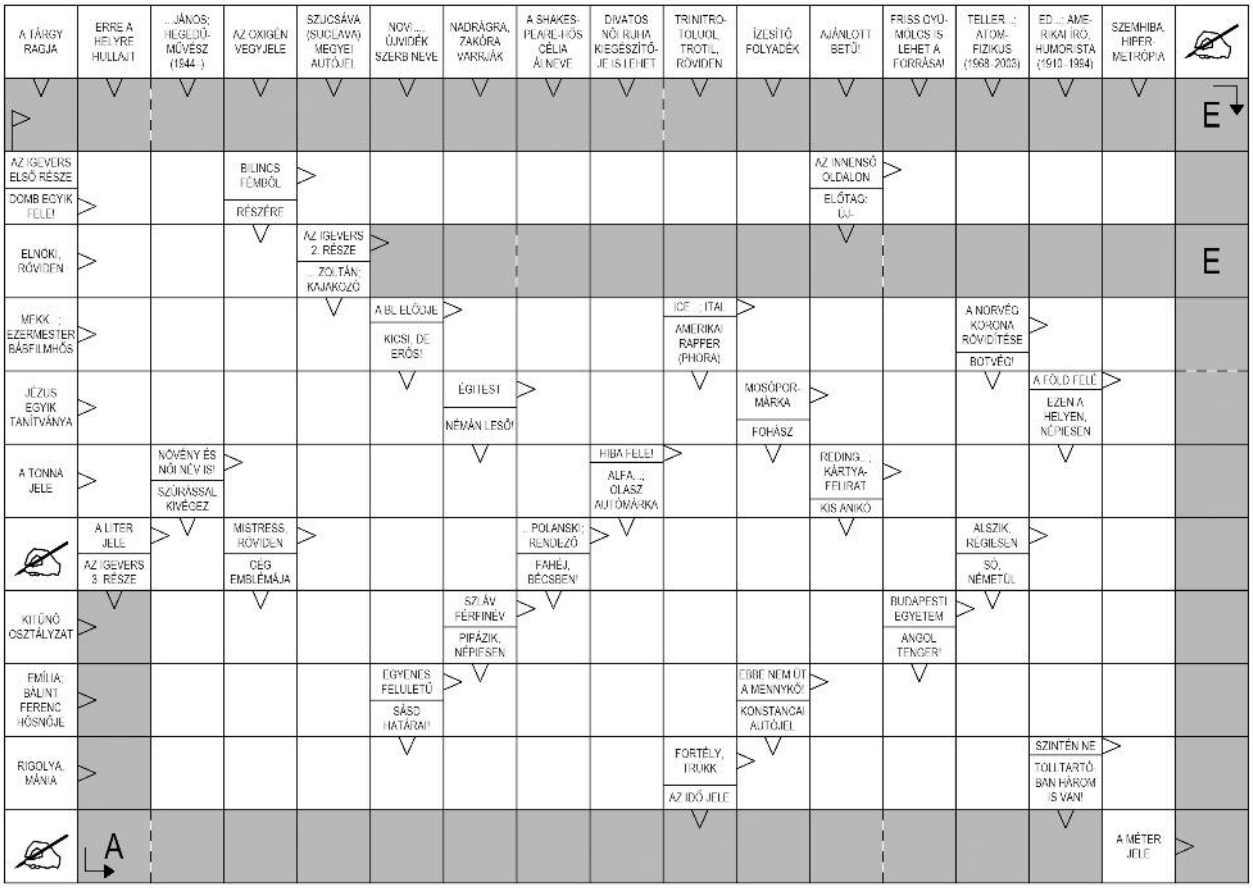

A keresztrejtvény megfejtése egy szentírási szereplő megnyilatkozása élete nagy traumáit követően.
Előző számunk keresztrejtvényének megfejtése: James Hollis: *Az élet második fele – Út a kiteljesedés felé*

MELEG DÁVID

A megfejtéseket a szerkesztőség címére várjuk: 1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 38–40.

Imádkozzunk!

„A kísértésekkel szemben egyedüli védelem az imádság." (Ordass Lajos)

DICSÉRJÜK ISTENT,
– mert ő még a legrosszabb eseményekből is tud valami jót teremteni, mely a javunkat szolgálja;
– mert az ő szeretetétől semmi sem szakíthat el;
– mert az ő bocsánata nem csupán szó, hanem újjáteremtő erő!

VALLJUK MEG:
– Szeretnék szívből megbocsátani mindenkinek, aki a múltban bánatot, szenvedést okozott, de olyan nehéz elengedni a sérelmeket;
– Szeretném, ha megbocsátanának nekem azok, akiket megbántottam, de én sem tudok magamnak megbocsátani, amikor a következményekkel szembesülök;
– Isten nélkül nem gyógyítható a múlt, és reménytelen a jövő!

KÖNYÖRÖGJÜNK
– a hit ajándékáért, békességért, Isten bocsánatáért;
– gyógyuló emberi kapcsolatokért;
– a felejtés „ajándékáért", hogy a sérelmeinket és az igazságszolgáltatás jogát át tudjuk adni Istennek, mert egyedül ő látja, mi van az emberi szívekben!

ADJUNK HÁLÁT:
– Köszönöm, Uram, hogy tudhatom, hogy te akkor is ott vagy az események mögött, amikor minden reménytelennek látszik;
– Köszönöm, hogy veled a krízishelyzet nem a vég, hanem az újrakezdés lehetősége;
– Köszönöm, hogy nálad igazi gyógyulást találhatunk, bármi is történt a múltban!

A. L.

Ima

Szabó Lőrinc

Tűrhetetlen közel jön, ránk telepszik
a külvilág,
úgy hurcolom, mint fojtó, földrehúzó
ólomruhát,
úgy küzdök vele, úgy verem, cibálom,
mint egy polip
mesének hitt s íme lefejthetetlen
érc-karjait.

Régi rémálmok nem gyötörtek úgy meg,
ahogy ma már
a legjózanabb nappal gyötör, – óh nem,
nem a halál,
nem a túlvilág hozza ránk a végső
poklot, de a
magány hiánya s kint az örök ingás
kábulata.

Mert azt vesztettem, a csöndet, a belső
szabad időt,
azt, hogy órákat eltölthettem egy-egy
virág előtt.
Bűn volt a lélek ráérése? Az lett!
S mégis vigasz,
hogy a sok külső parancs csak a máé:
az örök: *az!*

Óh, áldott csönd, termékeny álmok, édes,
messzi magány,
térj meg hozzánk a megpróbáltatások
s rémek után,
s jöjjön a biztonság, jöjjön a győztes
remény veled,
hogy nem szenvedtünk hiába, sem én, sem
a többiek!

Mikor kezdődik az emberi élet?

Május 25-én Írországban népszavazást tartottak arról, hogy visszavonják-e az alkotmányuk 1983-ban bevezetett módosítását, amely kimondja, hogy egy még meg nem született gyermeknek ugyanolyan joga van az élethez, mint egy gyermeket váró nőnek. Ez a törvény volt az alapja annak, hogy Írországban tiltott volt az abortusz bármilyen formája, kivéve, ha az anya élete forgott veszélyben. A népszavazás a törvény visszavonását pártolók győzelmével zárult. A várható új törvényi szabályozás hasonló helyzetet fog teremteni Írországban, mint ami hazánkban a gyakorlatban megvalósul: a terhesség 12. hetéig indoklás nélkül el lehet vetetni a méhben fejlődő gyermeket. E határpontot követően különböző indokokhoz lesz kötve az abortusz elvégezhetősége. Ennek a hírnek a nyomán tettük fel a címben szereplő és az abortuszok megítéléséhez kapcsolódó legfontosabb kérdést interjúalanyainknak.

Az élet kezdetével kapcsolatos kérdéseinkhez szorosan kötődik valakinek a személyként való elfogadása és emberi méltóságának elismerése, ami két feltétel eredőjére vezethető vissza. Egyrészt az, hogy a „species homó"-hoz (az emberi fajhoz – a szerk.) tartozónak tekintünk egy életet, feltétele annak, hogy személynek ismerjük el. Másrészt a személyként való lét feltétele az ember méltóságának. A hangsúly mindenképpen a *személy* szóra kerül a nyugati gondolkodásban, és ezáltal annak a kérdésnek az eldöntésére, hogy az embernek elidegeníthetetlen jellemzője-e személyként való létezése, vagy pedig bizonyos tulajdonságai alapján tekinthető annak. A kérdés ott válik igazán jelentékennyé, ahol az emberlét kontúrjai életlenek. A legtöbb vallás azonban egyetért abban, hogy valamiből nem válik valaki. Tehát az emberi élet biológiai kezdetekor, sőt egyes vallásokban már azt megelőzően jelen van a személynek kijáró tisztelet igénye. Többen úgy vélekednek, hogy fogamzás csak akkor történik, ha a megtermékenyítés terhességet is eredményez, mert a fejlődéshez szükséges feltételek ekkortól adottak. A bibliai antropológia és a modern embriológia közötti összhang úgy fejeződik ki, hogy az ivarsejtek egyesülésétől fogva egy új emberi lény jelenlétét fogadjuk el.

Dr. Orosz Gábor Viktor
egyetemi docens, a Lelkipásztor *folyóirat főszerkesztője*

*

Az emberi élet a fogantatással, vagyis a petesejt megtermékenyítésével kezdődik. A megtermékenyítés pillanatában eldől az új emberke neme, szeme színe, kialakul genetikai állománya. Ez azt jelenti, hogy ettől kezdve egy, a szülőkétől eltérő új, szervezet jön létre, hiszen a megtermékenyített petesejt olyan élő szervezet, amely egyedi emberi génállománnyal rendelkezik, vagyis a homo sapiens fajhoz tartozik. Nem beszélhetünk tehát „előemberről" vagy „feltételes emberről", hiszen a zigótastádium az ember fejlődésének első fázisa. A megtermékenyítés után az embrióban a fejlődés koordinált, fokozatos és folyamatos módon történik, nem igényel semmiféle beavatkozást vagy új információt. Az emberi test mindig ugyanaz a biológiai test a megtermékenyítéstől a halálig. Mi mindannyian voltunk zigótastádiumban levő embriók!

Dr. Monostori László
római katolikus pap, erkölcsteológus

*

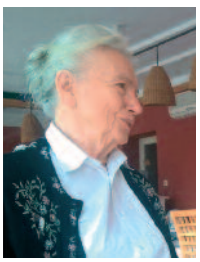

Emberi földi életünknek különböző szakaszai vannak. Életünk már megszületésünk előtt, fogantatásunkkor elkezdődik. Ezt az elfogulatlanul vizsgált orvosbiológiai tények is igazolják. Apai és anyai ivar-

sejtjeink az emberi fajra jellemző kromoszóma (örökítőelem) számának felével rendelkeznek; a fogantatáskor, az új emberi élet kezdetén egymással kiegészülnek, megtermékenyül az anyai petesejt, és alig elképzelhető sebességgel sokszorozódik. A sejtek differenciálódnak, és három hét után már a kis szívecske is dobog. Mire az önálló, levegőből tüdővel való oxigénfelvételre képes lesz, megszületik a kisbaba, de továbbra is édesanyja gondoskodására szorul. Amikor az ember önállóan el tudja látni magát, a természet rendje szerint társat keres, és Isten ajándékaként fogadja az új életeket. Az emberi élet betegen és aggkorban is védendő. Boldog az a társadalom, amelyik a nevelésben, az egészségügyi tájékoztatásban és a törvényhozásban is ezekhez igazodik.

Dr. Győri Józsefné
dr. Drenyovszky Irén
gyermekorvos, a Keresztény Orvosok Magyarországi Társaságának tiszteletbeli elnöke

*

Sokszor ért bennünket kritika azért, mert a lombikprogramhoz fordultunk. Sokan ugyanis úgy gondolják, hogy a könnyebbik út miatt választják a párok ezt a megoldást, hogy gyermekük legyen. Felelőtlen kijelentés lenne bárki részéről, hogy ez a könnyebbik út, mert tele van aggodalommal, reményvesztettséggel, ugyanakkor rengeteg istenélménnyel. Mi a férjemmel úgy vágtunk neki, hogy tudtuk, csakis Isten áldásával lehet sikeres a beavatkozás; ha az ő akarata az, hogy legyen gyermekünk, akkor lesz. Most, amikor kisfiunk születése után, újra a lombikprogramnak köszönhetően immáron két szív dobog az enyém alatt, azt gondolom, Isten kegyelmes szeretete megsegített bennünket. Az élet számunkra, már tudjuk, ott kezdődik, ahol Isten lehetőséget ad, ahol Isten indít, és ahol Isten áldást teremt.

Pongráczné Győri Boglárka
másodlelkész, kaposvári evangélikus gyülekezet

*

Igen, magas az ír labda. Erkölcsi igazságunk tudatában elítéljük azokat, akik megölik magzatukat, bűnösnek kiáltjuk ki őket, s talán büszkék is vagyunk erkölcsi felsőbbrendűségünkre: nem, mi semmilyen körülmények között nem tennénk ilyet. Az emberi élet viszont akkor kezdődik, amikor igyekszünk megérteni azt, hogy ki miért teszi azt, amit tesz, s ha rosszat akar tenni, hogyan tudjuk ezt megelőzni vagy megváltoztatni. Megérteni azt, hogy miként jut valaki ilyen döntésre. Talán téves információ miatt, talán a magánya miatt, talán a családja nyomása miatt, talán egyszerűen szorong, s nem kap senkitől segítséget. Megérteni azt, hogy nemcsak a magzat hal meg, hanem az anya is áldozat, a nőgyógyász is áldozat, az ápoló is áldozat, akik mind segítségre szorulnak. Az emberi élet akkor kezdődik, amikor megbélyegzés helyett segíteni igyekszünk. Hiszen valamikor régen egy embert egy bűnös asszonyról kérdeztek, s azt tanácsolta: „Az vesse rá az első követ, aki bűntelen közületek!"

Dr. Szebik Imre
orvos-bioetikus

A megtermékenyítés pillanatában eldől az új emberke neme, szeme színe, kialakul genetikai állománya.

Megemlítenék még két különleges választ az emberi élet kezdetének kérdését illetően. Elsőként a néhány éve elhunyt, világhírű magyar orvosgenetikust, *dr. Czeizel Endré*t idézem: „Az emberi életet onnan lehet számolni, amikor beindul az új ember genetikai állománya." Ez az időpont pedig a fogantatás utáni 36–72. órára tehető. Addig még nem az új ember genetikai állománya irányítja a megtermékenyüléskor/fogantatáskor létrejött, saját DNS-sel rendelkező magzatkezdemény sejtosztódását, hanem a petesejtben, a sejtmagot körülvevő részben lévő anyai RNS-molekulák. Ebből következően Czeizel Endre egyértelműen kijelenti, hogy az abortusz gyilkosság, hiszen az legkorábban is több héttel a fogantatás után történik. Ez a fajta gyilkosság azonban a társadalom számára egy társadalmi megegyezés alapján elfogadható, mint például a háborúban emberek megölése.

Egy másik, szokatlannak mondható megközelítés az élet kezdetével kapcsolatban a Talmudban, a zsidóság legfontosabb bibliaértelmező iratában található: „...a fogantatástól számított negyven napig a magzat csupán víz. Még nem számít élőlénynek." A zsidóságban ettől függetlenül van olyan irányzat, amely a fogantatástól számítja az élet kezdetét. A legtöbb irányzat szerint pedig az ember, bár az anyaméhben már élőlénnyé válik, csupán a születése után lesz teljes értékű személlyé. A mai Izrael államban a születés pillanatáig elvégezhető az abortusz.

A körinterjút készítette:
DOBÓ DÁNIEL

A valóságot kerestem

Beszélgetés dr. Szalai András metodista teológussal, az Apológia Kutatóközpont igazgatójával

Hogyan kezdődött a vallások iránti érdeklődésed?
Második osztályos gimnazistaként elkezdtem buddhizmussal foglalkozni, és nyolc évig buzgó buddhista voltam. Szerzetesi életre készültem, hogy megvilágosodjak, és kikerüljek a karma és a lélekvándorlás forgatagából. Ez volt az életcélom. Nem voltam én istentagadó, csak Isten nem foglalkoztatott; azt gondoltam, ha létezik is, én még nem találkoztam vele.

A buddhizmusban nem létezik isten? Egy teremtő, egy központi szellemiség?
Isten nincs, ott van az embernek a saját tudata, és elkezdhet saját magán dolgozni a meditáció közbeni lenyugodott tudatállapotban.

Buddhistaként azért mindvégig éreztem, hogy valami hiányzik, és valami nincs rendben. Ez egy elitista vallás: csak ha elég jó a karmám, akkor lehetek egyáltalán buddhista. Kell egy spirituális szint Buddha beszédeinek a megértéséhez és a meditációs technikák gyakorlatba való átültetéséhez. Más az ember lelki útja, mint a keresztyénségben.

Elsőre ez az egész nagyon szimpatikusnak tűnt, értékes, kedves emberekkel találkoztam ott, de hogy mi a buddhizmus végcélja, azt csak később, már keresztyénként fogtam fel igazán. Nem az örök élet vár Istennel közösségben, hanem ha megvilágosodva halsz meg, akkor végre vége lehet mindennek, ami végül is az örök halál állapota.

Hogyan lettél valláskutató?
Megtérésem egy barátomhoz kötődik, aki egy ultrakarizmatikus, szélsőséges, nagyon intenzív közösségbe hívott el. Istentől való megszólítottságot éltem át ott, annak ellenére, hogy nagy nyomást gyakoroltak rám. Megszólított egy belső hang: Mit csináltál eddig, miket tettél huszonnégy éven át? Ez a megszólítottság sokkoló volt. Isten számomra addig egy fogalom volt vagy egy tudatállapot, és nem Valaki, aki rajtam kívül áll, és számonkéri az életemet. Egyik napról a másikra omlott össze az addigi világképem. Kiderült, hogy a valóság több, mint amit én meditatív úton meg tudok ismerni belőle.

Aztán olvasva a Szentírást feltűnt, hogy amit olvasok és amit ebben a közösségben hallok, nem fedi egymást teljesen. Jóléti evangéliumot hirdettek, hogy a hívők királyi gyermekek, a legjobb autóval, a legszebb ruhákban járnak, gyógyulásokat élnek meg. Apránként jöttek a felismerések, hogy itt valami nem stimmel. Megláttam, hogy vannak a keresztyénségnek is olyan változatai, amelyek nem egészségesek.

Az adta az indíttatást a kutatásra, hogy én magam is átmentem ilyen megrázkódtatásokon. Ezután elkezdtem olvasni nem keresztyén vallásokról, illetve keresztyén hátterű, eretnek vagy szélsőséges közösségekről. Ezekről többet megtudtam, mint egy átlag keresztyén vagy egy teológus. Később segített az

internet is, és az emberek kezdtek megkeresni a kérdéseikkel.

Kapcsolatba kerültél jó néhány vallás-kutató központtal is a világban.
Az internet segítségével rátaláltam olyan szolgáló szervezetekre, amelyek a nemzetközi vallástudományi és teológiai kutatást friss információkkal segítik. Tavaly Magyarországon volt a nemzetközi hálózatunk konferenciája.

Minden országban mások a problémák, a kihívások. Az egész világon jelen vannak a nemzetközi szekták, de ott vannak a helyi kultuszok is: az orosz messiások, a koreai messiások, az afrikai boszorkányok. Egy ilyen nemzetközi, felekezetközi, multikulturális hálózatnak tagja a magyarországi Apológia Kutatóközpont.

A doktori disszertációd az iszlámmal volt kapcsolatos. Milyen témát dolgoztál fel?
Vallástudomány szakon *Simon Róbert* Korán-fordítónál készítettem el a szakdolgozatomat, az iszlám keresztyénségről alkotott képét kutattam. Mit találunk a Koránban, illetve a későbbi prófétai hagyományban Istenről, Jézusról, a keresztyénségről, a Szentlélekről? Hogyan változott ezeknek a szövegeknek az értelmezése az elmúlt ezerháromszáz évben, illetve ez mit jelentett a muszlim civilizáció területén élő keresztyének és zsidók számára? Ennek az egésznek mi köze a mostani keresztyénüldözésekhez a Közel-Keleten? Direkt oka-e ennek a Korán keresztyénségről alkotott képe, vagy csak a mélyben van ott, mint a parázs, amelyre időnként olajat öntenek?

Az iszlám a 7. században jött létre Arábiában, és a keresztyénséggel és a zsidósággal szemben definiálja magát.

Az iszlám a keresztyénségnél és a zsidó hitnél „tisztább, eredetibb" ábrahámi egyistenhit akar lenni. Tehát nekik már van képük rólunk. Amikor kialakul valami társadalmi feszültség, akkor azt a köztük élő kisebbségeken vezetik le. Az iszlám világban a síiták a kisebbségi muszlim irányzat, és a keresztyének is mint kisebbség vannak jelen.

Megszólított egy belső hang: Mit csináltál eddig?

Joggal mondja-e egy muszlim, hogy a mi Bibliánkban is ugyanúgy ott van az erőszak, a szent háború gondolata és az agresszió?
Az Ószövetség népe egy adott területen teokratikus államformát próbált megvalósítani, és természetes, hogy próbálta megvédeni magát. A vezetők – ha nem voltak komoly hívő emberek – hibákat követtek el, ami persze mindig emberek életébe került.

Az Újszövetségben viszont egészen mást látunk. Isten népe egy etnikai vallásból nemzetközivé válik. Nincs saját területe. Ez fontos különbség a keresztyénség és az iszlám között. A keresztyénség egy meglévő római civilizációban jött létre mint vallás, és bármilyen civilizációban ellenkultúraként önmaga tud maradni. Az iszlám egy faluból nőtt ki egész birodalommá. Egy civilizáció, amelynek egyik eleme a vallás. Minden más – a politika, a gazdaság, a jog, az örökösödés, a harci törvények – számunkra a civil élethez, számukra a valláshoz kötődik. Mi a keresztyénségre vallásként gondolunk, az iszlámban viszont mindez a civilizáció része. A keresztyénségnek az okoz problémát, ha hatalomra kerül, az iszlámnak pedig az, ha nincs hatalmon, mert nem érvényesül.

Az Újszövetségben pedig azt olvassuk, hogy szeressük ellenségünket, imádkozzunk üldözőinkért, tegyünk jót velük. A Hegyi beszédben Jézus a vallási konfrontációt is kezeli. Nekünk komoly evangéliumi tanításunk van a konfliktuskezelésről. Az evangélium ellenkulturális közegként indult, és háromszáz évig akként is működött.

Hogyan ítéled meg a konstantini fordulatot? Ott a keresztyénségből politikai, gazdasági és katonai hatalom lett.
Ezt a korabeli egyház is kétféleképpen értelmezte. Örültek, hogy végre nem üldözik őket. Mások viszont meglátták, hogy a keresztyénség nemcsak elfogadottá, hanem divatossá is vált. Ha megéri az egyházhoz tartozni, fellazul a fegyelem. Én inkább az utóbbi módon értékelem. Úgy látom, hogy a keresztyénség ellenkultúraként tud önmaga maradni. Az evangélium az embereket belülről változtatja meg, az emberi kapcsolatokat formálja át bármilyen társadalmi közegben.

A nyugati kultúra bizonyos értékei számunkra is fontosak, mert a mi szabadságunkat is biztosítják. De oda kell figyelni arra, hogy közben a belső morális, krisztusi értékek ne kerüljenek veszélybe. Ha kompromisszumra kényszerülök ezekben, abban már nem tudok részt venni.

Beszélhetünk iszlamizációról Európában? Kell félnünk ettől a folyamattól? A nagyjából ötszáznyolcmillió európai mellett most már huszonnégymillió muszlim is él Európában, és ők szaporodnak, mi nem.

Tudom ajánlani a Migrációkutató Intézet weboldalát, cikkeiket, tanulmányaikat. Én pontos adatokat nem tudok, de érdemes lenne megnézni, hogy hány gyereke van egy átlagos európai családnak és egy Európában élő muszlim családnak. Vannak nagyon konzervatív muszlim családok, ahol tényleg folyamatosan jönnek egymás után a gyerekek, de sok muszlim úgy él, mint egy átlagos európai, egy-két gyerekkel. A szekularizáció rájuk is hat. Ezért még vitatott, hogy a mai adatok alapján meg lehet-e jósolni, hogy mi lesz ötven év múlva. Erről komoly szakmai vita folyik.

A félelmek egy pontig teljesen jogosak, mivel az iszlám egy civilizáció, amely ideális formájában az élet teljes területét lefedi. A Korán szerint a muszlimoké a legjobb emberi közösség. Ez számukra alapvető, és szerintük az iszlám „a vallás", amely győzedelmeskedik az összes többi vallás fölött.

Ma is missziós terepet látnak Európában?

Igen, így van. Létezik az egyszerű menekült, aki háborús helyzetből érkezik, aztán van, aki gazdasági betelepülő, és van, aki a betelepülést mint missziót értelmezi, de ők vannak a legkevesebben. A betelepülők persze gazdasági menekültként is hozzák magukkal a missziós hozzáállásukat, azt az öntudatot, hogy végül az ő vallásuk fog győzni, és hogy az övék az emberiség számára a legjobb közösség. A muszlimok nagyon erős öntudattal rendelkeznek, ezért nem is nagyon tudnak mit kezdeni azzal a gesztussal, amikor a nyugatiak leveszik a keresztet a templomról vagy a tanterem faláról – ahogy ezt Norvégiában tették, hogy ne bántsa a muszlimok szemét –, mert ez számukra csak azt jelenti, hogy a keresztyéneknek nincs tartásuk, semmit nem ér a hitük.

Két olyan mentalitás ütközik Európában, amely soha nem fog kibékülni. A muszlimok egy része asszimilálódni fog, mert a szekularizáció hat az ő közösségükre is. Azonban ez attól is függ, hogy melyik országból érkezik valaki, milyen vallásjogi, lelkiségi háttérből, mert ennek megfelelően igyekszik megélni a maga muszlim hitét; ellenkultúraként vagy iszlamizálni igyekezve a környezetét.

Az iszlám, ahol lehet, igyekszik minden kiskapun bejutni a politikába, a gazdaságba. Békés úton, nem karddal, de nagyon erős öntudattal misszionálnak. De elsősorban nem ez a probléma, hanem az, hogy Európa ezzel szemben nem tud mit tenni. Európa a saját gyökereit – a zsidó, keresztyén, germán, kelta, szláv stb. gyökereket – vesztette el, vagy már nem bízik ezekben. A globalizáció és a kommunista hátterű politikai ideológia, amely a családi életforma szétzilálását tűzte ki célul, szintén működik. Ez a nyugaton beindult kultúrháború kivéreztette Európát, ezért már alapvető önvédelmi reflexekkel sem rendelkezik. Európának bűntudatos a kulturális tudata; a baloldali liberális hozzáállás a korábbi gyarmatosításra és a holokausztra hivatkozva védtelenné teszi.

Emellett az egy dolog, hogy mi zajlik globális, európai szinten, és a nagyhatalmak mit tudnak kezdeni a bevándorlással, a migrációval. Mi hétköznapi keresztyénként annyit tehetünk, hogy ha találkozunk egyes muszlim emberekkel, akkor velük krisztusi etika szerint bánunk.

Te mit kaptál Jézustól? Mit jelent ő számodra?

Ráébresztett arra, hogy mennyire bajban vagyok, és hogy erről eddig nem is tudtam. Neki a saját életénél fontosabb volt az én boldogságom, és hogy kikerüljek ebből a bajból. Ez az önfeláldozó, féltő szeretet az, ami engem megragadott. Hogy magára veszi a büntetésem, és helyettem bűnhődik, inkább fordul önmaga ellen, mint ellenem. Egy ellene lázadó lényt képes szeretni bennem. Aztán az, hogy feltámadt, meg lehet szólítani, meg lehet neki köszönni, amit tett. Bár nem látom, mégis mindig velem van, és végigvisz ezen az életen. Vele járva az ember változik. Belém épülhet az ő értékrendje, ezért ott van a döntéseimben, a jellememben, a sorsomban, és még a halálon is átvisz egy napon.

SZEVERÉNYI JÁNOS

Félelem és reszketés

Søren Kierkegaard **könyvében, a** ***Félelem és reszketés*****-ben a hitet kívülről fürkésző** ***Johannes de Silentio*** **négy változatban gondolja végig Ábrahám és Izsák drámáját. Ez az ötödik, az én hívő változatom.**

Kora reggel volt, Ábrahám idejében fölkelt, megfogta Sára öreg kezét, csókot nyomott az arcára, majd némán útnak indult Izsákkal. Sára az ablakból utánuk nézett, és ugyanaz a nyugtalanság fogta el, mint fiatal feleségként Úr-Kaszdímban. Ábrahám lelke is nyugtalan volt, mindvégig Istenhez kiáltott, aki érti ezt az érthetetlen szörnyűséget, és bizonyította már, hogy az elhaltból is elő tudja hozni az ígéret gyermekét. Három napig lovagolt szótlanul apa és fia. Mórijjá hegyéhez érve Ábrahám verejtékezett, sóhajtozott, és Istenhez könyörgött, hogy akármi is lesz, tegye Izsákot hívővé. Amikor előhúzta a kést, Izsákból hangtalan, kétségbeesett kiáltás szakadt ki, hogy apja Istene mentse meg őt. Ekkor látták meg mindketten a kost. Ábrahám soha olyan gyorsan nem végzett állattal, mint ott, fent a hegyen. Izsák pedig soha nem felejtette el, hogy a kés aznap nem rá, hanem a bárányra sújtott le. Hívő lett, és amikor felnőtt, az Isten bárányа képét véste anyja sátrának tartócölöpébe. Haláláig félénk ember maradt, gyűlölte a konfliktusokat, és többre becsülte az élet apróbb dolgait a nagy drámáknál.

SZABADOS ÁDÁM

Richard Wurmbrand

Egy közönséges ember, aki nem közönséges körülmények között élt

A címben olvasható módon szeretett bemutatkozni Richard Wurmbrand, a keresztyénné lett zsidó, hitre jutott egykori ateista, Krisztusnak sok éven át fogságot szenvedő követője.

Ötéves lehetett, amikor apja elővett egy könyvet, amelyben pályaválasztás előtt álló fiataloknak adtak tanácsokat: mit kell tudni az ügyvédi, orvosi, tiszti és a többi pályáról. Sorban feltette nagyobb fiainak a kérdést: „Mi akarsz lenni?" Miután válaszoltak, a legkisebbhez fordult, és őt is megkérdezte: „Hát te, Richard fiam, mi szeretnél lenni?" Richard megnézte az apja kezében lévő könyv címét: *Általános útmutatás a mesterségekhez*, és így válaszolt: **„Általános útmutató szeretnék lenni!"**

Isten kegyelméből sok különféle ember számára vált útmutatóvá, hogy megtalálják a Krisztusban való életet, az igazi szabadságot. Evangélikus lelkipásztorként hosszú élete során megjárt nagy magasságokat és a szenvedés nagy mélységeit is. Nem szűnt meg tevékenykedni sem a háború nehéz éveiben, sem a kommunista terror idején. A kommunista börtönökből való szabadulása után írt könyveiben, amelyeket több mint hatvan nyelvre lefordítottak, megosztja a börtönökben szerzett tapasztalatait.

GYERMEK- ÉS IFJÚKORA

1909. március 24-én született Bukarestben, egy román zsidó család négy fia közül a legfiatalabbként. A család Isztambulba költözött. Fogorvos apja Richard kilencéves korában meghalt. Amikor tizenöt éves lett, a család visszaköltözött Romániába, ahol nagy szegénységben éltek. Richard rendkívüli értelmi képességekkel felruházott gyermek volt: tízéves korára kiolvasta apja könyvtárát, és már fiatalon kilenc nyelven folyékonyan beszélt. Olvasmányai eredményeképpen nagy szkeptikus lett belőle, mégis érdeklődött a vallás iránt.

Csatlakozott a kommunista mozgalomhoz, a Komintern (Kommunista Internacionálé) iskolájában tanult. Bukarestben tőzsdei ügynökként dolgozott, mellette kicsapongó életet élt. Noha szilárdan meg volt győződve arról, hogy Isten nem létezik, szíve mélyén mégis kívánta, hogy ezt a világot valamilyen értelem vezesse.

1936-ban vette feleségül *Sabina Ostert*, de tovább élte könnyelmű, züllött életét. Tüdőbajos lett, szanatóriumba került. Ekkor nemcsak megállni kényszerült, hanem arra is, hogy elgondolkozzék életén, szembenézzen tetteivel, materialista életfilozófiája elégtelenségével, a halál tényével és félelmével.

MEGTÉRÉSE

Bár megtérése előtt már ismerte az evangéliumi történetet, élete nagy fordulata még váratott magára. Pár hónap szanatóriumi tartózkodás után elutazott egy hegyi faluba lábadozni. Itt megismerkedett *Christian Wolfkes*szel, egy öreg német áccsal, aki Bibliával ajándékozta meg. Később tudta meg, hogy az ács a feleségével együtt ezzel a Bibliával a kezében órákig imádkozott érte és feleségéért.

Megtérését így írja le *Mélységekben járatta őket* című könyvében: „Feküdtem az ágyamon az Újszövetséget olvasva, és ahogy teltek a napok, Jézus olyan valósággá vált számomra, mint például az a nő, aki főzött nekem. Nem mindenki megváltott, aki felismeri őt; a Sátán ismeri őt, mégsem keresztyén. Ezt mondtam Jézusnak: Nem leszek soha a te tanítványod. Pénzt, utazást és élvezetet akarok. Eleget szenvedtem. A te utad a szenvedés útja, és annak ellenére, hogy egyben az igazságé is, nem fogom követni! Hallottam biztató válaszát: **Járj az én utamon! Ne félj a kereszttől!** Rájössz majd, hogy ez a legnagyobb boldogság. Tovább olvastam, és elöntötte szememet a könny. Nem tudtam megállni, hogy ne hasonlítsam össze életemet Jézusával. Ő ragyogó, én tisztátalan vagyok, ő önzetlen, szíve telve szeretettel, míg én kapzsi és gyűlölködő vagyok. Régi elméletem összeomlott az ő bölcsessége és szeretete előtt. Krisztus a lelkem mélyére hatott,

ahová a lelkiismeretem már nem ért el. Hasonló helyzetben éreztem magam egy kínai mese szereplőjével, akit elfárasztott a tűző napon való vándorlás, és leült egy öreg tölgyfa árnyékába pihenni.

Visky Ferenc erdélyi református lelkipásztor, korábbi rabtárs látogatása Wurmbrandt amerikai otthonában

Milyen szerencsém van, hogy megtaláltalak! – mondta. A tölgyfa ezt válaszolta: Nem szerencséről van szó. Négyszáz éve várok rád. **Jézus egész életemben várt rám. Most találkoztunk."**

Sabina, aki hat hónapja volt Richard felesége, nem örült a férjében végbemenő változásnak. Lánykorában nem érdekelték a lelki kérdések, és szűkölködés között felnőve házasságától remélte élete jobbra fordulását. El kellett telnie egy kis időnek, amíg ő is megutálta a világi életet, és megtért. Ettől kezdve megváltozott az életük. A Norvég Lutheránus Zsidómisszió gyülekezetében részesültek a keresztségben.

SZOLGÁLATA

Az anglikán egyház zsidómissziójának lelkészeként, a bukaresti iroda titkáraként szolgált, amíg 1940-ben Románia és Nagy-Britannia között megszakadt a kapcsolat, és a misszionák távoznia kellett az országból. Elkötelezett előmozdítója volt a keresztyén felekezetek egységének és közösségének. Magánúton teológiai tanulmányokat végzett, és a háború után a lutheránus egyházban is lelkésszé szentelték. A Norvég Lutheránus Zsidómisszió gyülekezetének lett pásztora.

A második világháború éveiben – sőt már azokat megelőzően – a romániai nacionalista, antiszemita és magyarellenes mozgalom, a Vasgárda nem nézte jó szemmel a Wurmbrand házaspár szolgálatát. Zsidó fiatalokat menekítettek ki a gettóból, menedékhelyeken hirdették az igét. Néhányszor le is tartóztatták őket illegális keresztyén tevékenység vádjával. Egy alkalommal az *Universul* című lap főszerkesztőjének közbenjárására állt el a katonai törvényszék a halálos ítéletük kimondásától. Sabina szülei, két lánytestvére és fivére a náci zsidóirtás áldozatai lettek.

A világháború után, a kommunisták hatalomra jutása idején az egyházak egyre szigorúbb állami ellenőrzés alá kerültek. Ennek ellenére Wurmbrand továbbra is fenntartotta kapcsolatát a nyugati egyházakkal. Egyik fontos tevékenysége az országot megszálló Vörös Hadsereg katonáinak evangelizálása volt. Megtérése napján azt kérte Istentől, hogy mehessen misszionáriusként Oroszországba, még ha azután egész életében börtönben is kell ülnie. **„Az Úr nem engem küldött az oroszokhoz, hanem az oroszokat hozzám"** – írja visszaemlékezéseiben.

Tízezerszámra nyomtatták és osztották szét orosz nyelven az evangéliumot. Sok közkatona és tiszt jutott hitre. A legkülönösebb módon is igyekezett „becserkészni" egy-egy orosz katonát. A lányokat arra biztatta, hogy szépségükkel is segítsenek Krisztushoz vezetni embereket. Egy lány leült egy egyedül borozgató katona mellé, és elfogadta a felkínált pohár bort, majd azt javasolta, hogy menjenek beszélgetni egy csendesebb helyre. „Veled bárhova!", mondta az orosz, akit a lány Wurmbrandék házához vezetett. A katona megtért, és másokat is elhívott hozzájuk.

Román kommunisták között is dolgozott. Olyan könyveket adtak ki, amelyeknek címlapján *Karl Marx* képe szerepelt, az első oldalakon pedig az ő és *Lenin* vallásellenes érvelései voltak olvashatók. A cenzor általában nem olvasta tovább, a könyvek tartalma pedig a továbbiakban teljességgel keresztyén volt.

1945-ben összehívták az egyházak kongresszusát, amelynek célja az volt, hogy az egyházi képviselők fejezzék ki lojalitásukat a kommunista államvezetés iránt. Wurmbrand felesége biztatására – „Menj, és mosd le Krisztus arcáról ezt a szégyent!" – világosan kifejtette, hogy az egyház szolgáinak feladata nem emberek, hanem Isten szolgálata és dicsőítése. Három év múlva teljesedett be Richard válasza: „Megyek, de akkor neked nem lesz többé férjed." Sabina erre így válaszolt: „Gyáva emberre nincs szükségem. Menj, és tedd meg!" Bátran vállalta a következményeket, akkor is, amikor három évre elhurcolták a Dunacsatornához kényszermunkára.

BÖRTÖNÉVEK

Összesen tizennégy évet töltött börtönben, két részletben. Mielőtt másodszor is megkapta volna a Krisztusért való szenvedés ajándékát, így imádkozott: „Istenem, ha tudsz a börtönökben olyan emberekről, akiken segíthetnék, lelkekről, akiket megmenthetek, **küldj vissza, és én készségesen elvállalom."**

Első alkalommal 1948. február 29-én, az utcáról rabolták el a titkosszolgálat ügynökei. Húsz évre ítélték, amiből nyolc és fél évet töltött le, ebből hármat magánzárkában. Álnéven szerepelt a börtönök nyilvántartásában, halálhírét közölték családjával. Az utána érdeklődő külföldi diplomáciai testületekkel azt közölték, hogy külföldre szökött. 1956 tavaszán szabadult a Jilava börtönből. Szabadulása után, bár visszavonták lelkészi működési engedélyét, minden figyelmeztetés és fenyegetés ellenére újrakezdte szolgálatát az üldözött egyházban.

1959. január 15-én tartóztatták le másodszor. Ítélete huszonöt évre szólt, de öt év és öt hónap múlva, 1964 májusában szabadult általános amnesztia révén.

A fogság évei alatt tanúja volt Isten megőrző kegyelmének, a kommunista börtönökben tapasztalt rémségek, embertelen bánásmód, kínzások közepette is. Tanúja volt annak, hogy Isten csodás módon meg tudja őrizni akkor is, amikor erejének, ellenálló képességének határára jut, amikor már nem a saját hite, szeretete tartja, hanem csakis Isten hűsége.

Tanúja volt annak, hogy rabként is lehet bátran, félelem nélkül szólni kihallgató vagy vallató tisztnek, a börtönviszonyokat vizsgáló ügyésznek, de sohasem az Isten mindenek felett való hatalma és az evangélium üzenete nélkül.

Tanúja volt annak, hogy a néma csend, amely a rabok őrületbe kergetését szolgálta, nem más, mint fa, amelyen a békesség gyümölcse terem. Hogy az ima, a meditáció, a prédikáció, sőt az Isten színe előtti tánc nem hiábavaló a magán-zárkában sem, mert a magány megtelhet Isten jelenlétével, és hogy amikor többen lehettek, a történetek mesélése vagy éppen a viccmondás is lehet az ép ész megőrzésének eszköze.

Tanúja és eszköze volt megtéréseknek: a kihallgató tiszt, a rabtárs, a jóindulatú Marina doktornő, a vasgárdista kegyelembe fogadtatásának; az egykor zsidókat gyilkoló kínzó és áldozata megbékélésének; az irgalom, a megbocsátás, az önfeláldozás isteni ajándékainak; a halálvárók szobája kilátástalanságának és szabadságának.

SZABADULÁS, LETELEPEDÉS AZ USA-BAN

1964-ben történt szabadulása után a Norvég Zsidómisszió és a héber keresztyén Aliansz megvásárolta a kommunista állami vezetéstől a Wurmbrand család szabadságát. A romániai földalatti egyház több tagja is biztatta, hogy legyen a nyugati szabad világban a szenvedő egyház szószólója, segítője. Míg egy átlagos külföldre telepedő volt politikai fogolynak 1900 dollár volt az ára, Richardért 10 000 dollárt kellett fizetni. Az Egyesült Államokban telepedtek le, a kaliforniai Torrance-ben, 1966-ban.

Még egyszer letartóztatták, mert egy, a kommunista Vietnamot támogató találkozón a fő szónoknak, egy lelkipásztornak félbeszakította a beszédét, megmutatva sebhelyeit, az elszenvedett kínzások nyomait. Így került az Egyesült Államok Szenátusának Belbiztonsági Albizottsága elé Washingtonban, hogy tanúskodjék a kommunista országokban élő keresztyének szenvedésének valóságáról. Hírét vette, hogy a román kommunista rezsim végezni szándékszik vele. Ennek ellenére tovább folytatta tanúskodását, és **nem hallgatta el azokat a szenvedéseket, amelyeken ő és sok keresztyén testvére keresztülment.** 1967-ben létrehozta a *Keresztyén Misszió a Kommunista Világért*, későbbi nevén *Voice of Martyrs*, azaz *Mártírok Hangja* nevű szervezetet, amelynek világszerte célja az üldözött keresztyének helyzetének ismertetése, sorsának könynyítése. Saját és keresztyén kortársai szenvedéseiről könyveiben *(Megkínozva Krisztusért, Mélységekben járatta őket, Ha a börtön falai beszélni tudnának, Az üldözött egyház kiáltása, Istennel a magánzárkában)* is úgy tanúskodik, hogy azzal is Istent dicsőíti a kegyelem és szeretet üzenetének hangsúlyozásával: „Gyűlöljétek a gonosz rendszereket, de szeressétek az üldözőket, igyekezve, hogy megnyerjétek őket Krisztusnak."

Erőteljesen képviseli a keresztyén hit igazságát a hamis ideológiákkal szemben más könyveiben *(Marx és a Sátán, Válaszom a moszkvai ateistáknak, Isten létezésének bizonyítékai)*. Saját népét sem hagyja mondanivaló nélkül (*Krisztus a zsidóság útján*), az *Útban a csúcsok felé – Száz börtönmeditáció* pedig a magán-zárka „terméséből" való válogatás.

A kommunista rezsim megdőlése után, 1990-ben feleségével hazalátogatott Romániába. A Mártírok Hangja Bukarestben megnyitotta a Stephanus Könyvkiadót, nyomdával és könyvesbolttal, hogy keresztyén irodalmat terjesszenek.

A börtönévek alatt szerzett súlyos neuropátiája miatt nem tudott járni, ezért élete utolsó öt évét ágyban töltötte. 1999 tavaszán Isten egy szép találkozással ajándékozta meg idős harcosát és feleségét: egykori fogolytársa, *Visky Ferenc* lelkipásztor látogatta meg őket torrance-i otthonukban. Nevetve emlegették fel, hogyan vitatkoztak a börtönben, hogy melyik is ajándékozta meg a másikat egy szvetterrel. Majd a látogató elővett egy darabka rabruhaszövetet, amelyre ez volt hímezve: „Az elveszettet megkeresem..." (Ez 34,16) Íme, a csíkos rabruha is válhat Isten hűségének tanújává!

Sabina 2000. augusztus 17-én, Richard 2001. február 17-én hunyt el. Isten „általános útmutatója" és hűséges társa célhoz ért.

ADORJÁN KÁLMÁN

A szerző erdélyi református lelkész, a Bethánia CE világszövetség elnöke.

Igehirdetés-részlet Luthertől

„Szívem vergődik keblemben, halálos rémület fogott el." (Zsolt 55,5)

A legnagyobb kínszenvedés a szív gyötrelme. Ha a testet éri valami szenvedés, az még csak elviselhető. Sőt, ezalatt a szív esetleg még örvendezni is tud, megvetve minden külső szenvedést. Mert mikor csak a test szenved, az jó megosztás és csak fél szenvedés, melyben a szív öröme még ép maradhat. De mikor minden csak a szívre nehezedik, ember legyen, aki azt elhordozza. Különleges kegyelem és erő kell ahhoz.

De hát miért is enged Isten ilyen szenvedést az ő szeretteinek?

Először, hogy megóvja őket az elbizakodástól. Nehogy a nagy szentek [...] magukban bizakodva éppen ezen bukjanak el. [...] Hogy lássák, milyen gyöngék önmagukban, hogy semmire se volnának képesek, ha Isten tiszta kegyelme meg nem tartaná őket.

Aztán azért is bocsát Isten az övéire szenvedést, hogy példaként használhassa őket. Az elbizakodottaknak rettentés gyanánt, a kétségbeesetteknek vigasztalásként.

Végül pedig rá akarja szorítani az ő szentjeit a legfőbb vigasztalás keresésére: hogy megtalálják Krisztust, s nála maradjanak.

Ki is volt az egyház ellensége?

Kún Kaiser József élete

Kún Kaiser József 1914-ben született német gyökerű családban Mezőberényben. Édesapja cserép- és téglagyáros volt, aki két év múlva elesett az olasz fronton. Felesége *Kovács Katalin*, akivel három lányuk született.

1933 és 1937 között járt a soproni teológiára, majd egy évig ösztöndíjas volt Koppenhágában és Oslóban. Onnan hazatérve először Nagytarcsán volt népfőiskolai nevelő, majd Sopronban a teológián német lektor, dékáni titkár. 1942-től Szegeden, 1943-tól Óbudán volt segédlelkész. 1945-től a gyülekezet hívására visszatért, és 1977-ben bekövetkezett haláláig Mezőberényben az I. kerületi német gyülekezet lelkészi állását töltötte be.

*Sztehlo Gábor*ral közösen utaztak Finnországba, hogy a népfőiskolai munkát tanulmányozzák. Beszélt németül, dánul, svédül és norvégul.

Széles teológiai érdeklődéssel rendelkezett, sok cikket, tanulmányt, korreferátumot írt. Főbb témái az Isten igéjéről szóló tanítás, a gyónás, az egyházfegyelem és a lelkészi szolgálat voltak. 1952-ben benyújtotta a teológiára *Az evangélikus keresztyén egyházfegyelem* című, kétszázhuszonhárom oldalas dolgozatát doktorálás céljából. Akkor formai okok miatt nem foglalkoztak vele. 1964-ben kérte *Káldy Zoltán*t, hogy megvédhesse dolgozatát. A püspök ezzel utasította el: „A doktori fokozatot abból a célból hoztuk újra vissza a teológiára, hogy olyan dolgozatokat írjanak a lelkészek, amelyek Magyarországi Evangélikus Egyházunkat segítik azon az úton, amelyen a szocializmusban jár. Tehát erősen aktuális jellegű munkákra számítunk, és nem általános teológiai problémákkal foglalkozókra." Kún Kaiser József 1964-ben valóban „nem volt aktuális". Hasonló sorsa volt az 1950-ben a gyónásról írt dolgozatának is. Akkor *Vető Lajos* és *Dezséry László* azonnal a megjelentetését ígérték, majd két év múlva már „nem volt időszerű". Ekkléziológiai alapvetését egy Dániáról, Izlandról és Grönlandról írt dolgozatában így fogalmazta meg: ez a három ország „az északi keresztyénségnek ahhoz a tömbjéhez tartozik, ahol a reformáció azzá lehetett, amivé Isten szánta: megújította, mint kovász a tésztát, az egész népi életet". Halálakor kétezerkétszáz kötetes teológiai szakkönyvtár maradt utána.

A mezőberényi gyülekezetben még Németországból hozott hagyományokon alapuló német nyelvű liturgiát használtak 1944. október 6-ig, amikortól is azt az oroszok betiltották. Kún Kaiser József 1954-ben újra bevezette, amiért őt az ÁEH békéscsabai előadója, *Gregor György* életveszélyesen megfenyegette. Szavai szerint Kún Kaiser József „fasiszta, népellenes, német pap". **Ennek ellenére a vasárnap délutáni istentiszteletek továbbra is németül, ezzel a liturgiával folytak.** Később Kún Kaiser József magyarra fordította (fennmaradt a gyönyörű kézírásos *Agendá*ja), és az énekes liturgiát minden istentiszteleten bevezette.

1946. április 4-én a falu vezetői népítéletet szerveztek ellene. Huszonnégy órán belül el kellett hagynia a falut, egyébként felakasztással fenyegették meg. Kún Kaiser József gyorsan *Ordass Lajos* püspök segítségét kérte, aki azonnal tiltakozott az állami szerveknél. A lelkésznek nem esett bántódása, de csak három hónap után szolgálhatott újra. Később vált világossá, hogy eltávolításával akarták előkészíteni a németek kitelepítését, mert attól tartottak, hogy jelenlétével zavart kelt. Ekkor fogalmazták meg ellene ezt a minősítést:

Konfirmandusokkal 1955-ben

Konfirmandusokkal 1971-ben

„népellenes, kulák- és Volksbund-barát, származása miatt megvetendő, politikai priusszal rendelkező, megfigyelés alatt álló személy". **Ezek a jelzők különkülön is okozhatták valaki vesztét azokban az években.**

1947. július 29-én körülbelül ötszázötven személy tért vissza Mezőberénybe a Szovjetunióból kényszermunkáról. Ekkor hálaadó istentiszteletet tartottak, azóta ezen a napon hagyománnyá vált ez a megemlékezés.

Az 1950-es évek elején Mezőberénybe kilencszáz embert telepítettek ki Budapestről és környékéről, többségében értelmiségieket. Kún Kaiser József felkereste őket, és tartotta velük a kapcsolatot, próbált lelki támaszuk lenni és vigasztalást nyújtani. Egy idős hölgy egyszer meghagyta, hogy ha meghal, csak a lelkész mehet be a szobájába. Ez így is lett, Kún Kaiser József egy nagy összeget talált nála, amely így eljutott az elhunyt örököseihez.

Kún Kaiser József tagja volt az egyház lelkészképesítő bizottságának. 1955 novemberében egy fiatal kolléga egyik dolgozatát nagyon gyengének és politikailag vonalasnak tartotta, ezért annak elutasítását javasolta. Az érintett ezt a bírálatot rendkívüli módon sérelmezte, és az ÁEH-ban panaszt tett Kún Kaiser József ellen. Dezséry László annyira felháborodott, hogy fegyelmi eljárást indított ellene, állásából felfüggesztette, és a gyülekezetbe helyettest küldött ki. Ekkor fizikai munkára kényszerült, részt vett az aratásban. A fegyelmi tárgyalását *Ottlyk Ernő* teológiai tanár vezette, aki szerint „Kún Kaiser József lelkész az Evangélikus Egyház ellensége". Erkölcstelenséggel, nyilvánvaló hazugságokkal vádolták. A tárgyalásra a mezőberényi gyülekezetből közel nyolcvan ember utazott Békéscsabára, hogy meghallgathassák a „vádakat". A második tárgyaláson kényszeráthelyezésre ítélték. **A gyülekezet tagjai két levelet is írtak, amelyekben a lelkészhez való ragaszkodásukat fejezték ki,** egyet az egyházi vezetőknek, a másikat az ÁEH-ba. Ezeknek 1062, illetve 803 aláírója volt. '56 szeptemberében a mezőberényi gyülekezet közgyűlést tartott, amelyen újra lelkésszé választották Kún Kaiser Józsefet, a helyettest pedig elküldték. Szeptemberben – a változások előszelei hatására – Dezséry visszamenőleges hatállyal felmentette a vádak alól.

1977-ben Kún Kaiser József egy egyszerű műtét miatt Budapesten tartózkodott. Az első altatás nem sikerült, a második próbáig volt egy hete. Ekkor felkereste otthonában Ordass Lajost, gyónt neki, és feloldozást is kapott. A püspöktől megtudta, hogy *Terray László*tól Norvégiába menet a repülőtéren iratokat koboztak el. Ezen nagyon felidegesítette magát, mert Terray előzőleg Mezőberényben is járt, bár onnan iratot nem hozott magával. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy hatvanhárom éves korában – még a kórházban – egy infarktus következtében hirtelen elhunyt. Porai a farkasréti temetőben várják a feltámadást.

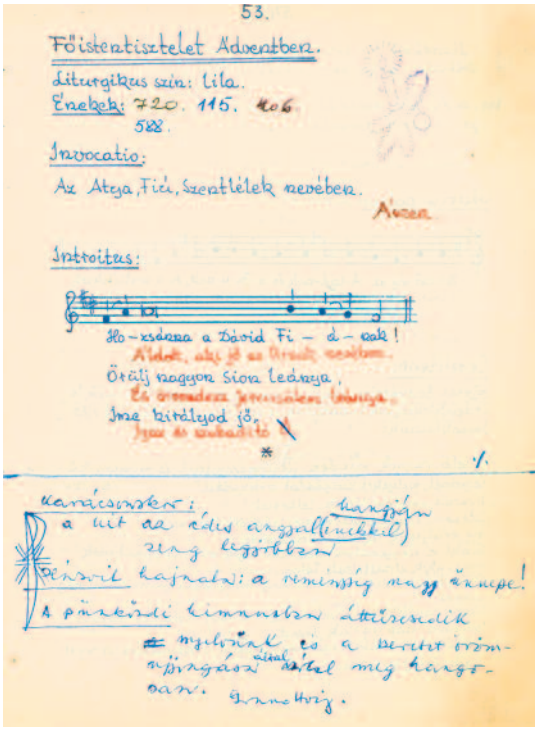
53.
Főistentisztelet Adventben.
Liturgikus szín: lila.
Énekek: 720. 115. 406
588.
Invocatio:
Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében.
Ámen
Introitus:
Ho-zsánna a Dávid Fi-a-nak!
Áldott, aki jő az Úrnak nevében.
Örülj nagyon Sion leánya,
Íme királyod jő.
Karácsonykor:
a hit az édes angyal(énekkel) hangján
zeng legjobban
Pünkösd hajnalán: a reménység nagy ünnepe!
A pünkösdi himnusban áttörésre lelik
szívünk és a bennünk örömpöngésen keresztül míg hangzik.
Szombathely.

Kun Kaiser József **Agendájából**

Lelkészi naplóját *Köhler Júlia* felhasználta Mezőberény történetéről írt munkáiban.

Ki az egyház ellensége? Az, aki hűségesen kitart az evangélium mellett a gyülekezetében, vagy az, aki végrehajtja az állami akaratot az egyházban?

IFJ. ZÁSZKALICZKY PÁL

Források:
Evangélikus Országos Levéltár, Kún Kaiser hagyatéka
Ordass Lajos: *Önéletrajzi írások*, folytatás

Zsuzsanna lánya esküvőjén 1977-ben

A gyülekezeti tisztikarral 1959-ben

A presbitériummal

Keresztyén orvosként Isten küldetésében

Dr. Győri Józsefné dr. Drenyovszky Irén gyermekorvosi praxisát 2017-ben, ötvenhét év után fejezte be, de még mindig aktív számtalan keresztyén megmozdulásban, szolgálatban. Ezek közül szívügye a közel három évtizede megalakított, keresztyén egészségügyieket összefogó szervezet, a Keresztény Orvosok Magyarországi Társasága (KOMT).

Mi vezetett a Keresztény Orvosok Magyarországi Társaságának megalakulásához, amelynek alapító tagja és tiszteletbeli elnöke?

Jellemző, hogy ha valaki keresztyénként dolgozik az egészségügyben, akkor a kollégák között keresi, hogy ki az, aki szintén hisz Jézus Krisztusban, és az ő vezetésével próbál segíteni a rábízottakon. A KOMT megszervezése több szálon indult el. Budapesten a Haller téren jöttek össze a római katolikusok, de volt az evangélikus és a református egyház körül is egy-egy csoport. Északkelet-Magyarországon egy másik szerveződés fogta össze Göncruszkán és Miskolcon a debrecenieket, nyíregyháziakat. Az egyetemek szinte minden évfolyamán voltak olyan orvostanhallgatók, akik igyekeztek egymással tartani a kapcsolatot és keresni azokat az oktatókat, akik keresztyének.

Különböző szakok és korosztályok képviselői találkoztak, amikor 1989. február 11-én mintegy száz ember egy már előkészített alapszabály szerint hivatalosan megalakította a KOMT-ot. Segítségünkre voltak külföldi példák és a Keresztyén Orvosok Nemzetközi Társaságával való kapcsolat. 1981-ben drezdai konferenciájukon nemcsak keletnémetekkel találkoztunk, hanem jöttek előadók Nyugat-Németországból, Angliából és Svájcból is. Akkor nagyon felbátorodtunk, és szerettük volna, ha a mi országunkban is lehetne konferenciákat szervezni, és működhetnének keresztyén egészségügyi intézmények. Szerettük volna nyilvánosságra hozni a Szentírás szerinti etikai állásfoglalásainkat.

Másképp éli meg a gyógyítás hivatását egy keresztyén orvos annak fényében, hogy Isten is ezt teszi?

Nemhogy Isten is gyógyító, hanem elsősorban ő a gyógyító. Ő gyógyít, ő teremt, ő a rendezője mindennek, ő ad újjászületést. Ebből kell kiindulnunk a munkánk során. Az orvosi munka csak úgy igazi, ha számításba veszi, hogy a ránk bízott ember test, lélek és szellem, amelyek egy egységben vannak. A legalapvetőbb a pneuma, a szellem, amellyel az ember a Teremtőjéhez kötődik.

Hiába gyógyul meg súlyos, tályogos tüdő- és mellhártyagyulladásból egy gyerek, ha később teljesen kificamodott életet él, és elrontja az Istentől visszakapott életét. Akkor van igazi gyógyulás, ha egy ember testileg, lelkileg és szellemileg megújul, és Istennel kapcsolatban élhet, mert akkor az élete örök életben folytatódik.

Hogyan tudta orvosként megvalósítani a test, a lélek és a szellem hármas támogatását?

Isten megadja azokat a lehetőségeket, amelyekkel viszont élni kell. Hat évig dolgoztam a budapesti László kórházban. A feszített munkatempó és a súlyos betegek mellett lelki beszélgetésekre nem nagyon volt mód. De arra azért volt lehetőség, hogy az ember úgy közöljön örömteli vagy szomorú dolgokat, hogy abból az érintettek megérezzék Isten szeretetét, hatalmát és valóságát.

Később iskolaorvos és házi gyermekorvos lettem Kispesten, éppen abban a kerületben, ahol annak idején az édes-

apám hitoktató és édesanyám védőnő volt. Tudták, hogy hogyan gondolkodom, és kérdeztek. Arra nagyon ritkán volt mód, hogy az ember igével megtérésre hívjon valakit, de átélhettem azt, hogy egy kis láncszem vagyok a folyamatban.

A saját életében hogyan történt a döntés Krisztus mellett?

Hívő családban nőttem fel. Természetes volt, hogy ha öröm vagy nagy nehézség volt a családban – háború, betegség, édesapám elvesztése –, mindig abban a hitben tudtam átélni, amelyet édesapámtól tanultam otthon. Imádkozva, énekelve éltük át a bajokat Isten kezében.

Mégis nagy dolog volt, amikor tizenegy évesen egy konferencián ezt az igét kaptam: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!" (Ézs 43,1) Olykor előfordul, hogy az embert szíven üti valami, amit hall, és úgy érzi, hogy ezt Isten direkt neki mondta. Ezek a szavak életté válnak, bizonyosság járja át az ember testét, lelkét, szellemét arról, hogy a megváltottja az Úrnak, az övé.

Nagyon fontosnak találom, hogy hitben neveljük a gyerekeinket, de tudnunk kell, hogy Istennek nincsenek unokái – neki gyermekei vannak. A személyes újjászületésükért kell imádkoznunk, és az Úr megadja, mert neki az a célja, hogy boldogok legyünk, és örök életünk legyen.

Az élet- és magzatvédelem különösen is szívügye. Gyermekorvosként találkozhatott olyan fiatalokkal is, akik akaratlanul teherbe estek. Mit tehet ilyenkor egy gyermekorvos?

Sajnos ma az emberek többsége nem ismeri a Szentírás szellemiségét, hozzáállását ehhez a kérdéshez. Megesett, hogy a fiatal nem kívánt terhessége kapcsán az édesanyjával érkezett a rendelésre. Próbáltam rávezetni a helyes döntésre, és úgy tűnt, hogy ő érti a dolgot, de az anya közbeszólt, hiteltelenítve az egészet, amit addig mondtam.

Adjunk hálát azért, hogy van lehetőség a hitoktatásra, és gondoljunk azokra, akik fiatalokkal foglalkoznak, hogy világosan, bátran és tisztán tudják az Isten jóindulatú, boldogságra irányuló tanácsait közvetíteni. Szomorúan látom, hogy ma a fiatalok évekig össze-vissza élnek párkapcsolatban, nem tudnak dönteni, nem mernek gyermeket vállalni. Ha nem Isten szerint választanak társat, és nem a házasságban élik meg Isten ajándékaként a szexualitást, akkor nagyon sok örömtől esnek el. Nagyon komolyan kellene venni, hogy küzdjünk minden olyan eszmeiség ellen, mely ezt elvitatja.

Az egyik gyermekgyógyászati folyóiratban megjelent cikkben egy nem egészségügyben dolgozó ember arrogáns módon utasította a gyermekgyógyászokat és a pedagógusokat, hogy kicsi kortól kezdve ismertessék meg a gyerekekkel a nem a természet törvénye szerinti nemi életet, hogy ha esetleg később kiderül, hogy a hasonló neműekhez vonzódik, akkor ne érezze magát hátrányos helyzetben. Rögtön eszébe jut az embernek a Szentírásból, hogy mit érdemel az, aki megbotránkoztat egy gyermeket: kössenek malomkövet a nyakába, és vessék a tenger fenekére.

Nemhogy Isten is gyógyító, hanem elsősorban ő a gyógyító.

A gyermekek a maguk csodálatos ösztöneivel születnek és készülnek a játékaik során a férfi és női szerepre. Ha mi ezt elvesszük tőlük, és téves dolgokra oktatjuk őket, akkor az valami rettenetes. Tulajdonképpen az igazi barátságot lopjuk el tőlük. Az ember tizenévesen nagyon jól megérti magát az azonos nemű barátaival. Ebben szó nincs szexualitásról, ez az életre szóló barátságok kialakulásának az ideje. Ha ilyenkor valaki azt mondja, hogy „te biztosan a hasonló neműekhez vonzódsz", akkor meglopja a gyereket, elveszi tőle a tiszta barátságot. Olyan hibás útra tereli, melynek a nyomorultja lesz, mert az élet törvénye áll, és a megszegésének megvannak a következményei.

Milyen módon küzd a KOMT a megfogant élet elvétele ellen? A Kiáltás az Életért elnevezésű szekciójuk ennek szolgálatára jött létre.

A Kiáltás az Életért kezdeményezői, *Ed* és *Zsuzsa Bergs* azért kerestek meg bennünket, mert tudták, hogy mi is küzdünk a magzatok életéért. Ők arra törekedtek, hogy huszonnégy órás telefonszolgálatot működtethessenek, hogy a bajba jutottak hívhassák őket, legyen náluk terhességi teszt és egyéb segítség. Később annyira kiterjedt a szolgálatuk, hogy kiváltak a KOMT-ból, és egy tőlünk független alapítványt indítottak, de a kapcsolatot megtartottuk. Hozzájuk irányítjuk a bajbajutottakat, mert ott gyakorlati segítséget kapnak.

Azért is küzdöttünk, hogy létrejöjjön egy keresztyén szülészet, amelynek szülészei annyira tisztelik az életet, hogy merik vállalni, hogy aláírásukkal azt kérik, hogy ne kelljen abortuszt végezniük. Akik eddig ezt kérték, azok emiatt hamar kikerültek a szülészetről marginális helyekre. A közeljövőben a Bethesda kórházban fog megvalósulni az első életvédő szülészet, amely tudományos központja is lehet az életvédő szülészeknek, akik Istentől kapott szeretettel szeretnének bánni a várandós anyákkal és a családokkal.

Lehet ma a Biblia tekintélyére hivatkozni? Kapunk belőle tanácsot családalapítás, gyermekvállalás témakörben?

Én úgy gondolom, hogy feltétlenül. Ha a Szentlélek arra ösztönöz, hogy bibliai igékkel bátorítsunk valakit, akkor tegyük meg bátran, mert nem tudhatjuk, hogy éppen az a mondat fogja-e szíven találni vagy ad neki erőt. Az élet sokszor igazolja, hogy nem volt hiábavaló a tanúságtétel Isten szeretetéről, még akkor sem, ha az adott pillanatban úgy látszik, nem ért célba.

Mit tehetünk hívő emberként a következő nemzedékért?

Szeressük őket olyan Istentől kapott szeretettel, amelyben benne van a tisztelet is. Nemcsak olyan értelemben, hogy abból a kisgyermekből egyszer majd tiszteletre méltó felnőtt lehet, hanem hogy ő olyan valaki, akiért meghalt Krisztus. Tiszteljük és szeressük őket, akkor Isten megadja, hogy az aktuális helyzetben mit mondjunk neki, hová vigyük el, ahol hallhatja az igét, és biztos pontra lelhet.

Sok ember van manapság, akiket a gyereksírás fokozottan ingerel, mert a sok elvégzett abortuszban egyre többen érintettek. A gyereksírás emlékezteti őket arra, hogy az ő gyerekük nem sír. A magyar kifejezés is negatív: „védekezés". Hát ki az a gyermek, hogy védekezni kell ellene?

Azt tudom mindenkinek javasolni, hogy legyen Isten a családi életünk középpontjában. Ehhez igazítsuk a napirendünket, az ünneplésünket. Olvassunk igét és énekeljünk együtt. Istennek különleges ígéretei is vannak: ő ott lesz közöttünk, ha hívjuk, és meghallgatja, ha ketten vagy hárman ugyanazért könyörögnek. Ilyen ígéretünk is van! Ez a házasságok megtartására, a békességre, örömre, megbocsátásra szolgál.

ERDÉSZNÉ KÁRPÁTI JUDIT

Szól a vészharang

Téved, aki azt gondolja, hogy én kongatom a vészharangot. A vészharang tőlem függetlenül szól. Halljuk-e? Biztos vagyok abban, hogy van fülünk, csak éppen olyan sok zaj vesz körül bennünket kívülről, belülről, hogy már a félrevert harang figyelmeztetését.

TRAGÉDIA

Egy református lelkipásztor a parókia udvarán felakasztotta magát éppen aznap, amikor a Kossuth Rádió református félórája leadta a bizonyságtételét. „Nyilván senkire nem lehet a felelősséget áthárítani, de az eset a szervezett lelkipásztori hivatásgondozás hiányát egyértelműen felszínre hozta. Az öngyilkosságok csupán a jéghegy csúcsát jelentik, lelkészi közösségünk tagjai tömegesen kiégnek, házassági válságban vannak, vagy nem érzik magukat a helyükön" (részlet egy nyílt levélből). Sajnos a Magyarországi Evangélikus Egyház sem kivétel ez alól.

A FELSZÍNRŐL A MÉLYBE

Nem lényegtelen, hogy a tragikus körülmények között meghalt református lelkész cselekedetének mik voltak a kiváltói. Minden ilyen tragédia mögött felgyülemlett lelki terhek sokasága sorjázik, és mindig van egy utolsó csepp. Ugyanez elmondható a másféle tragédiákba torkolló lelkészi válságokról is: válás, családi krízisek, szenvedélybetegségek, és nemcsak a tragikus végkifejlethez jutó válságokról, hanem a meglepően nagyszámú pályaelhagyásról is. Ez utóbbinál érik hónapokon, éveken keresztül, míg egy álmatlan éjszakán megszületik a döntés: elég volt!

Ha kilépünk a konkrét esetek szorításából, szembe kell hogy találjuk magunkat egy komoly krízissel, amelyet vagy szőnyeg alá söprünk, vagy engedjük, hogy Isten Szentlelke szembesítsen vele, hogy imádságban az okok feltárását és a megoldást is elkérhessük tőle.

A LELKÉSZKRÍZISEK KÚTJA NAGYON MÉLY, AKKOR IS, HA NEM MINDENKI JUT EL AZ ALJÁIG

Igaz, hogy sok lelkész kiteljesedve, boldogan végzi szolgálatát, amelyben sok öröme van, de ez nem jelentheti azt, hogy a lelkészkrízisekről ne beszéljünk, hogy okait, hátterét, összefüggéseit és megoldásait mennyei édes Atyánk segítségével és a Lélek vezetésével ne keressük.

Tudom, hogy a krízis minden okát nem lehet feltárni, hogy az egyház sem tud mindig segíteni és mindent megoldani, de nagy mulasztást követnek el az egyház vezetői és tagjai (én is), ha a feltárásban és a megoldáskeresésben nem teszik meg a lehető legtöbbet, nem világítanak le a mélységbe nem ereszkednek le az ott lévőkért.

Háttérképek – gyakorló lelkészeinktől hallott információk alapján

TEOLÓGIAI TANULMÁNYOK KIFORRATLANUL

Sok fiatal elvégzi a középiskolát, és a vége felé felteszi a kérdést: mihez kezdjek ezután? Vajon tizennyolctizenkilenc évesen hányan mennek azzal az elkötelezettséggel teológiára, hogy „lelkész szeretnék lenni egy életen át"; és az a néhány, aki ezzel az elhatározással megy, tudja-e, hogy mi vár rá?

Az anglikán egyháznak van egy hitvalló, evangelikál irányzata, amely teológiai fakultással is rendelkezik. Három, öt, tíz év világi munka, más felsőfokú diploma után mehetnek a hallgatók a teológiára. Ekkor már sokkal kiforrottabb a személyiségük, elkötelezettebbek, céltudatosabbak, és van ismeretük arról, hogy mit váltanak fel a lelkészi szolgálattal.

LELKÉSZKÉPZÉS, ELSZAKADVA A REALITÁSOKTÓL

Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen nem klasszikus értelemben vett lelkészképzés folyik, hanem némi gyakorlati teológiát leszámítva a teológiai és más társtudományok oktatása. Hogy ezzel mennyire készítik fel a ma már missziós terepnek számító magyarországi szolgálatra a fiatalokat, azzal kapcsolatban – a hatodik gyakorlati év bevezetése ellenére – vannak kétségeim.

A LELKÉSZEN LEHET LEVERNI MINDENT

A gyülekezeteket klerikus és laikus vezeti, azaz lelkész és felügyelő. Ők az elnökség, a kibővített vezetőség pedig a presbitérium. A gyülekezet fölött ott áll az egyházmegye, az egyházkerület és az országos egyház. Amennyiben gond van egy gyülekezetben, akkor a megye és a kerület kizárólag a lelkészt veszi elő, őt kéri számon. A felügyelőt soha, a presbitériumot pedig ha elvétve el is marasztalják, akkor sem neveket említve. Pedig a felelősség közös, csak a számonkérés és a szankcionálás egyoldalú. Ez az egyoldalúság logikus, csak nem biblikus. Azért logikus, mert ma az egyházban tömegessé vált az a jelenség, hogy a gyülekezeti tagoknak könyörögni kell, hogy vállaljanak tisztséget. Ők a kényszerpresbiterek, kényszergondnokok, kényszerfelügyelők, kényszerpénztárosok, kényszer számvevőszéki vezetők. Tessék végiggondolni, hogy mennyire lehangoló a lelkésznek, ha a legközvetlenebb „munkatársai" vélt vagy valós hibák esetén nem marasztalhatók el, ellenben ő mindenért felelősségre vonható! Mai kifejezéssel: egyedül viszi el a balhét.

LELKÉSZT NYOMORÍTÓ PRESBITEREK

Ez nem általános, de létező probléma. Azt is tudom, hogy olykor kettőn áll a vásár, és a lelkész maga is tehet a feszültségről, de mindig ő a kiszolgáltatottabb.

Vajon az egyházi felettesek minden esetben pártatlan vizsgálatot végeznek, ha tudomásukra jut, hogy egy gyülekezetben milyen állapotok uralkodnak? Minden esetben megvédik a lelkészt, ha a vizsgálat kideríti, hogy a lelkész nem felelős a saját megnyomorított állapotáért? Minden esetben arányos elmarasztalás történik, ha a lelkész is felelős és a presbitérium vagy annak egy része is? A lelkész megnyomorításának okait nem lehet felsorolni, mert annyifélék lehetnek. Azért két elrettentő, a való életben elhangzott, szélsőséges presbiteri kijelentést megemlítek:

– A lelkész főnöke (így, szó szerint) a felügyelő, ezért a lelkész köteles a felügyelőnek engedelmeskedni, utasításait betartani.

– A lelkészt a presbitérium alkalmazza (így, szó szerint), ezért azt kell végrehajtania, amit a presbitérium mond.

CSINÁLJA A LELKÉSZ, AZÉRT FIZETJÜK

Pályázás, építkezés, felújítás, javítás, pénzügyek, könyvelés, gépkocsi üzemben tartása és az ezekkel kapcsolatos előkészítő, szervező, ellenőrző, lóti-futi munkák a kis gyülekezetekben (csak ott?) a lelkészek nyakába szakadnak. El lehet képzelni, hogy a több összevonással kialakult, egylelkészes gyülekezetben mi hárul a lelkészre, mit várnak el tőle. Sokan úgy gondolják, hogy „a lelkésznek csak vasárnap van munkája, a többi napon ráér, meg különben is azért fizetjük, hogy a gyülekezet dolgait vigye előbbre". Mindezek a lelki munka kárára mennek, és belső, lelki meghasonlást okoznak a lelkészben, mert más lenne a feladata, de ahogy azt a szíve diktálja, úgy nem tudja végezni. A meghasonlás pedig krízist okozhat. A krízis pedig következményekkel járhat.

A LELKÉSZ MUNKÁJA NAGYRÉSZT NEM LELKÉSZI MUNKA

Egy lelkész hatvanöt éves kora előtt kérte a nyugdíjazását. Városi gyülekezetben szolgált, ahol jól érezte magát, de négy évtizedes szolgálatának vége felé már munkájának hetven százaléka nem lelkészi munka volt, és évről évre rosszabbodott a helyzet. Pedig nem volt teljesen segítség nélkül a gyülekezetében.

Lehet persze közegyházi segítséget is igénybe venni, de ezeknek a segítségeknek az igénybevétele rengeteg idő, és a lelkésznek nincs embere arra, hogy a tennivalókat „lepasszolhassa" egy-egy gyülekezeti tagnak, és országos segítséggel ők végezzék el az elvégzendőket.

Sorolhatnám az elképesztő példákat, hogy miket kérnek a lelkészektől, akik közül többen felteszik a kérdést: Ezért végeztem teológiát, ezért lettem lelkész?

Két lelkészünk a Felvidéken szolgál. *Bálintné Varsányi Vilma* nyugdíjasként, önkéntesként, *Ferenczy Erzsébet* pedig kiküldött missziós lelkészként. Mindketten így fogalmaznak: „Felszabadultam a parókusi terhek alól." Most élhetik meg valóságosan azt, amire az Úristen elhívta őket négy évtizeddel korábban.

VAN IS HELYETTES, MEG NINCS IS

A helyettes nem keresése és/vagy nem találása többek felelőssége. Lehet a lel-

készé, az esperesé (akinek a törvény szerint erről gondoskodnia kell), a gyülekezet felügyelőjéé, presbitereié.

Elrettentő példák:

– Tudok olyan lelkészről, aki tizenhét évig nem ment szabadságra;

– olyanról, aki új szolgálati helyén az első három évben helyettes nélkül tartott meg minden istentiszteletet, ami az ő esetében a társult egyházközségek és szórványok miatt évi kétszázhúsz-kétszázharminc alkalmat jelentett.

– Hallottam olyat, hogy a lelkész szabadságra akart menni, és ezt bejelen-

tette az esperesének. Az esperes pedig azt válaszolta: Elmehetsz, de helyettest nem tudok adni.

– Volt olyan presbitérium, amely azt mondta a lelkész szabadságigényére, hogy elmehet, de a helyettest nem tudják fizetni (tiszteletdíj, utazás, ha kell, étkezés és szállás).

– Hallottam véleményt egy hangadó presbitertől, aki kisvállalkozó, hogy a vállalkozása őt sem engedi szabadságra évtizedek óta, akkor a lelkész miért akar menni?

Esperes, felügyelő, presbiter nemcsak bántással vétkezhet a lelkésszel szemben a „szeresd felebarátodat" krisztusi törvény ellen, hanem akkor is, amikor annak szükségleteit csak anyagi téren látja. A lelkész kiéghet, házassága megszürkülhet, sőt elfojtott indulatok helye lehet, gyerekeivel a kapcsolata formálissá válhat, ha a testi, lelki felüdülés lehetőségével nem él vagy nem tud élni.

LELKI MEGERŐSÖDÉSSEL

Lelkészeknek, akik az Isten–ember kapcsolatban az emberi lélek megújulásának szükségességéről olyan sokat tudnak, tudniuk kell, hogy erre nekik is szükségük van. Tudatosan be kell tervezniük és meg kell valósítaniuk, mert nemcsak testüknek van pihenésre, kikapcsolódásra szüksége, hanem lelküknek is a megújulásra.

Tapasztalatom szerint háromféle lelkészi hozzáállás van:

1. Erre nem neki van szüksége, hanem neki kell mások lelki megújulásában Isten eszközeként részt venni.

2. Szüksége lenne rá – őszinte pillanataiban be is vallja –, de ezt mélyen a tennivalók „meddőhányója" alá temeti évtizedeken keresztül.

3. Tudja, hogy szüksége van rá, és tesz is érte. Időről időre elmegy konferenciákra, csendeshetekre, evangelizációkra.

A lelkész számára egy „lelki szanatóriumban" eltöltött idő – lehetőleg házastársával – több mint hasznos. A kiégésre, a gépiesen végzett lelkészi szolgálat okozta lelki torzulásokra és más lelkészi (és nem lelkészi) lelki bántalmakra legjobb „gyógyszer" időnként elvonulva, a megszokott környezetből kicsit kiszakadva az evangéliummal élni.

PIHENŐ IDŐSZAK

Egyre többet beszélnek arról, hogy *x* év szolgálat után a lelkésznek el kellene menni *y* hónap fizetett távollétre. Tudatosan nem szabadságot írtam, mert ebbe belefér az is, ha továbbképzi magát a teológiában, nyelvet tanul, kutatást végez, valamilyen dolgozatot vagy könyvet megír.

Egyre többet beszélnek arról, ami például Brazíliában az evangélikus egyházban már harminc évvel ezelőtt bevett gyakorlat volt. Tíz év után egy évre elmehetett a lelkész, az egyház pedig minden segítséget megadott, az aktív pihenésre helyszínkínálatot biztosítva belföldön vagy külföldön. Erről központilag kellene gondoskodni, mint ahogy a helyettesítésről is.

„Amikor mára már nyilvánvaló a gyülekezeti lelkészhiány az egyházban, akkor jössz ezzel?" – hallom a hangot. Igen, most, mert ha sok változtatás nem valósul meg – köztük a pihenőév vagy félév –, akkor még gyorsabban fog nőni a kiégett és/vagy pályaelhagyó lelkészek száma.

LELKI TESTVÉREK NÉLKÜL

A keresztyén embernek szüksége van lelki testvér(ek)re. Nagy dolog, ha a házastárs vagy felnőtt gyermek, esetleg még élő szülő lelki testvér is, de saját tapasztalatomból tudom, hogy az enynyire közeli rokon lelki testvér elfogult, túlzottan szubjektív. Ezért lenne szükség „külsős" lelki testvérre. A lelkésznek, akire nagy lelki terhek hárulnak, fokozottan szüksége van ilyen támaszra. A lelki testvér lehet egy másik lelkész, de lehet nem lelkész is. Volt lelkészemmel hetenként találkoztunk, imádkoztunk, beszélgettünk és öntöttük ki lelkünket egymásnak az Úr előtt.

Mennyivel kevesebb tudott vagy tudatalatti lelkészi lelki nyomorúság lenne, ha az „Egymás terhét hordozzátok, és így töltsétek be a Krisztus törvényét" (Gal 6,2) megvalósulhatna minden lelkészre nézve is!

LELKÉSZI LELKI KÖZÖSSÉG NÉLKÜL

Az egyik evangélikus egyházmegyében három fiatal lelkész jár össze havonta. Egy másik evangélikus lelkész mesélte, hogy egy projekt kapcsán került kapcsolatba négy fiatal református lelkipásztorral. Ötször, hatszor találkoztak. Spontán öntötték ki szívüket a szolgálatukkal kapcsolatban egymásnak. Imádkozni is tudtak közösen. Kiderült, hogy a lelkészi terhek nem ismernek felekezeti határokat.

Lehet, hogy esperesnek, püspöknek, országos egyházi szervezetnek előbb kellene megkérdezni a lelkészt, hogy van-e lelkészi lelki közössége, mint azt, hogy miért késik a gyülekezeti adminisztrációval és a statisztikai adatok leadásával. Valódi lelkészi lelki közösségben bizonyosan hamarabb feltárulnának a szolgálatukkal, magánéle- tükkel kapcsolatos terhek, még mielőtt a „pohár túlcsordulna", és késő lenne.

NEM ELÉG A PSZICHOLÓGUS ÉS MENTÁLHIGIÉNÉS, HANEM LELKIGONDOZÓ KELL

Semmi bajom a pszichológusokkal és a mentálhigiénés szakemberekkel. A vőm gyakorló pszichológus, a húgom aktív mentálhigiénés szakember. Pontosan tőlük ismerem szakterületük határait és korlátait.

Ezért tartom fontosnak, hogy ahogyan minden gyülekezeti tagnak, úgy a lelkésznek is legyen lelkigondozója. A lelki testvér és a lelkészi lelki közösség már csaknem az. Mégis lehetnek olyan krízishelyzetek, amelyek lelkigondozót igényelnek.

Vannak-e az egyházban olyan lelkigondozók, akiknek szólhat a püspök vagy az esperes, hogy „légy szíves, látogasd meg XY-t, és beszélgess vele, hátha megnyílik neked"?

Sokszor hallottam, hogy a lelkészek lelkigondozója a püspök. Ha alkalmas rá, legyen. De nem mindenki alkalmas erre a feladatra, szolgálatra. Ez egy karizma. Nem felmenteni akarom a püspököket, de a mai egyházi légkör nem is alkalmas arra, hogy ők a kerületükben szolgáló lelkészek lelkigondozói legyenek. Melyik az a lelkész, aki, ha találkozik püspökével, elsősorban nem a feljebbvalóját látja benne? Így pedig nem fog működni a dolog.

NÉMÁN ÜVÖLTŐ KÜLÖNBSÉGEK GYÜLEKEZETEK KÖZÖTT

Az összevonások miatt nagy területen szétszóródott vidéki gyülekezetekben a lelkész csak „tűzoltást" tud végezni. Rohan egyik településről a másikra, megtart három-öt istentiszteletet, temet húsz-huszonöt faluban, hitoktat három-öt iskolában és óvodában, és emellett végzi azt a hetven-kilencven százaléknyi tevékenységet, melynem is annyira lelkészi munka. Mikor építkezne tehát? Nem téglaépületet, hanem a lelki házat. Az érzékenyebbeket ez megviseli. Mert ha húsz temetésre jut egy keresztelő és ötvenre egy esküvő, az nemcsak a vég árnyékát vetíti elő, hanem a fásultságét és a kiégését is.

ÖSSZEVONÁSOK: CSÖKKENŐ GYÜLEKEZETSZÁM, NÖVEKVŐ KILOMÉTEREK

Magyarországon a leginkább szórványosodó történelmi felekezet az evangélikus. A fogyó létszám fordított arányban van a növekvő kilométerekkel. Ki oldja ezt fel és hogyan?

Persze Jézus is elment az egy után, Jézusnál is a legnagyobb szám az egy volt. Az egy Zákeus, az egy Mária Magdolna, az egy samáriai asszony és így tovább. Az ilyen helyzetben lévő lelkészek minden bizonnyal a Mestert tartják példaképüknek kilátástalannak tűnő küzdelmeik közepette. Helyzetükben ő az erőforrásuk.

A megoldást az evangélikus egyháznak kell megtalálnia. Nemcsak nevében, hanem szolgálatában is Magyarországi Evangélikus Missziós Egyháznak kell lennie. Ehhez igazítani, változtatni a lelkészképzést, az egyházi törvényeket, a struktúrát, a missziós körzeteket, a laikusképzést, a finanszírozást és mindent.

Talán a bevallott vagy be nem vallott lelki el- és megfáradások, a magára hagyatottság érzése tűnőben lenne az érintett lelkészek egy részénél, ha látnák az ilyen irányú átalakítás jeleit.

FELEKEZETI BEFELÉ FORDULÁS HELYETT HÉTKÖZNAPI – DE MENNYEI – ÖKUMENÉ

Tessék megpróbálni bibliaórákat tartani ott, ahol öten, tízen vannak a templomban! Udvariasságból a templomba járók fele esetleg el fog menni az első alkalomra, de a másodikra már csak egy-kettő, és rövid időn belül elhal a kezdeményezés. Viszont a településen élnek más felekezetűek is. Nekik sem tart senki semmit a vasárnapi misén és/vagy istentiszteleten kívül. Mi lenne, ha felekezetközi biblia- és imakörök, beszélgetős körök lennének? Oda nem csak egy-két hívő és nem csak néhány hónapig járna.

Tessék megpróbálni evangelizációt szervezni ott, ahol öten, tízen vannak a templomban. Ha a szomszédos vagy távolabbi falvakból odafuvarozunk embereket, akkor esetleg lesznek tizenöten, húszan. De a településen élnek más felekezetűek is. Nekik sem szervez senki evangelizációt. Mi lenne, ha felekezetközi evangelizációk lennének?

Mi köze ennek a lelkészek lelkiállapotához? Annyi, hogy örömmel tölti el, hogy mégis van élet a sivatagban! Ha pedig örül a Szentlélek munkájának, akkor ez önmagában egy csodálatos prevenció vagy gyógyszer. Kis településeken ideális lélekformáló az is, ha nemcsak evangélikusokat látunk, hanem az embert, aki éhes a keresztyén tanításra, az evangéliumra.

HÁZASPÁROK, CSALÁDOK TERHEI, AHOL AZ EGYIKÜK (VAGY MINDKETTŐ) LELKÉSZ

A püspöki interjúban olvastam erről is. Legyünk őszinték, a hagyományos lelkészfeleségek időszaka lejárt. A ma aktív lelkészek felesége – hacsak nem maga is lelkész – házon, gyülekezeten kívül dolgozik. Ha nem kisgyermekkel vannak otthon, reggel elmennek az otthonukat jelentő parókiáról, és este hazamennek. Ekkor kezdődik a második műszak, mint a legtöbb dolgozó nőnek. A gyülekezet életében nem tudnak úgy részt venni, mint évtizedekkel korábban, pláne a háború előtt élt lelkészfeleségek. Ma már hasonlóképpen kell megemlékezni a lelkésznők férjeiről is.

A lelkészeknek pedig akkor van az igazi „műszakjuk", amikor a feleség (férj), a család otthon van, amikor együtt lehetnének. Este és hétvégén, ekkor is elsősorban vasárnap. Azt gondoljuk, hogy ez nem hat ki a lelkészre, nem frusztrálja őt? Alig találkozik házastársával, családjával.

A „BELSŐ SZOBA" HIÁNYA

Lehet, hogy ezzel kellett volna kezdeni a lelkészi krízisekről, válságokról szóló gondolatokat. A magam életéből tudom, hogy enélkül nem megy. Ezzel együtt sem könnyen, de nélküle egyáltalán nem. Az ellenség kiütéssel nyer, ha hosszabb időn keresztül a belső szoba zárva van, ha abban nem szólalhat meg az imádságot indukáló Lélek és az evangélium. Ez a lelkész saját felelőssége. Ezt püspök, országos egyház, zsinat nem írhatja elő, nem ellenőrizheti. A belső szoba elhanyagolása kihat a szolgálatra, a gyülekezetre, de legfőképpen a lelkészre.

ZÁRSZÓ HELYETT CSENDES SÓHAJTÁS

Kedves lelkész testvérek! A lelki egészségetek ápolását, fenntartását Isten rátok bízta. Vigyázzatok rá!

Kedves gyülekezetek! Vigyázzatok lelkészeitekre! Segítsétek őket mindenben! Imádkozzatok értük!

Kedves illetékesek! Tegyetek meg mindent ennek a mással nem helyettesíthető „csapatnak", a lelkészeknek a lelki egészségéért!

GARÁDI PÉTER

Kitekintés

Összeállította: Gémes István

Hongkong, Kína. *Joseph Zen* bíboros tiltakozott a vatikáni külügyes, *Pietro Parolin* külügyi titkár közlése ellen, amely szerint a Vatikán szabad kezet adna a kommunista államhatalomnak püspökök kinevezéséhez. Zen naivnak nevezte mindazokat, akik úgy gondolják, hogy a pártkormánnyal tisztességesen meg lehet egyezni.

Gütersloh, Németország. Felmérések szerint a német lakosság 55%-a elvárja a bevándorlóktól, hogy beilleszkedjenek az itteni társadalomba. A muszlimoknak csak 39%-a hajlandó erre.

Moszkva, Oroszország. A brazil labdarúgó válogatottnak megtiltották, hogy a küzdőtéren közös imaórát tartson, de ezt megtehetik az öltözőben. Ugyancsak nemkívánatosak a *Jézus él* vagy *100% Jézus* feliratok alsó ingeken vagy fejvédőkön.

Brüsszel, Belgium. 2019 végéig jelentkezhetnek egyének és egyházak a tervezett Európai Egyházi Napokra (a német *Kirchentag* mintájára). Ennek előkészítő bizottságát közjegyzőileg bejegyezték Belgiumban, és már eddig huszonnyolc egyház jelezte részvételi szándékát. Ugyancsak pályázhatnak egyházak, amelyek a megrendezés helyét és lebonyolítását biztosítanák.

Wittenberg, Németország. „Nincs kedvem olyan istentiszteleten részt venni, amely alig különbözik a tévéhírektől, vagy annyira banális, mintha felnőttek részére tartott gyerekistentiszteleten lennék" – nyilatkozta a helyi Luther-alapítvány egyik munkatársa a „politizáló egyházról".

Oxford, Nagy-Britannia. 1896 óta folynak ásatások az egyiptomi Al-Bahnasza városnál. Az eddig megtalált négyszázezer papirusztöredék között van az is, amelyen Márk evangéliuma 1. fejezetének 7–9. és 16–18. versei olvashatók. Ezt most könyv formában is megjelentették, mert bizonysága annak, hogy az újszövetségi iratokat már a Kr. u. 2. században is könyv formában tették közzé.

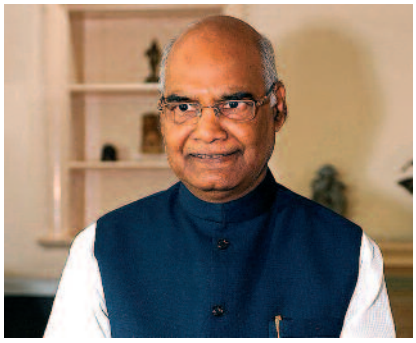

Újdelhi, India. *Ram Nath Kovind* államelnök „India szégyenének" nevezte, hogy nyolc férfi megerőszakolt és megölt egy nyolcéves kislányt. Az Indiában gyakori hasonló esetek ellen a politika és a rendőrség semmit nem tesz. Országszerte hatalmas tiltakozások zajlanak, de az elnök pártja erélyesen tiltakozott a tettesek elfogása és megbüntetése ellen.

Teherán, Irán. *Hasszán Rohani* személyesen fogadta és kitüntette a német *Klaus von Stosch* kutatót *Az iszlám kihívás* című könyvéért. A szerző a paderborni római katolikus tanulmányi intézetben rendszeres teológiát tanít.

Winterlingen, Németország. A svábalpokbeli községben ökumenikus sátoros evangelizációt rendezett a helyi evangélikus egyházközség, a Keresztény Ifjúsági Szövetség és a pietista Délnémet Gyülekezet a római katolikus gyülekezettel közösen. Négyszáz körül volt a látogatók száma. A helyi evangélikus lelkész szerint rendezvényük az EKD (Németországi Protestáns Egyház) nagyrendezvényeinek ellenpólusa is kívánt lenni.

Canberra, Ausztrália. Nagy dilemma előtt áll a római katolikus egyház. Az ausztrál parlament az összes párt egyhangú szavazatával eldöntötte, hogy 2018 áprilisától minden papnak jelentenie kell, ha gyónásnál szexuális visszaélésekről szerzett tudomást. A parlament szerint az állami törvény ebben az esetben felülírja a gyónási titkot. Elárult gyónási titkot viszont a római katolikus egyház kizárással büntet.

Vatikánváros. *Lorenzo Baldisseri* kardinális készíti elő az úgynevezett 2019-es Amazonas-zsinatot, amelynek fő témája az egyházi hivatalok kérdése lesz. A pápa azt kérte, hogy szabadon lehessen tárgyalni és vitázni a nők lelkésszé szenteléséről, házas papok alkalmazásáról, a lelkigondozás új útjairól. A tervezet szerint a zsinat mottója ez: „Amazonas – új utak az egyház és a teljes ökológia felé".

München, Németország. *Markus Söder,* az új bajor miniszterelnök elrendelte, hogy minden állami középület bejáratánál ki kell függeszteni a keresztet mint a keresztyénség szimbólumát. A rendelkezés a leghevesebb vitákat váltotta ki: egyesek az állam semlegességének megsértését látták benne, mások szemére vetették, hogy ez csak választási propaganda. Két fontos jellemzője az ügynek, hogy a miniszterelnök gyakorló evangélikus és az EKD vezetőségi tagja, és hogy a legélesebb bírálatokat az egyházak részéről kapta.

Washington, USA. Az államelnök *Gina Haspel*t nevezte ki a CIA titkosszolgálat új igazgatójává. Emberjogi aktivisták kiderítették, hogy Haspel volt a thaiföldi CIA-börtönökben elkövetett rabkínzások felelőse. Az EU-t felszólították, hogy Haspel asszony soha ne léphessen európai földre.

Genf, Svájc. Az End Clergy Abuse szervezet feladatául tűzte ki, hogy a római katolikus egyház soha, sehol ne titkolja el papjai szexuális eltévelyedéseit. *Peter Saunders* nevű brit alapítóját emiatt kizárták a vatikáni gyermekvédelmi bizottságból. A szervezethez már tizennyolc országból csatlakoztak.

Bielefeld, Németország. A Kaiserswerthi Diakonisszaszövetség évi konferenciáján tizenhárom országból több mint százan vettek részt. A szövetség száz diakonissza anyaházat tart fenn Európában, Ázsiában, Afrikában és az amerikai kontinensen. *Dr. Kjell Nordstokke* norvég vendégelőadó a normális emberi fejlődés feltételének nevezte a harmóniát az embertársakkal, a környezetünkkel és Istennel.

Párizs, Franciaország. A római katolikus püspöki konferenciák gyűlésén előadást tartott *Macron* államelnök. Biztatta őket, hogy többet szóljanak bele a politikába, megígérte, hogy az állam szekuláris elkötelezettségét, tehát állam és egyház viszonyát újra fogják tárgyalni. Baloldali képviselők szerint Macron rossz falusi prédikátorként lépett fel, *Le Pen* asszony úgy vélte, hogy az elnök el akarta bódítani a katolikusokat programja helyeslése érdekében.

Bern, Svájc. Az orvostudományok akadémiája az egyes orvosok lelkiismeretére bízza, hogy gyógyíthatatlan betegeinek nyújtanak-e segítséget öngyilkossághoz vagy nem. Egyházi tiltakozások hangsúlyozzák, hogy ez teljesen ellentmond annak a kötelezettségnek, amelyet minden orvosnak az élet megtartása érdekében kell vállalnia.

Vatikánváros. A pápa személye és működése igen sok vitára ad alkalmat a Vatikánon belül is. Hivatalviselése ötéves évfordulójának alkalmából többen kiemelték, hogy hosszú századok után ő törte meg az európai pápák láncát, és dél-amerikai lévén a kicsik és szegények pártfogójának tudja magát. Elmondják, hogy már argentin érsekként is többször volt összetűzése az akkori vatikáni szervekkel. *Walther Kasper* bíboros szerint Ferenc „nyelvében, gesztusaiban, hivatali és életstílusában prófétai jelenség". Ettől függetlenül a Vatikánban nem sok barátja van. Az általa elbocsátott német *G. L. Müller* érsek szerint, aki a Hittani Kongregáció elnöke volt, a nagy kérdés az, hogy ki osztja még a pápa terveit, és ki lesz kész a terjesztésükre.

Nürnberg, Németország. Bibliamúzeumot szervez a Lorenz-templomban a bajor evangélikus egyház nyugalmazott püspöke, *Johannes Friedrich*. A fáradhatatlan püspök nyugalomba vonulása után két éven át pásztorolt egy lelkész nélküli gyülekezetet, és most a múzeum szervezésén fáradozik.

Kampala, Uganda. Az anglikán egyház érseke nyilvánosan megrótta a parlament egyik tagját, aki televíziós adásban biztatta a férfiakat, hogy verjék feleségeiket, hogy azok észre térjenek. A képviselő így akart ellentmondani az államelnöknek, aki szerint a feleségét testileg bántalmazó férj „gyáva". Kínos az ügyben csak az, hogy a képviselő az anglikán egyház tagja.

Dnyipro, Ukrajna. Kelet-Európa legnagyobb örmény apostoli katedrálisát szentelték fel, amelynek védője az örmények nemzeti szentje, Megvilágosító Szent Gergely. *II. Karekin* örmény pátriárka emellett még egy újabb katedrális alapkőletételénél is szolgált, amelyet a fővárosban készülnek felépíteni. Ukrajnában hozzávetőlegesen százezer örmény él.

Oroszország. Az ortodox egyház és a pekingi kormány egyezséget kötött arról, hogy kínai teológusjelöltek Oroszországban végezhetik el tanulmányaikat. Ezzel emlékeztetett arra, hogy már a 17. században működtek orosz ortodox misszionáriusok Kínában. Az októberi forradalom elől pedig tömegek menekültek Sanghajba és Mandzsúriába.

Kína. Két tartomány pártvezetése megtiltotta tizennyolc éven aluliak vallási rendezvényeken való részvételét. Henan és Hszincsiang tartományok megtiltják lelkészek működését, ha nem engedelmeskednek a rendelkezésnek. Megfigyelők szerint a két tartomány ezzel „kóstolót" adott a pekingi kormány új valláspolitikájából, s ezt kiterjeszthetik az egész országra.

Faiszálábád, Pakisztán. A helyi iszlám egyetemen keresztyén kápolnát rendeztek be, az elsőt az ország száznyolcvan egyeteme és főiskolája közül. Az iszlámábádi–ravalpindi római katolikus érsek, *Joseph Arsad* szentelte fel a kápolnát ünnepélyes istentisztelet keretében.

„Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen” (Jel 21,6c)

Konferencia az Evangélikus Missziói Központ szervezésében – Piliscsaba 2018. július 1–4.

Sokakat megszólított *Szemerei János, Gáncs Péter, Lupták György, Győri Péter Benjámin és Dobó Dániel* igehirdetése. Nagyszerű, inspiráló előadást hallhattunk *Ittzés Gábor*tól a méltatlanul háttérbe szorult *Melanchthon*ról, *Luther* munkatársáról. *Láng Emese szenvedélybeteg-gondozó* több százezer magyar családot érintő gondokról, bajokról és gyógyulási lehetőségekről szólt. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtitkára, *dr. Fischl Vilmos* a mai menekültkérdésről beszélt árnyaltan. *Dr. Veres Sándor* pszichológus indulataink kezeléséről szólt bibliai nézőpontból. *Miklós Tibor* felnőttkorában vesztette el látását. Nagy küzdelmek után belső világosságot kapott Istentől; erről szólt tanúságtétele. A Bartimeus Egyesület elnökeként sokakon segít. A konferencia „kitágult” a határon túli területekre is: *Györkéné Csákány Marianna* kántor, hitoktató a kárpátaljai Kisgejőcről érkezett közénk, nem először. Énekkel dicsőítette Istent és tett tanúságot róla, sokakat gazdagítva. *Tóth Dorottya* temesvári énekes szakrális népi dalokat hozott közénk Erdély és Gyimes különböző területeiről. Isten asztalt terített nekünk a piliscsabai Béthelben.

Tóth Dorottya előadóművész Temesvárról

Két arc színes egyházunkból: Ittzés Gábor és Lupták György

A szenvedélybetegek közösségi gondozójáért, Láng Emeséért Vajs Tiborné Ibolya, református lelkipásztor imádkozott

Vatai Gyula ezredesnek, a Váci Fegyház és Börtön nyugalmazott parancsnokának tanúságtételében visszatérő motívum volt a minket kereső Isten munkája. A börtön lelkipásztora és a megtért fogvatartottak hívő parancsnokért imádkoztak jó ideje. Isten erről nem úgy gondoskodott, hogy leváltotta a nem hívő parancsnokot, és egy keresztyént küldött helyette, hanem úgy, hogy a pozícióban lévőt térítette magához. Valódi ébredést éltek át ebben az időben a fogvatartottak. Nyolcvanfős börtöngyülekezet jött létre. A korábbi ezredes beszámolt arról az esetről, amikor hárman – a lelkésznő, a parancsnok és egy fogvatartott lelki munkatárs – indultak autóval a Nyírségbe, hogy egy korábban megújult életű, de a bűnbe, iszákosságba visszaesett testvérük után menjenek. Megkeresték és megtalálták. Egy idő múlva újra visszaesett az atyafi, de azóta is imádkoznak érte.

A Béthel Evangélikus Missziói Otthon bejáratánál megállt egy rendőrautó. Két megtermett rendőr kérdezte ki a konferencia egyik kedvencét, a kilencvenkét éves Ilonka nénit. *Lánya kerestette, mert otthon felejtette a mobilját, és a konferencia időpontját is tévesen adta meg a családnak. Több napja otthon kellett volna már lennie a jelzett időpont szerint. A nyomozást könnyítette, hogy az interneten a néni is szerepelt a konferencia ideje alatt készült fotókon. A megnyugvást eredményező, szokatlan eseménynek üzenete is van: addig jó, amíg hiányzunk valakinek, amíg számontartanak, és imádkoznak értünk. Keresnek, kerestetnek és meg is találnak. Emlékeztetett ez az eset az Úr Jézus programjára is, aki azért jött, hogy megkeresse az elveszettet. Idős testvérünk többek között azért is vívta ki magának szimpátiánkat, mert az előadások szünetében „gazolt", tisztogatta a kertet.*

Megszokhatatlan jó íze, atmoszférája van azoknak a konferenciáknak, amelyeknek középpontjában az Úr van, aki rendező, forgatókönyvíró, dramaturg és főszereplő. Semmivel nem pótolható az ilyen közösség. Ezt éltük át kegyelemből az idei piliscsabai találkozón is július 1–4. között. Az év igéje volt a mottó: „Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen." (Jel 21,6c) Igehirdetésben, előadásban, imaközösségben, úrvacsorában, éneklésben, udvari beszélgetésben, étkezéseknél és a pilisvörösvári cukrászdában is ő volt jelen. Az egyik résztvevő, Duszka József *nyugalmazott gyilkossági nyomozó írta: „Azok az emberek, akik lelkileg szomjaznak, életük értelmét és célját keresik. Tudni akarják, mit kezdjenek az életükkel. Én megtaláltam az élő víz forrását: »Szomjaztam, és innom adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok«. Evangélikus konferenciánk végén hálásan köszönöm, hogy veletek lehettem ismét. Soli Deo Gloria!"*

Beszélő képek

Fotók: Szeverényi János

Édesanyák szolgálatban a pestszentimrei evangelizáción.
Plaveczné Győri Katalin Dorottya, Horváth-Csitári Boglárka Flóra

Sándor Frigyes lelkész – ötletgazda – a miskolci templom udvarán a gyülekezet által készíttetett kőtáblákkal.

„Szőlője volt kedvesemnek kövér hegyoldalon." (Ézs 5,1)

„Maradjatok énbennem, és én tibennetek." (Jn 15,4)

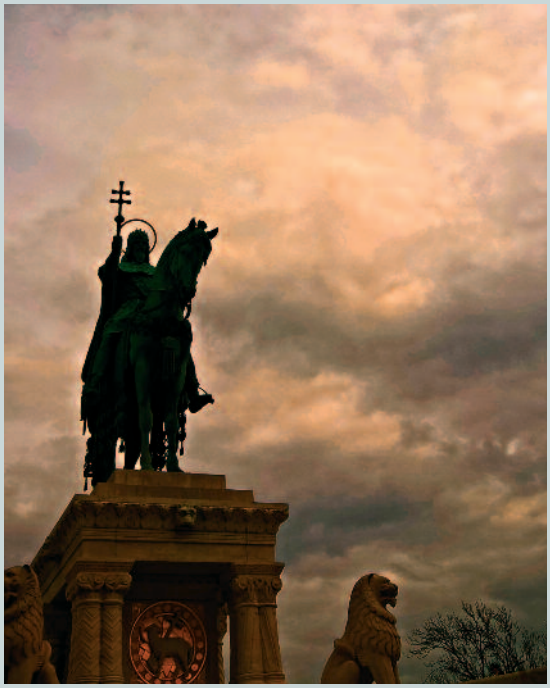

„Akik ugyanis hamisat hisznek, vagy a hitet jó cselekedetekkel teljessé nem teszik, fel nem ékesítik, minthogy a hit tettek híján meghal, sem itt nem uralkodnak tisztességgel, sem az örök uradalomban vagy koronában nem lesz részük. Ám ha a hit pajzsát tartod, rajtad az üdvösség sisakja is. Mert e lelki fegyverekben szabályszerűen harcolhatsz láthatatlan és látható ellenségeid ellen. Hiszen az apostol ezt mondja: »Csak az nyeri el a babérkoszorút, aki szabályszerűen küzd.«"

(Szen István király intelmei Imre herceghez)

Első látásra megbotránkoztatott a látvány: szemetes-kuka a kereszt előtt.

Rájöttem, hogy mégiscsak üzen ez az elhagyatott szakrális hely. A kereszt azért állíttatott fel, hogy ott hagyjuk életünk szemetét, mocskát.

Döbbenetes adatok 2017-ről: Naponta tíz-tizenegy keresztyén halt meg a hitéért!

Az OpenDoors (továbbiakban OD) világszervezet minden év elején, így 2018-ban is megjelentette jelentését *Világméretű üldözési index 2018 – ahol a leginkább üldözik a keresztyéneket* címmel. Adatok, grafikonok, ötven országra lebontott, részletező elemzés mutatja be a nem ritkán drámaian életveszélyes helyzetet.

Az OD-index elemzésének fókuszában az az ötven ország áll, ahol a legdurvább a keresztyénüldözés. 2018 elején a 7,59 milliárdot számláló világnépességből 2 milliárd 506 millió fő a keresztyének száma, 1,8 milliárd fő muszlim, 1,2 milliárd hindu, 822 millió buddhista. Ehhez képest az OD által vizsgált ötven országban 600 millió keresztyén él kisebbségben, s közöttük található az a 200 millió keresztyén, akik extrém diszkriminációt, napi üldözést, bántalmazásokat, börtönt, kivégzést szenvednek el. Ők a posztmodern kor mártírjai.

Az ötvenes ranglistán az éllovas változatlanul *Észak-Korea.* Ez az ország évek óta „büszkélkedhet" a negatív világelsőséggel. Az évek óta második helyezettet kiszorította ebben az embertelen versenyben a korábbi harmadik helyezett. Nevezetesen *Afganisztán* lett a világindex második helyezettje, a korábbi *Szomália* a harmadik világvezető. Ezt követően a helyzet keleten, Közel-Keleten változatlan. A legdurvább keresztyénüldözést „termelő" országok – Észak-Koreát leszámítva – iszlám, illetve iszlám többségű területek, az ötven ország közül harmincharom. Ez azért elgondolkodtató, mivel valamennyien aláírták azokat az ENSZ okmányokat, amelyek alapján vállalják a vallásszabadság, az alapvető emberi jogok biztosítását.

A havi bontású világindexadatok szerint valahol a nagyvilágban havonta 322 keresztyén testvérünk szenved a hite miatt mártíromságot. Ez évente mintegy 4000 mártírt jelent. Havonta a nagyvilágban 214 templomot és keresztyén intézményt gyújtanak fel, rongálnak meg, ez évente mintegy 2600 keresztyén épületet jelent. Közel 9000 azoknak a száma, akik az erőszak különféle formáit viselik el hitükért. A szisztematikus üldözés, jogi és emberi hátrányok milliónyi esetben érik hittestvéreinket az iszlám szélsőségesek, a hindu és buddhista vallási gyökerű nacionalizmus, a posztkommunista diktatórikus és ateista államszerveződés és politika következtében.

Az alábbi imajavaslatunkat szeretettel ajánljuk gyülekezeteink, presbitereink figyelmébe. Érettük, a 200 millióért szüntelenül imádkoznunk kell. *(-r-y-s)*

2018. ÉVI KÖNYÖRGÉS TÖBB SZÁZ MILLIÓ ÜLDÖZÖTT TESTVÉRÜNKÉRT

Irgalmas Istenünk, azokért könyörgünk ma, akik elnyomják embertársaikat, üldözik, megalázzák választott népedet és gyermekeidet.

Vedd el szívükből a gyűlöletet, fékezd meg a gyilkos indulatot, a lenézést és a vallási fanatizmust. Könyörgünk hozzád, Atyánk, Istenünk, a befolyásos emberekért: adj nekik elszántságot, hogy küzdeni tudjanak a vallásszabadságért és a szolidaritásért. Ébressz bennük felelősséget a vallási okok miatt üldözöttekért. Imádkozunk hozzád minden bebörtönzött, menekülő keresztyén testvérünkért, s azokért, akik rendíthetetlen hittel néznek szembe gyilkosaikkal, és érted készek mártíromságot is vállalni. Tedd bizonyossá őket afelől, hogy a szenvedés keserű pohara is hozzád viszi őket mind közelebb. Hazafelé, ahol nem lesz többé könny és fájdalom. Őrizd meg a te Fiadba, Jézus Krisztusba vetett szilárd hitüket, légy számukra menedék a szükség idején, remény a próbákban, vigasztalás a félelemben. És magunkért is hadd könyörögjünk, Urunk, Istenünk! Mutasd meg nekünk azt a módot, ahogyan kifejezhetjük szenvedő testvéreink iránti együttérzésünket imában és anyagi támogatásban. Tégy bennünket kitartóvá a könyörgésben minden üldözött keresztyénért szerte a világon. Mindenható Istenünk, bízunk irgalmadban, s magasztalunk jóságodért a te Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által a Szentlélek közösségében és világosságában. Ámen. *(drbl)*

Forrás:
Presbiter – a magyar református presbiteri szövetség lapja, 2018. március–április

Részlet a *Némaság* című filmből

Jézus beszédei

Legújabb CD-lemezünk hetvenöt percnyi válogatás Jézus beszédeiből Badin Ádám előadóművész tolmácsolásában, rövid zenei betétekkel.

Felhasználható a gyülekezeti élet különböző területein:
- Idősek, betegek, gyengénlátók számára
- Bibliaórák anyagaként
- Konfirmációs órán
- Diameditációhoz
- Egyéni csendességhez
- Nyári táborokban, konferenciákon reggeli áhítathoz
- Gyülekezeti tisztségviselőknek, meghívott vendégeknek ajándékként

Az elhangzó beszédek tematikus válogatásban, 5-14 perces egységekre bontva szerepelnek a CD-n. A lemezhez mellékelt részletes tartalomjegyzék segíti az igerészek közötti tájékozódást.

Megrendelhető a kiadótól:
Evangélikus Missziói Központ
e-mail: evmis@lutheran.hu; telefon: 06 1 400 3057
Ár: 2000 Ft

Garádi Péter: Hogyan tovább, egyház?

Luther Kiadó, 2018

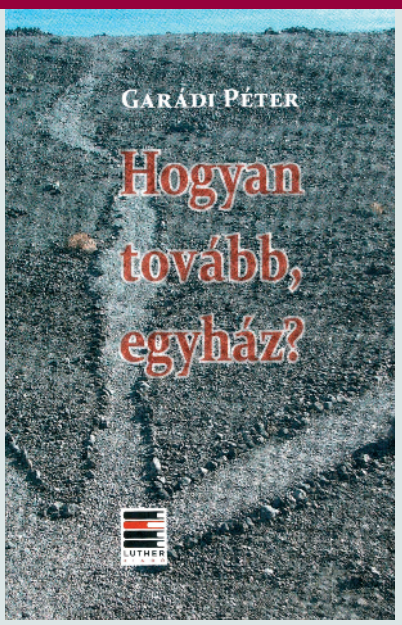

Szeretettel ajánljuk dr. Garádi Péternek, az Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület elnökének harmadik könyvét a *Híd* magazin *Hogyan tovább, egyház?* rovatának tízévi termésével. Korábban megjelent könyvei: *Kép és kerete* (2012); *Jézus és a samáriai asszony – Megtéréstől a megtérítésig* (2017).

A szerző ajánlója:
„Az egyház sokszínű, sokrétűek a feladatai, sok hiányosság ütközik ki rajta, sok le nem tett terhet cipel fölöslegesen, sokszor nem látja a fától az erdőt, az elé tornyosuló feladatoktól és elvárásoktól a lényeget; hogy honnan jött, hová tart, és mi végre van ebben a világban.

Az egyháznak lehet megtépázott a szövete, de akkor még egészséges, ha kívülről Isten Szentlelkétől, belülről pedig híveitől kér és vár segítséget. Igen, híveitől is, akik naponként szintén segítségre szorulnak, mégpedig krisztusi vezetésre és egyházuk szolgálataira.

E nyilvánvaló, de ki nem mondott segítségkérés és -várás alatt született meg ez a könyv – attól, aki hasonlóképpen Istentől és edényeszközétől, az egyháztól érkező segítségre szorul."

Megvásárolható az Evangélikus könyvesboltban:
1085 Budapest, Üllői út 24.
www.lutherkiado.hu
Ár: 1300 Ft

Az Evangélikus Missziói Központ fontosabb szolgálatai 2018 első felében

IGEHIRDETÉS, ELŐADÁS, EVANGELIZÁCIÓ
- Nagytarcsa
- Alberti
- Piliscsaba
- Csurgó
- Paks
- Aszód
- Bakonyszombathely
- Pestszentimre
- Kiskőrös
- Budapest-Budahegyvidék
- Révfülöp
- Szegedi Fegyház és Börtön
- Aliansz-imaest a Skót Misszióban
- Őrtüzek Imádság Háza
- Baracskai Büntetésvégrehajtási Intézet
- Lónyay Utcai Református Gimnázium és Kollégium
- budapesti Erdélyi Gyülekezet

ERDÉLY (ROMÁNIA):
- Hidegszamos
- Parajd
- Magyarózd
- Kolozsvár

FELVIDÉK (SZLOVÁKIA):
- Sajógömör
- Gömörpanyit

Idézhető idézetek

„Ha felfedezek magamban egy olyan vágyat, melyet ezen a világon egyetlen élmény sem tud kielégíteni, akkor a legvalószínűbb magyarázat az, hogy egy másik világra lettem megalkotva.

Hit az, amikor a változó hangulatod ellenére ragaszkodsz azokhoz a dolgokhoz, melyeket az értelmed egyszer már elfogadott."

C. S. Lewis

„Igen rövid parancsot kaptál: szeress, és tégy bármit, amit akarsz. Ha hallgatsz, szeretetből hallgass; ha kiáltasz, szeretetből kiálts; ha korholsz, szeretetből korholj; ha kímélsz valakit, szeretetből kíméld; a szeretet gyökere legyen meg benned, s ebből a gyökérből csak jó fakad.

Istenem, én magam számára nem vagyok világosság. Szem talán igen, de nem világosság. Mit ér azonban a nyitott és egészséges szem, ha hiányzik a világosság? Hozzád kiáltok tehát: adj lámpámnak világosságot! Fényed eloszlatja sötétségemet. Magamtól csak a sötétségem lenne, te viszont világosság és fény vagy, aki szétszórod sötétségemet, és megvilágítasz. Nem tőlem jön a világosság: csak akkor van bennem a fény, ha te megadod."

Augustinus

„A keresztény ember nem a maga törvénye szerint él. Nem az önvád mardossa, s nem az önigazolás élteti — Isten vádolja, s csak Istentől kaphat felmentést. Egészen az igéből él, melyet Isten mond ki fölötte; hittel aláveti magát Isten ítéletének, akár vétkessé, akár igazzá nyilvánítja őt. Nincs kezében sem élete, sem halála; csak az Igében lel rá mindkettőre."

Dietrich Bonhoeffer

„A lelki életben a legszentebb, legáltalánosabb és legszükségesebb gyakorlat: Isten jelenléte. Jól érezni magunkat vele és hozzászokni isteni társaságához, alázattal megszólítani és szeretettel beszélgetni vele mindenkor, minden pillanatban, szabály és mérték nélkül, de főként kísértések, fájdalmak, szárazság, kedvetlenség, sőt hűtlenségek és bűnök idején."

Lőrinc barát

Derű

„A vidám szív a legjobb orvosság, a bánatos lélek pedig a csontokat is kiszárítja." (Péld 17,22)

Generációs különbségek
Nagymama a kisunokájához:
– Kisfiam, én nem értem ezeket a mai zenéket!
– De nagymama, ez a porszívó.

Skót karácsony
A skót kisfiú megkérdezi az apjától:
– Apa, mi lesz karácsonykor a fa alatt?
– Parketta, kisfiam, parketta...

Szeretet és humor
Szeretettel és humorral kell élni az életet.
A szeretet a megértéshez, a humor pedig az elviseléshez kell.

Te ültetted, Isten, az Édent

Andrew Donaldson

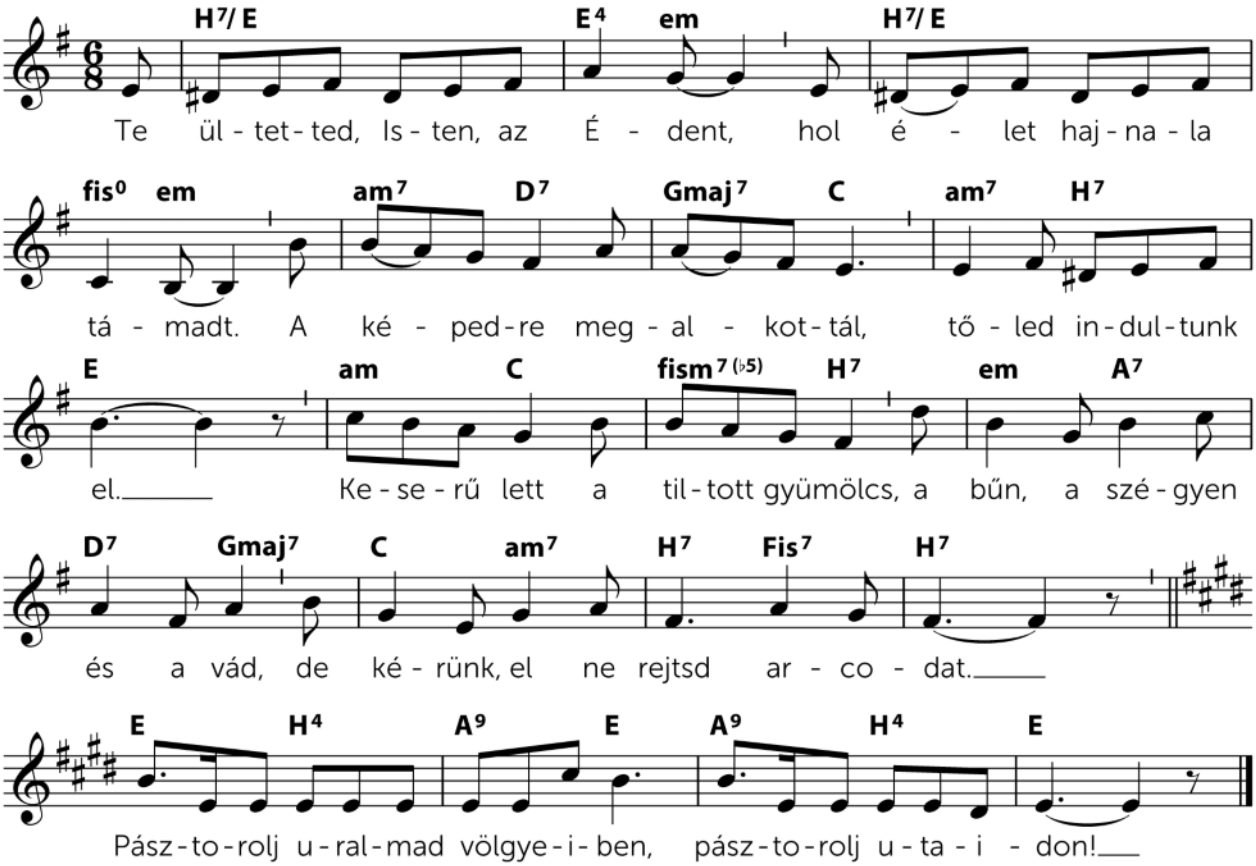

Te ültetted, Isten, az Édent, hol élet hajnala támadt.
Ott színről színre láthattunk, tőled indultunk el.
Eladtuk azt, mi aranyat ér, kifosztva már a föld, az ég,
most fuldokol a mély óceán.
Pásztorolj uralmad völgyeiben, pásztorolj utaidon!

Te ültetted, Isten, az Édent, hol élet hajnala támadt.
Megszenteltél, lenyűgöztél, tőled indultunk el.
Növekszik Bábel fala megint, a vasbeton, a kő, a rács,
és sóhaj száll feléd: irgalom!
Pásztorolj uralmad völgyeiben, pásztorolj utaidon!

Fordította: Kertész Eszter

ORSZÁGOS EVANGELIZÁCIÓ

Én adok a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen

BUDAPEST, DEÁK TÉRI EVANGÉLIKUS TEMPLOM | 2018. OKTÓBER 6., SZOMBAT, 10–16 ÓRA

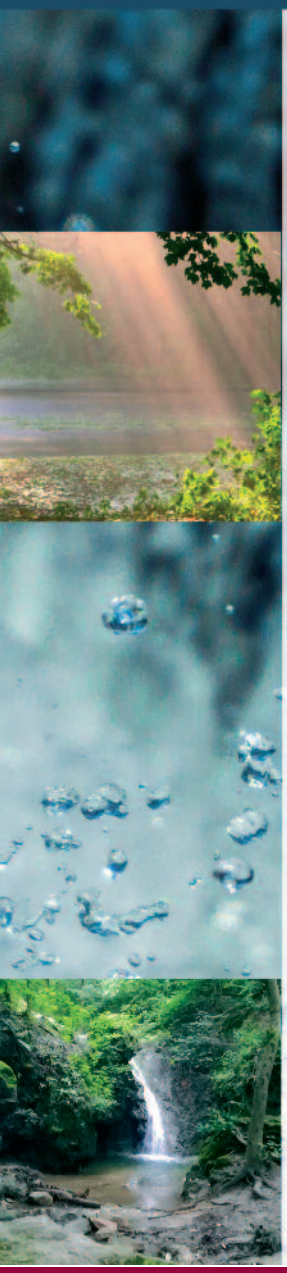

9.40: Közös éneklés *Smidéliusz Gábor és barátai* vezetésével
10.05: Köszöntés, ima – *Szemerei János*
„…AKI MÁST FELÜDÍT, MAGA IS FELÜDÜL"
– *miskolci evangélikus Luther kórus*
IGEHIRDETÉS: „ÉN ADOK MAJD A SZOMJAZÓNAK AZ ÉLET VIZÉNEK FORRÁSÁBÓL INGYEN" (Jel 21,6c) – *Sándor Frigyes*
11.30: Bibliakörök, szekciók
Sándor Frigyes (templom)
Benkóczy Péter (gimnázium, alagsori terem)
Kis János (gimnázium, 12. terem)
Smidéliuszné Drobina Erzsébet (gimnázium, 14. terem)
Bence Imre (gimnázium, 16. terem)
Dr. Zsednai Józsefné (gimnázium, 18. terem)
Hulej Enikő (gimnázium, 21. terem)
Bencze András (gimnázium, 22. terem)
Rostáné Piri Magda (gimnázium, 23. terem)
Bozorády Zoltán (gimnázium, 24. terem)
Zólyomi Mátyás (gimnázium, 27. terem)
Győri Gábor (gimnázium, 28. terem)
Smidéliusz Zoltán (gimnázium, tornaterem)
Kiss Máté – imaközösség (gyülekezeti kisterem, I. emelet)
„ELVÉGEZTETETT" – A MEGVÁLTÁSTAN RÖVIDEN
– *Koczor György* (gimnázium, 26. terem)
MELANCHTHON – ÖTSZÁZ ÉVE WITTENBERGBEN
– *Ittzés Gábor* (gyülekezeti terem, I. emelet)
AZ EGÉSZSÉGES CSALÁD – *Tapolyai Emőke pasztorálpszichológus, szexuálpszichológus* (gimnázium, díszterem)
MIT TEHETÜNK A NEM LÁTÓKÉRT?
– *Szemerei Éva* (Evangélikus Országos Múzeum, előadóterem)
12.45: Ebédszünet (az egyház szerény vendéglátást biztosít)
14.00: Tanúságtétel
MIT TETT VELEM AZ ISTEN? – *Miklós Tibor, Balczó András*
15.00: Istentisztelet úrvacsorával – *Gerőfiné dr. Brebovszky Éva*
IGEHIRDETÉS – „HA VALAKI SZOMJAZIK, JÖJJÖN HOZZÁM, ÉS IGYÉK!" (Jn 7,37–39) – *Györfi Mihály*

Gyermekfoglalkozás lesz a Kisdeák óvoda termeiben a Keresztény Önkéntesek Szövetsége az Ifjúságért (KÖSZI) vezetésével. Gyülekező az I. emeleten.

A 2018-as év igéje

„Én adok majd a szomjazónak az élet vizének forrásából ingyen." (Jel 21,6c)

Jordán